

**ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA – DÔVERYHODNOSŤ SVEDKOV –
DOKAZOVANIE V DOVOLACOM KONANÍ – PASÍVNA VECNÁ
LEGITIMÁCIA**

Príslušníci Štátnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky sa svojou činnosťou aktívne podieľali na presadzovaní odsúdeniahodného komunistického režimu. Pokiaľ všeobecné súdy vychádzajú pri rozhodovaní o nimi prejednávaných veciach aj z výpovedí svedkov, ktorí boli príslušníkmi Štátnej bezpečnosti, sú tieto súdy bezpodmienečne povinné úplne a vyčerpávajúco vo svojich rozhodnutiach odôvodniť, z akých dôvodov považujú týchto svedkov za dôveryhodných a ich výpovede za pravdivé a dôveryhodné.

V dovolacom konaní sa dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, § 442 Civilného sporového poriadku), dovolacie konanie má prieskumnú povahu, so zreteľom na ktorú v dovolaní nemožno uplatniť také „nové“ skutočnosti alebo dôkazy vo veci samej, ktoré pri rozhodovaní nemali možnosť vziať na zreteľ už súdy nižších stupňov. Pri posudzovaní prípustnosti dovolania sú bez významu okolnosti, ktoré nastali až po právoplatnom skončení konania. Pri porušení opísaných princípov zo strany dovolacieho súdu v dovolacom konaní dovolací súd nevytvára podmienky pre spravodlivé rozhodovanie vo veci, pričom toto jeho pochybenie je také závažné, že dosahuje intenzitu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústav pamäti národa nie je pasívne vecne legitimovaný zo žalôb o ochranu osobnosti ani z hľadiska zodpovednosti za neoprávnenú evidenciu, ako ani z hľadiska zodpovednosti za zverejnenie tejto evidencie.

Vzťah medzi osobami evidovanými v registračných protokoloch Štátnej bezpečnosti a štátnym orgánom zjavne nemožno označiť za súkromnoprávny, a teda aplikovať na neho ochranu osobnosti.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 285/2017 z 12. októbra 2017)

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 12. októbra 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť Ústavu pamäti národa, Miletičova 19, Bratislava, zastúpenej advokátskou kanceláriou POLÁČEK & PARTNERS, s. r. o., Hurbanovo námestie 1, Bratislava, v mene ktorej koná advokát Mgr. ICLic. Pavol Poláček, LL.M., M.A., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2 Cdo 984/2015

a jeho uznesením z 31. januára 2017, ako aj postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5 Co 635/2014 a jeho rozsudkom z 30. júna 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva Ústavu pamäti národa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní sp. zn. 2 Cdo 984/2015 a jeho uznesením z 31. januára 2017, ako aj postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní sp. zn. 5 Co 635/2014 a jeho rozsudkom z 30. júna 2015 **p o r u š e n é b o l i**.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 984/2015 z 31. januára 2017 a rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Co 635/2014 z 30. júna 2015 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky a Krajský súd v Bratislave **s ú p o v i n n é** spoločne a nerozdielne uhradiť Ústavu pamäti národa trovy konania spolu v sume 749,62 € (slovom sedemstoštyridsaťdeväť eur a šesťdesiatdva centov), a to na účet advokátskej kancelárie POLÁČEK & PARTNERS, s. r. o., Hurbanovo námestie 1, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) bola 8. marca 2017 doručená sťažnosť Ústavu pamäti národa (ďalej aj „sťažovateľ“), doplnená podaním doručeným ústavnému súdu 15. marca 2017, vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní sp. zn. 2 Cdo 984/2015 a jeho uznesením z 31. januára 2017 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), ako aj postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní sp. zn. 5 Co 635/2014 a jeho rozsudkom z 30. júna 2015 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“). Označeným rozsudkom krajského súdu bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 16 C 9/2012 z 26. júna 2014, ktorým súd prvého stupňa rozhodol, že žalobca Ing. A. B. je neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti (ďalej aj „ŠtB“) ako agent.

1.1 Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 285/2017-64 z 26. apríla 2017 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

1.2 Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd rozsudkom č. k. 16 C 9/2012-440 z 26. júna 2014, spolu s výrokom o tom, že žalobca Ing. A. B. je neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent, sťažovateľovi ako žalovanému uložil povinnosť uverejniť výrok tohto rozsudku na svojej internetovej stránke do troch dní odo dňa právoplatnosti rozsudku a napokon mu uložil povinnosť zaplatiť

žalobcovi k rukám jeho právneho zástupcu náhradu trov konania v sume 66 € a trov právneho zastúpenia v sume 646,71 €, do troch dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku. Okresný súd rozhodol na základe posúdenia rôznych dobových dokumentov a výsluchu svedkov – bývalých dôstojníkov ŠtB, pričom pri rozhodovaní vychádzal z právneho názoru, podľa ktorého v predmetnej veci dôkazné bremeno ležalo hlavne na sťažovateľovi ako žalovanej strane, pretože žalobca nemôže preukázať negatívne tvrdenie, že nebol spolupracovníkom ŠtB. Okresný súd vo svojom rozhodnutí konštatoval, že „je zrejmé, že žalobca je evidovaný ako tajný spolupracovník ŠtB, ale dostupná evidencia nepreukazuje, že skutočne s ŠtB vedome spolupracoval“. Krajský súd na odvolanie sťažovateľa na neverejnom zasadnutí rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil. Najvyšší súd dovolanie podané sťažovateľom pre vady nedostatku právomoci a odňatia možnosti konať pred súdom a limine odmietol, avšak v rámci dovolacieho konania pozbavil (späťne) troch svedkov, dôstojníkov ŠtB mlčanlivosti.

1.3 Predmetom ústavnej sťažnosti bolo ústavnoprávne posúdenie otázky, či všeobecné súdy, zvlášť krajský súd (body 11 – 13), mohli rozhodovať na základe výpovede svedkov, ktorí neboli pozbavení mlčanlivosti, resp. jej boli pozbavení až späťne v dovolacom konaní (body 14 – 20), a či okresný súd a krajský súd mohli vecne rozhodovať o oprávnenosti evidovania žalobcu v registračných protokoloch ŠtB, ak (i) sťažovateľ nie je pôvodcom zásahu a (ii) zákon priamo ustanovuje sťažovateľovi povinnosť zverejnenia registračných protokolov, a teda či došlo z tohto hľadiska k porušeniu základného práva na súdnu ochranu sťažovateľa.

2.1 Proti rozsudku okresného súdu z 26. júna 2014 podal sťažovateľ odvolanie. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu. V odôvodnení napadnutého rozsudku krajský súd predovšetkým uviedol:

«Odvolací súd prejednal vec... bez nariadenia odvolacieho pojednávania... keď dospel k záveru, že napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa je vecne správny.

Právnym prostriedkom ochrany základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do dôstojnosti, osobnej cti, či dobrej povesti sú prostriedky všeobecnej a zvláštnej ochrany v občianskoprávnom konaní vo veciach ochrany osobnosti pred všeobecnými súdmi. ...

Za neoprávnený zásah do osobnosti občana chránenej všeobecným osobnostným právom nejde tam, kde dotknutý občan k zásahu do svojej osobnosti zvolil, tiež tam, kde je tento zásah dovolený zákonom a tiež, ak k tomuto došlo v rámci výkonu subjektívneho práva stanoveného zákonom, či kde iný subjekt plnil právnu povinnosť, vyplývajúcu mu zo zákona. Vo všetkých uvedených prípadoch však zostáva vykonaný zásah oprávnený len vtedy, ak sa jednak stal primeraným spôsobom a jednak (súčasne) nie je v rozpore s takými oprávnenými záujmami občana, na ktorých je potrebné s ohľadom na zaistenie nedotknuteľnosti základu jeho osobnosti za všetkých okolností bezpodmienečne zotrvať.

V tejto súvislosti poukazuje odvolací súd na účel zákona č. 553/2002 Z.z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989 a o založení Ústavu pamäti národa v znení neskorších predpisov (vyjadrený v preambule zákona), ktorým je zachovanie poznania minulosti prostredníctvom sprístupnenia utajenej činnosti represívnych orgánov v dobe neslobody 1939 - 1989 a určenie zodpovednosti za porobenie vlasti, vraždenie, zotročovanie, lúpenie a ponižovanie, morálny a hospodársky úpadok sprevádzaný justičnými zločinmi a terorom proti nositeľom odlišných názorov, deštrukciu tradičných princípov vlastníckeho práva, zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely. ...

Vzhľadom na ciele právnej úpravy ochrany osobnosti, ktorej prvoradou požiadavkou je chrániť osobnosť fyzickej osoby pred zásahmi, pokiaľ k nim nebol pôvodca oprávnený, nevyžaduje občiansky zákonník pre úspešné uplatnenie práva na ochranu osobnosti zavinenie. Kto sa zásahu dopustil, nemôže sa zodpovednosti zbaviť ani dôkazom, že bol v omyle. Nevyžaduje sa ani vyvolanie následkov neoprávneného zásahu do práva na ochranu osobnosti.

Pokiaľ zák. č. 553/2002 Z.z. v ust. § 2 písm. i/ za osobu evidovanú ako spolupracovníka bezpečnostnej zložky označuje osobu, o ktorej bol kedykoľvek v období od 25. februára 1948 do 31. decembra 1989 Štátnou bezpečnosťou evidovaný zväzok v kategóriách rezident, agent, informátor, držiteľ prepožičaného alebo držiteľ konšpiračného bytu, pričom súčasne s ust. § 19 ods. 1 ukladá žalovanému povinnosť vydať tlačou a na elektronických médiách prepis evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov zväzkov a ďalších evidenčných pomôcok ŠTB z rokov 1939 až 1989, hlavne s údajmi o dátume zavedenia zväzku, jeho pohybe, archivovaní, druhu zväzku a jeho zmene, osobách (mimo cudzincov) alebo objektoch, ku ktorým sú zväzky evidované, absentuje v prípade zverejnenia údajov osoby evidovanej v kategórii „agent“, hoci osoba spolupracovníkom bezpečnostných zložiek štátu v skutočnosti nebola a nebola ani zodpovedná za udalosti či činnosť označené v preambule zák. č. 553/2002 Z.z., práve taký záujem ostatných občanov, osôb či záujem spoločnosti, ktorý by potrebu či účel zverejnenia údajov rozumne zdôvodňoval.

Je nepochybné, že účelom zákona o pamäti národa je okrem iného i zverejnenie údajov o vykonávateľoch prenasledovania osôb a potlačania politických práv a slobôd prostredníctvom represívnych zložiek totalitného štátu. Z toho však nemožno vyvodiť, že účelom tohto zákona je aj zverejňovanie údajov o osobách, ktoré fakticky boli touto represiou postihnuté tým, že boli neoprávnene evidované ako spolupracovníci bývalej Štátnej bezpečnosti (v rozpore s vtedy platnými predpismi). Zverejnenie mena osoby neoprávnene evidovanej ako spolupracovníka Štátnej bezpečnosti v zozname týchto spolupracovníkov je bezpochyby spôsobilé citelne zasiahnuť do osobnej cti postihnutej osoby. Je pravdou, že odporca zoznamy spolupracovníkov bývalej Štátnej bezpečnosti zverejňuje v rámci svojej zákonnej povinnosti bez toho, aby bol povinný overovať pravdivosť údajov obsiahnutých v dokumente a údajov zo zachovaných evidenčných pomôcok a za súčasnej právnej úpravy nemôže na evidencii nič meniť, to však neznamená, že dotknutej osobe nemôže byť poskytnutá ochrana súdnym rozhodnutím, pokiaľ neoprávnenosť jej evidencie bola preukázaná. ...

Uvedenie v zoznamoch ŠtB a jeho zverejnenie je závažným zásahom do osobnosti fyzickej osoby a je teda objektívne spôsobilé ohroziť či porušiť subjektívne osobnostné práva, ktoré sa k osobnosti i viažu. Uvedenie mena konkrétnej osoby v zoznamoch osôb spolupracujúcich s ŠtB je verejnosťou vnímané negatívne a ak ide o nedôvodný záznam, má táto osoba právo na ochranu svojej cti, dôstojnosti, povesti, mena a vážnosti v spoločnosti.

Ohľadne odporcom namietaného nedostatku tzv. vecnej pasívnej legitimácie v spore poukazuje aj odvolací súd na rozsud[ky] Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 31. mája 2011 pod sp. zn. 6Cdo/83/2010, ... z 27.11.2009 sp. zn. 5Cdo/83/2008 ...

Z tohto právneho názoru najvyššieho súdu vychádzal v prejednávanej veci i odvolací súd. Je preto zrejmé, že nie je dôvodná námietka odporcu, že mu v spore chýba pasívna vecná legitimácia a že za zásah do osobnostných práv navrhovateľa nezodpovedá z dôvodu, že zverejnením registračného protokolu na svojej internetovej stránke iba plnil povinnosť, ktorú mu ukladá zák. č. 553/2002 Z.z. Okrem toho odvolací súd poukazuje na to, že vo svojich rozhodnutiach v obdobných veciach konštantne vychádza z toho, že Ústav pamäti národa je pasívne vecne legitimovaný v sporoch o ochranu osobnosti v prípadoch, kde k neoprávnenému

zásahu do osobnostných práv došlo zverejnením registračného protokolu na internetovej stránke tohto ústavu (napr. rozsudky odvolacieho súdu z 20.11.2007, sp. zn. 5Co/144/2006 a z 12.11.2009, sp. zn. 6 Co 13/07).

Ohľadom vecnej pasívnej legitimácie konštatuje odvolací súd, že nositeľom vecnej legitimácie v spore je ten, kto je zúčastnený na právnom vzťahu (práve), o ktoré v konaní ide. Odporca je pasívne vecne legitimovaný i vtedy, keď má povinnosť, ktorej splnenia sa navrhovateľ na ňom domáha, a to ku dňu vyhlásenia rozsudku súdu. V danom prípade (keď predmetom konania je okrem určenia, že navrhovateľ je neoprávnene evidovaný v materiáloch bývalej ŠtB aj uloženie povinnosti odporcovi zverejniť výrok tohto rozsudku na svojej internetovej stránke) je týmto vymedzená pasívna vecná legitimácia len označeného odporcu v spore. ...

Odporca v súdnej veci oprávnenosť evidencie navrhovateľa v registračných protokoloch a skutočnosť, že navrhovateľ vedome spolupracoval so Štátnou bezpečnosťou, preukazoval, pričom súd prvého stupňa z vykonaného dokazovania uzavrel, že je zrejmé, že navrhovateľ je evidovaný ako tajný spolupracovník ŠtB, ale dostupná evidencia nepreukazuje, že skutočne s ŠtB spolupracoval vedome, keď vykonaným dokazovaním sa táto skutočnosť nad všetku pochybnosť nepreukázala. Je zrejmé, že účastníci konania boli v rámci preukazovania svojich tvrdení v dôkaznej núdzi, pričom dôkazné bremeno na preukázanie oprávnenej evidencie navrhovateľa bolo na odporcovi, nakoľko zo strany navrhovateľa nie je možné preukázať negatívne tvrdenie, teda niečo čo neexistovalo.

Ak teda odporca bol toho názoru, že dostatočne preukázal oprávnenosť evidencie navrhovateľa, a to aj odhliadnuc od skutočnosti, že dôkazné bremeno malo byť na navrhovateľovi, nerozlíšil dostatočne, na strane ktorého účastníka ako procesnej strany bola povinnosť tvrdenia a označenia dôkazov na preukázanie toho-ktorého tvrdenia. Dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností leží na tom účastníkovi konania, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky; ide o toho účastníka, ktorý existenciu týchto skutočností tiež tvrdí. Len pre úplnosť odvolací súd poukazuje na skutočnosť, že k tejto otázke sa vyjadril rovnako Najvyšší súd Slovenskej republiky v už zmienenom rozsudku zo dňa 31. mája 2011 pod sp. zn. 6Cdo/83/2010, podľa ktorého dispozícia s týmito dokumentmi (evidenciou v materiáloch ŠtB) dáva zároveň odporcovi možnosť efektívnej obrany v súdnom konaní proti prípadným neopodstatneným návrhom v tomto smere. ...

V súdnej veci mal súd prvého stupňa k dispozícii rozsiahly spisový materiál, obsahujúci listinné doklady. Tieto existujúce listinné dôkazy súd prvého stupňa podrobne vyhodnotil, pričom správne konštatoval, že tak zo samotného zväzku reg. č. ... s krycím menom B., ktorý bol založený na osobu navrhovateľa, ale ani ďalších vyššie označených, vedomá spolupráca navrhovateľa so Štátnou bezpečnosťou nevyplýva. Vo zväzku/zväzkoch mnohé podstatné listiny sa nezachovali, a zo zostávajúcich dokumentov nie je možné vyvodiť záver, že navrhovateľ bol tajným spolupracovníkom, že plnil uložené úlohy a podával požadované informácie, keď takéto informácie z dokumentov jednoducho nevyplývajú. V zozname dokumentov sú uvedené dokumenty, ktoré mal zväzok obsahovať. Takýmito listinami však dokazovanie vykonať nemožno, zoznam listín (preukazujúci, že označená listina sa vo zväzku v minulosti pred jej skartovaním nachádzala) nemá žiadnu výpovednú hodnotu vo vzťahu k obsahu listín, resp. neumožňuje súdu posúdiť pravosť (pôvod listiny a jej vystaviteľa) a správnosť (pravdivosť) v súčasnosti už neexistujúcich listín. Takéto listiny tiež nemožno považovať za listiny vydané inými štátnymi orgánmi v medziach ich právomocí, teda za listiny, ktorým je pridelený štatút verejnej listiny s priznaním určitej dôkaznej sily a vychádzať z prezumpcie ich správnosti, keď

množstvo i dochovaných listín bolo označených práve vystaviteľom za nepravé či nepravdivé. Verejná listina je listina, ktorá (okrem iných znakov) zakladá, mení alebo ruší práva alebo povinnosti, alebo osvedčuje, potvrdzuje či proklamuje vznik, existenciu, alebo zánik určitých skutočností (najmä právnych - právnych úkonov, rozhodnutí štátnych orgánov alebo orgánov obcí, a pod.), spôsobilosti, postavenia, statusu, vlastností alebo identity osôb (právnických či fyzických) alebo vecí.

Ak odporca tvrdí, že vysokú mieru dôveryhodnosti zachovanej evidencie ŠtB priznáva aj sám zákonodarca, ktorý by v opačnom prípade neprijal Zákon o pamäti národa a nestanovil by povinnosť zverejniť tieto materiály, poukazuje odvolací súd na výsledky vykonaného dokazovania vyplývajúce z výpovedí bývalých príslušníkov ŠtB ohľadne vzniku a vedenia zväzkov, podporených odbornými vyjadreniami B. R., M. Ž., K. K. a V. H., a nakoniec zhodne s navrhovateľom i na ust. § 26 ods. 3 zákona o pamäti národa, v zmysle ktorého nie je Ústav pamäti národa povinný pri zverejňovaní dokumentov ŠtB overovať ich presnosť a pravdivosť.

Neostáva potom než súhlasiť s konštatovaním súdu prvého stupňa, keď tento uviedol, že na listiny, ktorých obsah a existencia vôbec neboli preukázané, mohol pri rozhodovaní prihliadnuť, ale nemohol z nich vychádzať pri zistení skutkového stavu. ...

Ak odporca v odvolaní namietal nevierohodnosť výpovedí svedkov Š., H. a K. z dôvodu, že svedectvá bývalých dôstojníkov ŠtB pred súdmi o osobách v registroch ŠtB nie sú preukázateľne hodnoverné, a to aj preto, že by bolo v rozpore so zásadami profesionálnej etiky spravodajcov, keby sa vyjadrovali v neprospech svojich bývalých agentov, považuje odvolací súd tento argument použitý viac ako dvadsať rokov po zániku Štátnej bezpečnosti a rozpade jej agentúrnej siete za irelevantný, keď (najmä vzhľadom na skutočnosť zverejnenia registračných protokolov) neexistuje žiaden rozumný dôvod pre ochranu agenta resp. jeho identity.

Tiež tvrdenie odporcu, že operatívni pracovníci v minulosti boli služobne hodnotení pozitívne, resp. podľa vlastných vyjadrení sa nedopustili porušenia zákona, čo vylučuje vedenie fiktívneho zväzku fiktívneho agenta, je v rozpore s obsahom výpovedí svedkov, ktorí sami porušenie predpisov pripustili, či už v ich prípade (splnenie príkazu/rozkazu nadriadeného, snaha o lepšie služobné hodnotenie), alebo v rámci fungovania ŠtB toto vyplynulo zo spisového materiálu (aj z dôvodu neoprávneného čerpania finančných odmien, zistenie ktorej skutočnosti malo za následok personálne zmeny po roku 1986). Presvedčenie odporcu, že svedkovia vypovedali nepravdu, nakoniec ale tiež pramení z domnienok odporcu resp. z jeho nepreukázaných tvrdení ohľadne obsahu zväzkov a existencii listín, ktorých pravosť a správnosť (svedkami poprená) zistená ani nemohla byť.

Svedok Ing. J. Š. uviedol: „Správa o získaní k spolupráci agenta B. nie je pravdivá, verbovka U obuvníka sa neuskutočnila.“ Táto svedecká výpoveď potvrdzuje, že sa 11.11.1982 vo vinárni U obuvníka neuskutočnil žiadny viazací akt, na ktorom by žalobca podpísal záväzok k spolupráci. Svedok tiež potvrdil, že mu správu o získaní k spolupráci, ktorá sa nachádza v zväzku B., predložil na podpis JUDr. M. Tento svedok vo výpovedi uviedol: „Odmietol som správu podpísať, ale na priamy rozkaz môjho nadriadeného náčelníka odboru Ing. G., som tak učinil.“. Zo svedeckej výpovede je zrejmé, že správa o získaní k spolupráci, podpísal tento svedok len na základe priameho príkazu svojho nadriadeného, a to bez toho, aby sa viazací akt uskutočnil. Tento svedok zároveň potvrdil, že navrhovateľa ako tajného spolupracovníka nikdy neriadil a ani ho po podpísaní správy o získaní k spolupráci nekontaktoval. Svedok JUDr. F. H. vypovedal, že navrhovateľa osobne nepozná a ani sa s ním nestretol. Tento svedok nepotvrdil, že by vypracoval alebo podpísal niektorý z dokumentov, ktorý sa nachádza v zväzku B. Svedok A. K. uviedol, že sa s navrhovateľom nikdy osobne nestretol a ani ho ako tajného

spolupracovníka neriadil. Tento svedok mal na starosti podnik zahraničného obchodu PETRIMEX a preto mal bezprostredné poznatky o agentúrnej sieti, ktorá v tomto podniku existovala. Vzhľadom na túto skutočnosť po pridelení zväzku B. a vyhodnotení jeho obsahu zistil, že nešlo o vedomú spoluprácu a preto zväzok založil do archívu. Skutočnosť, že zväzok bol vedený na fiktívnu spoluprácu, potvrdzoval aj stav, v akom sa zväzok B. nachádzal v čase, keď bol tomuto svedkovi pridelený. Podľa výpovede tohto svedka bol zväzok „vedený chaoticky, chýbali základné previerky, obsah listov nebol usporiadaný, množstvo dokumentov chýbalo“. Svedok tiež potvrdil, že vypracoval zoznam dokumentov, ktorý sa nachádza v zväzku B. Ďalej vo svedeckej výpovedi uviedol: „Upravoval som zväzok a musel som ho dať do poriadku“. Tento svedok vo svojej svedeckej výpovedi potvrdil, že zväzok B. formálne upravil a doplnil tak, aby ho následne mohol založiť do archívu, keďže z dôvodu, že bol vedený na fiktívnu spoluprácu, nemohol byť využitý.

V zmysle všetkého vyššie uvedeného, ako aj s poukazom na zákonné poučenie svedkov o trestných následkoch krivej výpovede pred ich vypočutím, sa odvolací súd nestotožnil s odporcom namietanou nevierohodnosťou, rozpornosťou a nepravdivosťou výpovedí svedkov. Navyiac výpovede svedkov sú vzájomne súladné, dopĺňajú sa a nie sú v preukázanom rozpore s inými vykonanými dôkazmi.

Súd prvého stupňa nakoniec nerozhodol len na základe výpovede svedkov, ale na základe ďalších vykonaných dôkazov, ktoré všetky vyhodnotil jednotlivo a v ich vzájomnej súvislosti, svoje závery oprel o skutočnosti, ktorých nepravdivosť preukázaná nebola. Vykonané dokazovanie tak preukázalo, že navrhovateľ nikdy nepodpísal záväzok k spolupráci s ŠtB a ani s touto organizáciou ako tajný spolupracovník vedome nespolupracoval, nebol získaný k spolupráci spôsobom stanoveným Smernicou pre prácu so spolupracovníkmi kontrarozvedky (RMV č. 3/1978), neudržiaval s pracovníkmi ŠtB konšpiratívny styk, neplnil pre ŠtB žiadne úlohy, nepodával ŠtB žiadne spravodajské informácie či poznatky a ani tejto organizácii neposkytoval žiadnu pomoc alebo služby, ktoré by bolo potrebné utajovať. Vykonané dokazovanie preukázalo, že zväzok B. bol vedený len formálne, bez reálnej spolupráce navrhovateľa ako tajného spolupracovníka, a vzhľadom na tieto skutočnosti bola a je jeho evidencia ako tajného spolupracovníka ŠtB neoprávnená.

Napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa je potom vecne správny, súd prvého stupňa vo veci vykonal i náležité dokazovanie a správnym smerom, zhodnotením výsledkov vykonaného dokazovania v súlade s § 132 O.s.p. dospel k správnym skutkovým záverom a na ich základe vyvodil vo veci samej aj správny právny záver... Zo všetkých vyššie uvedených dôvodov potom odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny v zmysle § 219 ods. 1 O.s.p. potvrdil, s konštatovaním správnosti jeho dôvodov podľa § 219 ods. 2 O.s.p.

Odvolací súd nevyhovel návrhu odporcu na pripustenie dovolania, ktoré žiadal s poukazom na ustanovenie § 238 ods. 3 O.s.p. ... Vychádzajúc z ... povahy rozhodnutia po právnej stránke zásadného významu má odvolací súd za to, že v danej právnej veci nie sú splnené podmienky na pripustenie dovolania v zmysle ust. § 238 ods. 3 O.s.p., rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza najmä z otázky, ktorej riešenie už bolo predmetom posudzovania a rozhodovania Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, pričom odvolací súd sa pri riešení otázky vecnej pasívnej legitímácie označeného odporcu, zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, vyhodnotením plnenia zákonnej povinnosti uloženej odporcovi v § 19 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z.z., spočívajúcej v zverejnení agentúrnych zväzkov a registračných protokolov

bývanej Štátnej bezpečnosti resp. nastolených procesných otázok od názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky neodchýlil.»

2.2 Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie. Najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľa, pričom v odôvodnení napadnutého uznesenia okrem iného uviedol:

«Listom zo 7. novembra 2016 požiadal Najvyšší súd Slovenskej republiky Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o dodatočné oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. podľa § 80 ods. 3 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Minister vnútra Slovenskej republiky 2. januára 2017 rozhodol v súlade s § 80 ods. 3 zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. Oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti vydal minister vnútra Slovenskej republiky pre účely konania a po celú dobu konania a poznamenal, že ním nie je dotknutá povinnosť mlčanlivosti oprávnených osôb o utajovaných skutočnostiach podľa § 38 zákona č. 215/2004 Z.z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. ...

Po rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podal žalovaný 3. februára 2017 vyjadrenie k postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Poznamenal, že postup Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorý požiadal Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o zbavenie mlčanlivosti svedkov, je absolútne neprípustný, nakoľko dovolací súd v dovolacom konaní nesmie vykonávať dokazovanie, resp. zasahovať do skutkového stavu tým, že by sa ho snažil rozšíriť o nové dôkazy ani ho „konvalidovať“ a tým pádom zasahovať do už vykonaného dokazovania. Konštatoval, že neprípustnosť „spätnej konvalidácie“ nezákonných dôkazov je umocnená aj tým, že rozhodnutie ministra vnútra o oslobodení svedka od povinnosti zachovávať mlčanlivosť je konštitutívnym aktom s účinkami „ex nunc“ a „pro futuro“ a v žiadnom prípade nemá spätné účinky „ex tunc“. Najvyšší súd tak nemôže pristúpiť ani k výsluchu svedkov, ani k zásahu do už vykonaných svedeckých výpovedí. ...

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) ... dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je potrebné odmietnuť, pretože smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné (§ 447 písm. c/ CSP). ...

Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľ namieta, že v danom prípade došlo k procesnej vade uvedenej v § 237 ods. 1 písm. a/ O.s.p., lebo súdy prejednali a rozhodli vec, ktorá nepatrí do právomoci súdu. ...

V posudzovanej veci sa žalobca voči žalovanému domáhal ochrany osobnosti a žiadal, aby súd určil, že je neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej ŠtB ako agent. Otázky osobných práv strán občianskoprávných vzťahov (vrátane ochrany osobnosti), patria do okruhu občianskoprávných vzťahov (§ 1 ods. 2, § 2 ods. 1 až 3, § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka), ktoré sú oprávnené riešiť súdy a preto prejednávanie a rozhodovanie sporov o ochranu osobnosti patrí do právomoci súdu (§ 7 ods. 1 O.s.p.). Najvyšší súd vzhľadom na vyššie uvedené konštatuje, že je neopodstatnená námietka žalovaného, podľa ktorej súdy v danom prípade prejednali a rozhodli vec, ktorá nepatrí do právomoci súdu (§ 237 ods. 1 písm. a/ O.s.p.). Dovolací súd zároveň poznamenáva, že vzhľadom k tomu, že v danom prípade je daná právomoc súdov, nie je opodstatnená námietka žalovaného, že rozhodol nezákonný sudca.

Dovolateľ namietal, že mu bola odňatá možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. ... Žalovaný videl odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 ods. 1 písm.

f/ O.s.p, v tom, že rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo dostatočne odôvodnené a nepreskúmateľné, pretože nereagovalo na jeho odvoláciu argumentáciu. K tejto námietke dovolací súd odkazuje na zjednocujúce stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu z 3. decembra 2015 publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, podľa ktorého nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku. ... Len v mimoriadnych a ojedinelých prípadoch mohla nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladať vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. a to napríklad ak rozhodnutie napadnuté opravným prostriedkom ako celok neobsahovalo vôbec žiadne odôvodnenie, prípadne vtedy, ak odôvodnenie malo také zásadné nedostatky, ktoré sa svojou povahou, intenzitou, významom a právnymi následkami blížila k Justičnému omylu. ... Po preskúmaní spisu dovolací súd nezistil, že by v prejednávanej veci bol dôvod pre uplatnenie (ako výnimky) druhej vety stanoviska R 2/2016.

Potvrdzujúce rozhodnutie odvolacieho súdu (v spojení s rozhodnutím súdu prvej inštancie) spĺňalo kritériá pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. z hľadiska formálnej štruktúry a obsahovalo aj zdôvodnenie všetkých pre vec podstatných skutkových a právnych otázok, pričom odvolací súd sa náležitým spôsobom zaoberal aj odvolacou argumentáciou žalovaného. Odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu v potvrdzujúcej časti zodpovedá ustanoveniu § 219 ods. 1 a 2 O.s.p. Ustanovením § 219 ods. 2 O.s.p. je odvolaciemu súdu daná možnosť vypracovania tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia. Možnosť vypracovania takéhoto odôvodnenia je podmienená tým, že odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožní s dôvodmi rozhodnutia súdu prvej inštancie, a to po skutkovej, ako aj právnej stránke. V prejednávanej veci sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil so skutkovými a právnymi závermi súdu prvej inštancie. Vzhľadom na vykonané dokazovanie súdom prvej inštancie odvolací súd, rovnako ako súd prvej inštancie, mal za preukázané, že žalobca vedome nespokupracoval s ŠtB, že nepodpísal záväzok k spolupráci, a teda že nekonal tak, aby mohol byť evidovaný ako získaný spolupracovník bývalej ŠtB. Taktiež mal za preukázané, že vedomá spolupráca žalobcu s ŠtB sa nepreukázala ani podpornými dokladmi predloženými žalovaným. Oba súdy konštatovali, že v konaní sa nepreukázala ani akákoľvek činnosť žalobcu v súvislosti s údajným plnením uložených úloh, teda že by žalobca príslušníkom ŠtB vedome ako agent poskytoval informácie. Odvolací súd sa veľmi podrobne venoval aj zdôvodneniu svojho právneho záveru ohľadom námietky žalovaného k nedostatku vecnej legitímácie a jeho úvahy v tomto smere sú zreteľné (viď str. 23 a 24 napadnutého rozhodnutia). Následne reagoval aj na odvoláciu námietku žalovaného, ktorou vytykal súdu prvej inštancie, ktorý od neho vyžadoval, aby oprávnenosť evidencie žalobcu v registračných protokoloch a agentúrnych zväzkoch ŠtB preukázal, čím súd prvej inštancie uložil všetko dôkazné bremeno na žalovaného, odvolací súd vo svojom odôvodnení rozsiahlo, okrem iného vysvetlil, že ak teda žalovaný bol toho názoru, že dostatočne preukázal oprávnenosť evidencie žalobcu, a to aj odhliadnuc od skutočnosti, že dôkazné bremeno malo byť na žalobcovi, nerozlišil dostatočne, na strane ktorého a ako procesnej strany bola povinnosť tvrdenia a označenia dôkazov na preukázanie toho-ktorého tvrdenia. Dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností leží na tom účastníkovi konania, ktorý z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky; ide o toho účastníka, ktorý existenciu týchto skutočností tiež tvrdí. Len pre úplnosť odvolací súd poukázal na skutočnosť, že k tejto otázke sa vyjadril rovnako Najvyšší súd Slovenskej republiky

v už zmienenom rozsudku zo dňa 31. mája 2011 pod sp. zn. 6 Cdo 83/2010, podľa ktorého dispozícia s týmito dokumentmi (evidenciou v materiáloch ŠtB) dáva zároveň žalovanému možnosť efektívnej obrany v súdnom konaní proti prípadným neopodstatneným návrhom v tomto smere. Tvrdenia dovolateľa, že sa odvolací súd nezaoberal jeho odvolacou argumentáciou, teda neboli dôvodné, žalovaný nimi len vyjadril svoju nespokojnosť s výsledkom sporu v jeho neprospech, ktorá ale nepostačuje na založenie vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p. ...

Dovolateľ tiež namieta, že odvolací súd mu odňal možnosť konať pred súdom tým, že o odvolaní žalovaného rozhodol bez nariadenia pojednávania. ...

Z ustanovení § 214 ods. 1 a 2 O.s.p. vyplývalo, že (len) v prípadoch uvedených v § 214 ods. 1 O.s.p. bol odvolací súd povinný nariadiť pojednávanie, v ostatných prípadoch však mohol rozhodnúť aj bez nariadenia odvolacieho pojednávania. O tom, či v prípadoch, na ktoré sa nevzťahuje ustanovenie § 214 ods. 1 O.s.p., bude nariadené odvolacie pojednávanie, rozhodoval odvolací súd sám. V danom prípade: a/ odvolací súd dospel k záveru, že netreba zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ nejde o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a c/ nariadenie odvolacieho pojednávania nevyžadoval ani dôležitý verejný záujem.

Žalovaný v dovolaní argumentuje tým, že v preskúmvanej veci povinnosť nariadiť pojednávanie vyplývala z § 214 ods. 1 písm. c) O.s.p. (t. j. z existencie dôležitého verejného záujmu), lebo predmetom konania „sú otázky celospoločenského záujmu“ a ide o spor, ktorý sa stal „nepochybne najsledovanejším procesom svojho druhu od pádu bývalého režimu“.

Občiansky súdny poriadok nedefinoval, čo treba považovať za dôležitý verejný záujem. Posúdenie tejto otázky závisí vždy od individuálnych okolností prejednávanej veci a z nich vychádzajúcej úvahy súdu. Pod dôležitým verejným záujmom treba podľa dôvodovej správy k ustanoveniu § 214 O.s.p. rozumieť medzinárodný záujem, ktorý sa týka väčšieho okruhu osôb (napríklad územného celku alebo obce).

Námietka žalovaného nemení nič na samej podstate preskúmvanej veci, teda na tom, že tu ide o typický spor dvoch strán súkromnoprávného vzťahu, v ktorom jedna procesná strana (žalobca) sa domáha ochrany osobnosti proti žalovanému ako od toho, o kom sa domnieva, že neoprávnene zasiahol do jeho práva. Samo posúdenie, či žalovaný zasiahol do osobnostných práv žalobcu, sa netýka väčšieho okruhu osôb, a to ani vzhľadom na to, že priebeh sporu monitorovali všetky významné slovenské aj české médiá.

Z týchto dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že postup odvolacieho súdu v danom prípade zodpovedal § 214 O.s.p. a nemal za následok procesnú vadu konania v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p.

Žalovaný v dovolaní namieta, že k procesnej vade v zmysle § 237 ods. 1 písm. f) O.s.p. došlo aj v dôsledku toho, že - ako uvádza - postupom odvolacieho súdu pri doručovaní vyjadrenia žalobcu 8 mesiacov po jeho podaní žalovanému bol účelový a z materiálneho hľadiska porušujúci jeho právo na spravodlivý proces. Dovolací súd uvedenú námietku nepovažuje za dôvodnú.

Zo spisu vyplýva, že k odvolaniu žalovaného (č. l. 473 spisu) sa po vyhovení žiadosti o predĺženie lehoty vyjadril žalobca (č. l. 520 spisu). Súd prvej inštancie vyjadrenie žalobcu k odvolaniu žalovaného nezaslal a tak po predložení spisu na odvolací súd, odvolací súd sám zaslal toto vyjadrenie na vedomie žalovanému (č. l. 532 spisu). Odvolací súd vo veci samej rozhodol až potom, ako bolo predmetné vyjadrenie žalobcu k odvolaniu žalovaného doručované.

Odňatie možnosti pred súdom konať nezakladá teda sama skutočnosť, že odvolateľovi nebolo predložené vyjadrenie druhej procesnej strany k jeho odvolaniu ihneď po jeho doručení na súd prvej inštancie.

Pokiaľ žalovaný namieta, že postup súdov v procese zisťovania skutkových podkladov pre rozhodnutie nebol správny, dovolací súd uvádza, že v prípade neúplnosti alebo nesprávnosti skutkových zistení a skutkových záverov nešlo o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (obdobne tiež R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000; vid' tiež viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012). Ak k tejto nesprávnosti v niektorom súdnom konaní došlo, nezakladalo to procesnú vadu konania uvedenú v § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.

Neúplnosť alebo nesprávnosť skutkových zistení viedla prípadne k tzv. inej procesnej vade konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.); vada takej povahy ale prípustnosť dovolania nezakladala.

Podľa právneho poriadku účinného do 30. júna 2016 platilo, že súd nie je viazaný návrhmi strán na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (vid' § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie strán sporu. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykoná všetky stranou sporu navrhované dôkazy alebo vykoná iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladala prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal strane možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999). Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nezakladalo vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotil niektorý z vykonaných dôkazov, mohlo byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladala prípustnosť dovolania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (vid' tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011). Ak súd v procese dokazovania nevykoná dokazovanie určitým dôkazným prostriedkom spôsobom, ktorý predpisuje zákon, dochádzalo k tzv. inej (v § 237 ods. 1 O.s.p. neuvedenej) vade (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.).

K námietke dovolateľa o nezákonnosti vykonania dôkazov súdom prvej inštancie, ktoré mal spôsobiť výsluch svedkov neoslobodených od povinnosti mlčanlivosti, dovolací súd poukazuje na tieto svoje právne úvahy. ...

Aj v danej veci je nespochybniteľné, že výsluchy svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. neboli pred súdom prvej inštancie vykonané v súlade s § 124 O.s.p. účinnom v dobe ich realizácie. Uvedení svedkovia ako bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky poskytli svoje svedectvo pred prvostupňovým súdom o spolupráci žalobcu s ŠtB a všeobecných údajov o spôsobe verbovania dôverníkov, agentov ŠtB a ďalších súvisiacich otázok bez toho, aby boli pred podaním svojich svedeckých výpovedí oslobodení príslušným orgánom od povinnosti mlčanlivosti. ...

Najprecíznejšie a najpodrobnejšie má proces dokazovania vrátane zákonnosti a použiteľnosti dôkazov upravený proces dokazovania v trestnom práve, keďže v tomto konaní štát stíha protiprávne konanie s možnosťou ukladať sankcie najviac postihujúce osoby, voči ktorým toto konanie smeruje. Naopak otázka zákonnosti a použiteľnosti dôkazov v civilnom procese do účinnosti nového CSP (aktuálne čl. 16) bola upravená zo všetkých právnych odvetví najbenevolentnejšie Za zákonný dôkaz sa tu považuje dôkaz, ktorý bol získaný zákonným

spôsobom, čiže z dovolených prameňov a dovolenými metódami, prostriedkami či postupmi, pričom postupne právna teória a prax vyselektovala kritériá pre odlíšenie zákonného dôkazu od dôkazu nezákonného a podmienky ich prípustnosti/použiteľnosti v ďalšom konaní Z hľadiska stupňa nezákonnosti rozlišuje právna teória a prax (i) absolútnu neúčinnosť dôkazu, ktorá je dôsledkom existencie podstatnej (závažnej) chyby, ktorá nie je odstrániteľná, (ii) relatívnu neúčinnosť dôkazu, ktorá je dôsledkom existencie podstatnej (závažnej) procesnej chyby, ktorá je odstrániteľná. Absolútne neúčinné dôkazy vykazujú také podstatné a neodstrániteľné pochybenia, ktoré vylučujú prípustnosť tohto dôkazu pre jeho nezákonnosť a jeho zhojenie neprichádza do úvahy za žiadnych okolností. Relatívne neúčinné dôkazy sú síce tiež dôkazmi neprípustnými, avšak len do tej doby, kým ich chyba nie je odstránená. Dodatočným odstránením nedostatku dôkazu sa tento dôkaz z hľadiska jeho použiteľnosti zhojí (konvaliduje) a z tohto hľadiska sa stáva riadnym zákonným a bezchybným dôkazom. Podstatné chyby, ktoré majú za následok len relatívnu neúčinnosť dôkazu, sú pomerne vzácne a vo všeobecnosti sa týkajú najmä dôkazov, ktoré možno vykonať pri úkone, ku ktorému je potrebný súhlas určitej osoby alebo orgánu. Nedostatok tohto súhlasu možno zhojiť jeho dodatočným udelením. Typickým príkladom je, ak svedok vypočutý napriek existujúcej povinnosti mlčanlivosti je dodatočne od tejto povinnosti oslobodený (primerane Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. prepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 368-373).

Dovolací súd súc si vedomý, že výsluchy svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. predstavujú relatívne právne neúčinné dôkazy, skúmal, či mu zákonodarca umožňuje v dovolacom konaní túto ich relatívnu neúčinnosť konvalidovať dodatočným oslobodením svedkov od povinnosti mlčanlivosti na to oprávnenou osobou.

Významnými faktormi, ktoré dovolací súd zohľadnil pri interpretácii tohto náročného aplikačného problému, sú

- závažnosť namietaného pochybenia v postupe súdov nižších inštancií,
- rozsah zásahu do práv účastníkov konania (teraz strán sporu),
- hospodárnosť civilného procesu vrátane dovolacieho konania a
- účinnosť novej procesnej normy pre oblasť dokazovania.

Už ako bolo vyššie uvedené, výsluch svedkov viazaných povinnosťou mlčanlivosti, od ktorej neboli oslobodení, hoci predstavuje podstatné porušenie zákona, je odstrániteľná. Na rozdiel od iných závažných procesných chýb majúcich za následok relatívnu neúčinnosť dôkazu, toto konkrétne pochybenie nie je v právnej praxi ojedinelé a nič nebráni kedykoľvek ho v priebehu procesu zreparovať. V posudzovanom prípade opomenutie súdu oslobodiť svedkov od ich povinnosti mlčanlivosti, ktorí dobrovoľne poskytli svoje svedectvo, predstavuje primárne zásah do práva účastníka na spravodlivý proces, iné práva (napr. právo na súkromie) účastníkov konania neboli nezákonným postupom zasiahnuté. Nemožno ani predpokladať, že ak by aj svedkovia boli v konaní pred súdmi nižších inštancií oslobodení od povinnosti mlčanlivosti, uviedli by niečo iné, ako to, čo dobrovoľne uviedli v doterajšom konaní. Za takejto procesnej situácie by kasácia napadnutého právoplatného rozhodnutia len z dôvodu zabezpečenia dodatočného oslobodenia svedkov od povinnosti mlčanlivosti predstavovala prehnaný formalizmus zo strany súdu a civilný proces by bol poznačený jeho nehospodárnosťou. Z týchto dôvodov dovolací súd pristúpil ku konvalidácii relatívne neúčinných dôkazov. V tejto súvislosti treba poukázať aj na to, že CSP výslovne nevylučuje vykonávanie dokazovania v dovolacom konaní, ako to upravoval predchádzajúci procesný predpis (§ 243a ods. 2 O.s.p.). Naopak, podľa § 438 ods. 1 CSP sa na konanie na dovolacom súde primerane použijú ustanovenia

o konaní pred súdom prvej inštancie, ak CSP neustanovuje inak. Vo vzťahu k vykonávaniu dokazovania, hoci zhojenie relatívne neúčinného dôkazu vyžiadanim dodatočného oslobodenia svedkov od mlčanlivosti nemožno označiť za štandardný výkon dôkazu, ani inak neustanovuje. Aj napriek tomu, že dovolací súd si je vedomý možnej názorovej rozdielnosti na vykonávanie dokazovania v dovolacom konaní a jeho rozsah vo vyvíjajúcej sa súdnej judikatúre po 1. júli 2016, v posudzovanom prípade v záujme všetkých vyššie uvedených princípov, najmä princípu právnej istoty, požiadal ministra vnútra Slovenskej republiky o dodatočné oslobodenie svedkov od ich povinnosti mlčanlivosti. Minister vnútra Slovenskej republiky mu vyhovel a dodatočne oslobodil svedkov v predmetnom spore od ich zákonnej povinnosti mlčanlivosti s tým, že stanovil platnosť oslobodenia od povinnosti mlčanlivosti po celú dobu konania.

Na tomto postupe dovolacieho súdu nemohla nič zmeniť ani reakcia dovolateľa obsahujúca rozsiahle námietky voči spôsobu konvalidácie dôkazu, ktorá bola dovolaciemu súdu doručená po jeho rozhodnutí.

Pokiaľ žalovaný v dovolaní namietal, že v konaní došlo k tzv. inej procesnej vade konania, treba uviesť, že „iná procesná vada“ (v ustanovení § 237 O.s.p. neuvedená) bola do 30. júna 2016 považovaná za relevantný dovolací dôvod (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), ktorý ale mohol byť úspešne uplatnený iba v procesne prípustnom dovolaní. Konštantná judikatúra najvyššieho súdu zastávala do uvedeného dňa názor, že takáto vada prípustnosť dovolania nezakladá (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 219/2013, 3 Cdo 888/2015, 4 Cdo 34/2011, 5 Cdo 149/2010, 6 Cdo 134/2010, 6 Cdo 60/2012, 7 Cdo 86/2012 a 7 Cdo 36/2011). I keby teda v preskúmvanej veci došlo k tzv. inej procesnej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, nezakladalo by to prípustnosť dovolania žalovaného.

Ostatné námietky dovolateľa, ktorými spochybňoval aplikáciu a výklad zákona č. 553/2002 Z.z. a tiež posúdenie pasívnej legitimácie z hľadiska obsahového spadajú pod činnosť spočívajúcu v právnom posudzovaní veci súdom, pri ktorej súd zistený skutkový stav podriaďuje pod skutkovú podstatu príslušnej právnej normy. Touto činnosťou súdu ale nedochádza k odňatiu možnosti strane sporu pred súdom konať, lebo právnym posúdením veci sa jej neodnímal možnosť uplatnenia procesných práv v konaní v zmysle vady uvedenej v § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (viď R 43/2003).

Právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií bolo v konštantnej judikatúre Najvyššieho súdu Slovenskej republiky považované za relevantný dovolací dôvod, ktorým bolo možné odôvodniť procesne prípustné dovolanie, o taký prípad ale v danej veci nešlo, zároveň je ale zhodne zastávaný názor, že prípadné nesprávne právne posúdenie veci súdmi nižších inštancií nezakladalo procesnú vadu konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. (viď R 54/2012 a tiež niektoré ďalšie rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, napríklad vo veciach sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, sp. zn. 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 49/2012, 7 Cdo 212/2013), preto sa dovolací súd správnosťou právneho posúdenia veci odvolacím súdom nezaoberal.

Vzhľadom na uvedené možno zhrnúť, že v danom prípade prípustnosť dovolania žalovaného nemožno vyvodiť z ustanovenia § 238 O.s.p., ani z ustanovenia § 237 O.s.p. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dovolanie žalovaného podľa § 447 písm. c/ CSP ako procesné neprípustné odmietol bez jeho meritórneho dovolacieho prieskumu.»

3. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti a v jej doplnení vzniesol viacero námietok, ktoré v jej úvodnej časti zhrnul zdôrazňujúc, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu jeho ústavných/základných práv, a to konkrétne tým, že najvyšší súd:

(i) bezdôvodne odmietol podané dovolanie aj napriek tomu, že na to nebol zákonný dôvod;

(ii) porušil rovnosť účastníkov konania tým, že bezdôvodne neprihliadol na tie dôkazy, ktoré navrhoval sťažovateľ, pričom na ním navrhnuté dôkazy neprihliadol ani jeden zo všeobecných súdov;

(iii) nedal sťažovateľovi reálnu možnosť vyjadriť sa k nezákonnému postupu najvyššieho súdu, keď v dovolacom konaní vykonával dokazovanie a spätne „konvalidoval“ nezákonné svedecké výpovede tým, že požiadal Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej aj „ministerstvo vnútra“) o zbavenie ich mlčanlivosti, pričom rozhodnutie o zbavení mlčanlivosti oznámil sťažovateľovi 27. januára 2017 a už 31. januára 2017, teda v deň vrátenia doručenky, vydal napadnuté uznesenie;

(iv) sa nevysporiadal so všetkými argumentmi prípustnosti dovolania, čo spôsobuje nepreskúmateľnosť napadnutého uznesenia.

3.1 Tieto námietky sťažovateľ ďalej v sťažnosti rozšíril a vzťahol aj na napadnutý rozsudok krajského súdu. Dôvody podania sťažnosti rozdelil do niekoľkých myšlienkových celkov:

3.2 Nesprávne zistenie skutkového stavu a nenariadenie odvolacieho pojednávania – sťažovateľ predovšetkým poukazuje na to, že „*napádané rozhodnutie sa vôbec nevysporadúva s rozsiahlou argumentáciou Sťažovateľa v Dovolaní ohľadom potreby vykonania odvolacieho pojednávania podľa ust. § 214 ods. 1 OSP. Najvyšší súd v Napádanom rozhodnutí rozsiahlo upriamil pozornosť iba na posudzovanie existencie verejného záujmu pri nariaďovaní odvolacieho pojednávania podľa ust. § 214 ods. 1 písm. d) OSP, pričom sa vôbec nevysporiadal s najzávažnejším dôvodom pre nariadenie odvolacieho pojednávania, a síce, že dôkazy vykonané pred Súdom prvej inštancie boli vo vzájomnom logickom rozpore a na ich odstránenie malo byť nariadené odvolacie pojednávanie. Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť, že Sťažovateľ v podanom Odvolaní rozsiahlo poukázal na vzniknuté rozpory vo vykonanom dokazovaní. Hovoriac o rozpornosti vykonaných dôkazov je potrebné poukázať najmä na výpovede troch bývalých príslušníkov ŠTB, J. Š., F. H. a A. K., ktoré sa stali nosnými dôkazmi pre vydanie rozhodnutia Súdu prvej inštancie. Sťažovateľ v súvislosti s rozporom vo vykonávanom dokazovaní poukazuje na to, že:*

- *bývalí príslušníci ŠTB vypočúvaní pred Súdom prvej inštancie si sami vo svojich vlastných výpovediach odporovali;*

- *svedecké výpovede bývalých príslušníkov ŠTB, preukázateľne odporovali listinným dôkazom predloženým v konaní;*

- *svedecké výpovede bývalých príslušníkov ŠTB odporovali výpovediam ostatných svedkov v konaní a to svedkov J. S. a R. S.;*

- *svedecké výpovede bývalých príslušníkov ŠTB boli v niektorých častiach preukázateľne nepravdivé;*

- *bývalí príslušníci ŠTB opakovane popreli kontakt so Žalobcom aj napriek tomu, že desiatky listinných dôkazov predložených v konaní preukazovali presný opak;*

- *výpovede svedkov J. S. a R. S. neboli Súdom prvej inštancie vôbec zohľadnené a Súd prvej inštancie sa s ich relevanciou vôbec nevysporiadal;*

- *Žalobcom podané odborné vyjadrenia B. R. zo dňa 7.1.2014, M. Ž. zo dňa 21.1.2014, K. K. a V. H. z 9.1.2014, boli v nadväznosti na existujúce listinné dôkazy a výpovede svedkov preukázateľne rozporné. Sťažovateľ zdôrazňuje, že na rozpornosť vo výpovediach bývalých príslušníkov ŠTB a v Žalobcom predložených odborných vyjadreniach rozsiahlo, prehľadne a detailne poukázal v podanom Odvolaní (body 51 až 124 Odvolania). Aj napriek veľkému počtu vzájomne si odporujúcich tvrdení a skutočností pri vykonávaní dokazovania Odvolací súd odvolacie pojednávanie nenariadil a skonštatoval, že skutkový stav bol zistený vecne*

správne a Rozsudok Súdu prvej inštancie bez vysvetlenia rozporov preukázaných v Odvolaní potvrdil. Aj napriek tomu, že na zjavné rozpory vo vykonanom dokazovaní a v rozhodnutiach Súdu prvej inštancie a Odvolacieho súdu bol Najvyšší súd v podanom Dovolaní detailne upozornený (body 27 až 120), Najvyšší súd považoval postup Odvolacieho súdu na nenariadení odvolacieho pojednávania za správny. ... Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že dôkazná rozpornosť musela byť Odvolacím súdom odstránená a Rozsudok Súdu prvej inštancie nemohol byť za daných okolností potvrdený ako vecne správny. ... Vzhľadom na uvedené pochybenia všeobecných súdov Najvyšší súd nemohol dospieť k záveru, že v konaní neexistuje dovolací dôvod, keď nenariadením odvolacieho pojednávania v situácii preukázateľnej dôkaznej rozpornosti došlo k odňatiu Sťažovateľa konať pred súdom a k porušeniu jeho práva na poskytnutie súdnej ochrany. “.

3.3 Dôležitý verejný záujem a nenariadenie odvolacieho pojednávania – sťažovateľ je toho názoru, že „Najvyšší súd nesprávne posúdil námietku Sťažovateľa týkajúcu sa vady konania spočívajúcu v nenariadení pojednávania v súvislosti s požiadavkou dôležitého verejného záujmu na takomto prejednaní veci podľa § 214 ods. 1 písm. d) OSP. Podľa názoru Sťažovateľa Najvyšší súd mal na predmetnú vadu konania prihliadať, nakoľko podľa ust. § 214 ods. 1 písm. d) OSP Odvolací súd musí nariadiť odvolacie pojednávanie vždy, ak si to vyžaduje dôležitý verejný záujem. ... Sťažovateľ má za to, že v danom spore nemožno pochybovať o existencii verejného záujmu. Sťažovateľ je verejnoprávnou ustanovizňou plniacou zákonom stanovené úlohy objektívneho hodnotenia obdobia neslobody. Žalobca je medzinárodne známou osobou, podnikateľom, politikom a verejným činiteľom, ktorého postavenie je legitímne konfrontované historickými materiálmi, ktoré má v držbe žalovaný. Spor Žalobcu a Sťažovateľa predstavuje v doterajšej histórii Sťažovateľa najväčšiu konfrontáciu o nazeranie na povahu a účel fungovania Sťažovateľa a interpretáciu jedinečného historického materiálu po bývalej ŠTB. Záznam v registračnom protokole o Žalobcovi vyvolal nesmierne široký a legitímny občiansky a mediálny záujem. Priebeh sporu detailne monitorovali všetky významné slovenské aj české médiá, správy o súdnych rozhodnutiach sa objavili dokonca v popredných zahraničných médiách. Široký záujem o spor bol evidentný aj v internetových médiách rôzneho druhu. Záujem o okolnosti sporu vyústil aj do vydania knihy o Žalobcovi. Spor sa stal nepochybne najsledovanejším procesom svojho druhu od pádu bývalého režimu. ... Sťažovateľ má za to, že ak nebol daný dôležitý verejný záujem v takejto situácii celospoločenského záujmu, potom si je už len ťažko predstaviť, čo viac by bolo možné zaradiť pod „iný, celospoločenský prospešný“ záujem nemajetkového charakteru. K námietke Najvyššieho súdu o spore súkromnoprávnej povahy chceme ďalej poznamenať, že na osobu Žalobcu nie je možné nazeráť iba ako na súkromnú osobu. Podľa Sťažovateľa je nevyhnutné osobu Žalobcu považovať od samotného počiatku sporu za osobu verejného záujmu. V tejto súvislosti je jednoznačne potrebné spájať osobu Žalobcu aj s existenciou verejného záujmu na nariadení pojednávania. Z pohľadu Sťažovateľa nie je žiadnych pochyb o postavení Žalobcu ako verejnej činnnej osoby. Žalobca je vlastníkom významného holdingu ... od 29. januára 2014 pôsobí Žalobca ako Minister ... Českej republiky. ... Sťažovateľ zastáva názor, že ak Odvolací súd odvolacie pojednávanie nenariadil, ba dokonca, ak vyššie uvedené úvahy verejného záujmu vôbec nezohľadňoval, porušil svoju zákonnú povinnosť nariadiť pojednávanie podľa ust. § 214 ods. 1 písm. d) OSP. Nakoľko situáciu existencie nemajetkového verejného záujmu posúdil Odvolací súd nesprávne, zakladá to dôvod prípustnosti dovolania, ako aj dovolací dôvod, v zmysle ktorého bola Sťažovateľovi odňatá možnosť konať pred súdom. ... Najvyšší súd potvrdil neprávne posúdenie situácie Odvolacím súdom, čo podľa nášho názoru znamená, že

Dovolanie bolo v týchto častiach relevantné, ... došlo zo strany Najvyššieho súdu k zásahu do práva Sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy. “.

3.4 Arbitrárnosť a nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku krajského súdu – sťažovateľ konštatuje, že „*intenzita procesných nedostatkov Rozsudku Odvolacieho súdu je tak veľká, že nepreskúmateľnosť Rozsudku Odvolacieho súdu musí byť považovaná za odňatie možnosti konať pred súdom podľa ust. § 237 písm. f). Sťažovateľ opakovane zdôrazňuje, že Odvolací súd vôbec neprihliadal na rozsiahle a detailné námietky k rozpornosti vykonaných dôkazov. Časť dôkazov nebola zohľadnená a rozpory medzi existujúcimi dôkazmi neboli odstránené ani vysvetlené. Odôvodnenie Rozsudku Odvolacieho súdu sa nezaoberalo ani niektorými podstatnými argumentmi Sťažovateľa. Ak Sťažovateľ nedostane odpoveď na ním predloženú zásadnú argumentáciu a navyše k tomu dôjde k selektívnemu hodnoteniu dôkazov bez riadneho odôvodnenia, nemožno takéto kumulatívne procesné pochybenia ignorovať a bez ďalšieho tvrdiť, že takéto rozhodnutie napĺňa objektívne kritériá spravodlivosti. “.*

3.5 Nezákonnosť vykonania dôkazov – podľa sťažovateľa ďalším dovolacím dôvodom je «*tzv. iná procesná vada konania majúca za následok nesprávne rozhodnutie vo veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) OSP. Za takúto vadu konania možno považovať aj nezákonnosť vykonania dôkazov Súdom prvej inštancie, ktorú spôsobil výsluch svedkov neoslobodených zákonným spôsobom spod povinnosti mlčanlivosti. ... Žalovaný konštatuje, že rozhodovanie Súdu prvej inštancie, ako aj Odvolacieho súdu bolo zaťažené závažnými procesnými pochybeniami pri vykonávaní a hodnotení dôkazov. Vzhľadom na to, že tento spor bol postavený práve na hodnotení dôkazov, ktoré mali preukazovať alebo vyvracať spoluprácu Žalobcu s ŠTB, vykazujú procesné pochybenia Odvolacieho súdu (v reťazení s pochybeniami Súdu prvej inštancie) vysokú intenzitu nesprávnosti, čím zakladajú okrem dovolacieho dôvodu podľa ust. § 241 ods. 2 písm. b) OSP aj dovolací dôvod zmätočnosti podľa § 237 ods. 1 písm. f) OSP. ... Sťažovateľ si na tomto mieste dovoľuje dovolaciemu súdu uviesť, že dňa 26.6.2015 listom požiadal Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky o záväzné stanovisko, či bývalí príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, pôsobiaci do roku 1989 v zložkách ŠTB, sú v súčasnosti viazaní mlčanlivosťou ohľadom svojej činnosti a práce v ŠTB, a či môžu byť bez ďalšieho (resp. bez zbavenia mlčanlivosti) vypočúvaní ako svedkovia v občianskych súdnych konaniach o ochranu osobnosti ohľadom skutočností, ktoré sa týkajú ich práce a pôsobenia v ŠTB. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky na žiadosť reagovalo odpoveďou zo dňa 13.8.2015, žalovanému doručenu dňa 4.9.2015, v ktorej uvádza, že „bývalí príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, pôsobiaci do roku 1989 v zložkách Štátnej bezpečnosti, sú v súčasnosti viazaní mlčanlivosťou, pretože sa oboznamovali so štátnym tajomstvom a sú povinní zachovávať mlčanlivosť aj po skončení služobného pomeru...“. Ministerstvo ďalej dodáva, že „oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti v občianskom súdnom konaní sa realizuje na základe žiadosti súdu, ktorý vzhľadom na všetky okolnosti konkrétneho konania, je oprávnený rozhodnúť, či je potrebné od svedka oslobodiť od povinnosti mlčanlivosti. Ministerstvo vnútra sa zaoberá každou doručenu žiadosťou o zbavenie mlčanlivosti. V súdnom konaní jednotlivé strany môžu upozorniť na zákonom viazanú povinnosť mlčanlivosti svedka a žiadať o jeho oslobodenie.“ Na základe uvedeného je potrebné konštatovať, že bývalí príslušníci ŠTB sú viazaní povinnosťou mlčanlivosti a bez ďalšieho nemôžu vypovedať ohľadom svojej práce a pôsobenia v ŠTB. Súd prvej inštancie, ako aj Odvolací súd, tak svoje rozhodnutia opierali o kľúčové svedecké výpovede bývalých príslušníkov ŠTB, ktorí boli viazaní povinnosťou mlčanlivosti. Sťažovateľ na tomto mieste zdôrazňuje, že Súd prvej inštancie v konaní vypočul troch kľúčových svedkov: J. Š., F. H. a A. K. Všetci títo svedkovia boli príslušníkmi ŠTB a boli*

viazaní mlčanlivosťou. Sťažovateľ poukazuje aj na to, že Súd prvej inštancie mal v priebehu konania vedomosť o tom, že títo príslušníci ŠTB sú viazaní povinnosťou zachovávať mlčanlivosť. Sťažovateľ v tejto súvislosti poukazuje na pojednávanie zo dňa 15.5.2014, na ktorom vypovedal svedok J. S., odborný pracovník Sťažovateľa. ... Aj napriek tomu, že bolo zodpovednosťou Súdu prvej inštancie, aby vykonávanie dokazovania prebehlo v súlade s procesnými predpismi, došlo v konaní k závažnému porušeniu procesných predpisov, a to tým, že Súd prvej inštancie vypočul svedkov bez toho, aby pred ich vypočutím požiadal ministra vnútra Slovenskej republiky o zbavenie ich mlčanlivosti. ... Sťažovateľ poukazuje na to, že Súd prvej inštancie nepožiadala Ministerstvo vnútra o zbavenie mlčanlivosti svedkov J. Š., F. H. a A. K. ... Sťažovateľ týmto konštatuje, že Súd prvej inštancie sa dopustil vážneho porušenia procesných povinností, keď flagrantným spôsobom porušil § 124 OSP, vypočul svedkov, ktorí neboli oprávnení nevypovedať a takto nezákonne získané dôkazy neskôr použil ako podklad na vydanie svojho rozhodnutia. Takýmto konaním sa súd prvého stupňa dopustil zásadného procesného pochybenia s intenzitou zásahu zakladajúceho dovolací dôvod podľa ust. § 241 ods. 2 písm. b) OSP a ust. § 237 ods. 1 písm. f) OSP. ... Sťažovateľ považuje dôkazy získané a vykonané v rozpore s predpismi procesného práva za nezákonné. Takto získané dôkazy sa stali podkladom pre vynesenie rozsudkov na Súde prvej inštancie a na Odvolacom súde, pričom ich nezákonnosť nebola spochybnená ani Najvyšším súdom. Vzhľadom na toto závažné procesné pochybenie považuje Sťažovateľ všetky rozhodnutia súdov za nezákonné. ... Nezákonnosť dôkazu totiž vždy zakladá nezákonnosť akéhokoľvek výstupu, ktorý sa o tento nezákonný dôkaz opiera (nepripustnosť reťazenia nezákonnosti). Sťažovateľ týmto upriamuje pozornosť na doktrínu „Ovocia otráveného stromu“ ... V ďalšom si dovoľujeme poukázať na postup Najvyššieho súdu, ktorý iniciatívne požiadal Ministerstvo vnútra o zbavenie mlčanlivosti svedkov. ... Sťažovateľ poukazuje na to, že Najvyšší súd v dovolacom konaní nesmie vykonávať dokazovanie, resp. zasahovať do skutkového stavu tým, že by sa snažil „konvalidovať“ a tým pádom zasahovať do už vykonaného dokazovania. ... Žalovaný na tomto mieste poukazuje na ust. § 442 CSP, podľa ktorého „dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd“ Predmetné ustanovenie nového civilného procesného kódexu nahrádza zákaz dovolacieho súdu vykonávať dokazovanie podľa § 243a ods. 2 druhá veta OSP. Nie je preto pravdou tvrdenie Najvyššieho súdu, že CSP výslovne nevylučuje vykonávanie dokazovania v dovolacom konaní. Z nového ustanovenia CSP predsa možno jednoznačne a bez pochybností vyvodiť, že Najvyšší súd dokazovanie nemôže vykonávať. V zmysle CSP je Najvyšší súd len súdom právnym, nie skutkovým, preto je vyššie uvedené tvrdenie Najvyššieho súdu nesprávne. Nové právne predpisy nezmenili nič na podstate zákazu vykonávania dôkazov Najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho ... V zmysle uvedeného nie je prípustné, aby Najvyšší súd menil obsah spisu a zasahoval do dokazovania vykonaného na Súde prvej inštancie a Odvolacom súde. Najvyššiemu súdu takýto postup neumožňuje ani judikatúra, ani princípy CSP a ani právna prax. ... Akákoľvek „konvalidácia“, prípadne iný zásah do ustáleného a už vykonaného dokazovania je neprípustná nakoľko Najvyšší súd má dokazovanie (s výnimkou preukazovania včasnosti a prípustnosti podaného dovolania) v dovolacom konaní zakázané. ... Sťažovateľ uvádza, že dopĺňaním spisu o nové listiny, ktoré majú zásadný vplyv na už vykonané dokazovanie a „dodatočným konvalidovaním“ nezákonne vykonaných dôkazov dochádza k narušeniu základných princípov dovolacieho konania právnej istoty. ... Konštatovanie Najvyššieho súdu o tom, že by v rámci dovolacieho konania bolo možné nezákonný dôkaz dodatočne „konvalidovať“ nemá oporu ani v konštantnej judikatúre ani v právnej teórii. Pripustením tzv. „spätnej konvalidácie“ dôkazov by sme tiež dospeli do situácie, kedy by sa

z Najvyššieho súdu stal súd intervenujúci do už ustálenej dôkaznej situácie, čo by bolo paradoxom, pretože Najvyšší súd má ustálenú dôkaznú situáciu preskúmať a nie do nej zasahovať. ... Podľa nášho názoru by sa malo brať zreteľ aj na to, že Najvyšší súd svojim postupom môže zapríčiniť negatívny prelom doterajšej súdnej praxe čo sa týka prístupu k výsluchu svedkov s povinnosťou mlčanlivosti. ... Výpoveď svedkov bez zbavenia mlčanlivosti by tak okrem porušenia princípov civilného procesu a spravodlivého súdneho konania znamenala aj ohrozenie utajovaných skutočností, ktorých pôvodcami a ochrancami sú primárne príslušné výkonné orgány štátu a nie súd. ... Sťažovateľ dodáva, že v prejednávanej veci nielenže svedkovia neboli zbavení mlčanlivosti, ale na verejnom pojednávaní vypovedali o utajovaných skutočnostiach. Ide o tak závažné procesné pochybenie, ktoré nie je možné spätne „zhojiť“ žiadnym formálne vydaným dodatočným rozhodnutím, nakoľko v konaní došlo k závažným procesným chybám, ktoré majú vplyv na nezákonnosť vydaných rozhodnutí. ... Najvyšší súd potvrdil nesprávne posúdenie situácie Odvolacím súdom, čo podľa nášho názoru znamená, že Dovolanie bolo v týchto častiach relevantné, pričom takýmto postupom došlo zo strany Najvyššieho súdu k zásahu do práva Sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy.».

3.6 Porušenie princípu voľného hodnotenia dôkazov – sťažovateľ poukazuje na to, že zo strany „Súdu prvej inštancie ako aj Odvolacieho súdu došlo k porušeniu zásady voľného hodnotenia dôkazov a to tým, že súdy (i) v odôvodnení nevyhodnotili všetky vykonané dôkazy a ani neuviedli prečo na konkrétne dôkazy neprihliadali a (ii) nevysporiadali sa so vzájomnou rozpornosťou týchto dôkazov. ... Sťažovateľ uvádza, že ak z odôvodnení súdnych rozhodnutí nevie na základe akých úvah Súd prvej inštancie nevykonal a neprihliadol na niektoré z vykonaných dôkazov a tiež nevie, na základe akých úvah a z akých dôvodov Odvolací súd neprihliadal na rozsiahle námietky k rozporom v dokazovaní, došlo k takému závažnému pochybeniu, ktoré zakladalo prípustnosť Dovolania a tiež aj dovolací dôvod.“.

3.7 Porušenie rovnosti účastníkov konania – sťažovateľ ďalej uvádza, že „ak z odôvodnení rozhodnutí Súdu prvej inštancie ako aj Odvolacieho súdu vedomosť o tom, prečo súdy pri svojom rozhodovaní nevychádzali so všetkých dôkazov, prečo nebola ich dôkazná rozpornosť odstránená, resp. prečo nedošlo k vysporiadaniu sa s námietkami uvedenými v odvolaní, má Sťažovateľ za to, že sa týmto objektívne zvýhodnila jedna zo sporových strán. ... Nemožno tiež popierať, že súd v prejednávanej veci dáva za pravdu jednej zo sporových strán s prihliadnutím na jej dôkazy ako na relevantné. Nemôže sa tak stať bez toho, aby súd uviedol prečo, z akých dôvodov a na základe akej úvahy neprihliadol na dôkazy druhej sporovej strany.“.

3.8 Arbitrárnosť a nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu – sťažovateľ zdôrazňuje, že „Najvyšší súd sa v Napádanom rozhodnutí vôbec nezaoberal námietkami uvedenými v Dovolaní. Meritórny prieskum týchto námietok bol odmietnutý aj napriek tomu, že v konaní je daný dovolací dôvod a dovolanie je v zmysle vyššie uvedenej argumentácie prípustné. ... Najvyšší súd v Napádanom rozhodnutí nedal Dovolateľovi odpoveď na tie otázky, na ktoré mu vzhľadom na prípustnosť Dovolania mal dať odpoveď. Rovnako sa tak nestalo ani v rámci konania na Odvolacom súde, kedy po podanom Odvolaní Sťažovateľ nedostal odpoveď na ním uvádzanú argumentáciu k rozpornému dokazovaniu. Najvyšší súd na túto skutočnosť vôbec nereagoval a namiesto meritórneho prejednávania veci nedôvodne tvrdil procesnú neprípustnosť podaného Dovolania. ... Vzhľadom na uvedené má Sťažovateľ za to, že nedôvodným odmietnutím Dovolania z procesných dôvodov došlo k zásahu do práva Sťažovateľa na spravodlivý súdny proces. Najvyšší súd neodpovedal na zásadné námietky

Sťažovateľa súvisiace s neodôvodnenými a arbitrárnymi rozhodnutiami Súdu prvej inštalácie a Odvolacieho súdu. “.

3.9 V doplnení sťažnosti sťažovateľ zopakoval svoje námietky a ich odôvodnenia použité v sťažnosti [t. j. verejný záujem na nariadení odvolacieho pojednávania, namietaný prístup nižších súdov k výsluchu svedkov viazaných mlčanlivosťou (tu sťažovateľ dopĺňa, že: „*Bol to práve Sťažovateľ, ktorý svojou aktivitou na mlčanlivosť bývalých príslušníkov ŠTB v konaní upozorňoval. Sťažovateľ poznamenáva, že na pojednávaní dňa 30.1.2014 predložil Súdu prvej inštalácie personálny zväzok A. K., v ktorom sa výslovne uvádza, že je viazaný mlčanlivosťou o všetkom, o čom sa dozvedel pri výkone svojej služby a to aj po skončení svojho pomeru v ŠTB. Dňa 9.5.2014 doručil Sťažovateľ Súdu prvej inštalácie personálne zväzky F. H. a J. Š., v ktorých sa rovnako uvádzala povinnosť mlčanlivosti a to aj po skončení ich pomeru v ŠTB. “), procesné povinnosti súdov pri výsluchu svedkov viazaných mlčanlivosťou], tieto vo veľkej miere vzťahoval aj na napadnutý rozsudok krajského súdu, avšak taktiež rozšíril svoju argumentáciu a aj výhrady proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu a napadnutému rozsudku krajského súdu, a to takto:*

3.10 Rozpor v skutkových zisteniach a vykonaných dôkazoch/potreba zopakovania dokazovania – sťažovateľ podotýka, že „*Odvolací súd vo svojom rozhodnutí iba stroho skonštatoval, že skutkový stav bol zistený správne bez vysvetlenia rozporov, na ktoré v Odvolaní Sťažovateľ poukázal. ... Odvolací súd teda nepovažoval za podstatné náležite sa vysporiadať s namietanými rozpormi v skutkových zisteniach a vykonaných dôkazoch. Odvolací súd nepovažoval za dôležité spôsobom nevzbudzujúcim ďalšie otázky ohľadom objektívnosti a ústavnosti rozhodnutia vyjadriť sa k najpodstatnejším a kľúčovým dôkazom sporu - výpovediam uvedených svedkov. ... Máme za to, že pri rozhodovaní Odvolacieho súdu boli splnené podmienky odôvodňujúce potrebu zopakovania dokazovania na Odvolacom súde. S poukazom na uvedené tak Odvolací súd bol povinný postupovať podľa § 214 ods. 1 písm. a) OSP a nariadiť pojednávanie. ... Odvolací súd mohol vznesené pochybnosti odstrániť nariadením odvolacieho pojednávania, ktoré je nevyhnutným procesným krokom na to, aby Odvolací súd uchopil hĺbku sporu, dal priestor stranám sporu na vzájomnú konfrontáciu a nadobudol tak širšiu skutkovú vedomosť pre kvalitné odôvodnenie rozhodnutia. Tento postup je obzvlášť potrebný v situácii, kedy výsledok vykonávaného dokazovania nie je jednoznačne presvedčivý a vyvoláva viac pochybností ako právnej istoty. ... Odvolací súd mal povinnosť v takejto situácii nariadiť odvolacie pojednávanie. Odvolací súd tak neurobil, v odôvodnení sa s týmito rozpormi nevysporiadal, mechanicky si zobral za svoj záver nižšieho súdu a vo veci rozhodol s poukazaním na vecnú správnosť rozsudku tohto súdu. “.*

3.11 Nedôveryhodnosť výpovedí bývalých príslušníkov ŠTB – sťažovateľ uvádza, že v konaní opakovane upozornil na to, že «*bývalí príslušníci ŠTB sú aj v súčasnosti viazaní mlčanlivosťou a kryjú svoju agentúrnu sieť (uviedol to aj svedok J. S. na pojednávaní dňa 15.5.2014). Nevyzrádzajú svojich agentov a ani nehovoria o svojej práci. Zvlášť o nej v konaniach pred nižšími súdmi nemuseli vypovedať pravdu aj keď boli povinní pravdivo vypovedať. Keďže neboli zbavení mlčanlivosti, mohli odpovedať inak a síce mimo skutočností chránených mlčanlivosťou. Nie je preto vylúčené, že po zbavení mlčanlivosti by svedkovia vypovedali inak. Procesné pochybenie nižších súdov tak stále zanecháva otvorených veľa otázok, ktoré vôbec neprispievajú k dôveryhodnosti vydaných rozhodnutí a ani k právnej istote Sťažovateľa. ... Svedok R. S. na pojednávaní dňa 15.5.2014 na margo popierania spolupráce Žalobcu s ŠTB uviedol, že „ak toto svedkovia tvrdia, tak potom je zrejmé, že zneužívali zákony, podvádzali, dopúšťali sa trestných činov a teda hodnovernosť ich ako svedkov je znížená...*

Príslušníci ŠTB sú presvedčení, že sú beztrestní“. Sťažovateľ týmto apeluje na Ústavný súd, aby okrem iného posudzoval aj okolnosti výpovede bývalých príslušníkov ŠTB ako spravodajských pracovníkov, v kontexte ich konšpiratívnej práce a povinnosti kryť svoju prácu a svojich spolupracovníkov za každých okolností. Ak ešte bývalí príslušníci ŠTB neboli zbavení mlčanlivosti, sú ich výpovede o to viac pochybné a nedôveryhodné.».

3.12 Nezákonné výsluchy zakladajú prípustnosť dovolania – sťažovateľ upriamuje pozornosť na to, že „porušením § 124 OSP nedošlo k porušeniu akejkoľvek marginálnej povinnosti, ktorá nemá podstatný vplyv na konanie, ale k závažnému procesnému pochybeniu, ktoré má vplyv na celé konanie. Nakoľko sa nezákonné výsluchy a z nich získané nezákonné dôkazy stali hlavným podkladom pre vydanie Rozsudkov nižších súdov, trpí tak celé konanie a rozhodovacia činnosť všeobecných súdov procesnými vadami zasahujúcimi do práv Sťažovateľa. ... Sťažovateľ je toho názoru, že závažné procesné pochybenia Súdu prvej inštancie pri porušení procesných ustanovení o dokazovaní a Odvolacieho súdu pri akceptovaní Rozsudku Súdu prvej inštancie založeného na nezákonných dôkazoch a ich logických rozporoch, nemali byť Najvyšším súdom prehliadnuté, ale mali byť meritórne preskúmané v rámci dovolacieho konania. Uvedené procesné pochybenia dosahujú takú intenzitu, že ich možno označiť za odňatie možnosti konať pred súdom zakladajúce prípustnosť dovolania a dovolací dôvod. ... Sťažovateľ zdôrazňuje, že nezákonné výsluchy bývalých príslušníkov ŠTB získané v tomto konaní boli vykonávané priamo Súdom prvej inštancie v rozpore s procesnými predpismi o dokazovaní (čím bol kladený podstatne väčší dôraz na zákonný postup získavania a vykonávania dôkazov); pre Súd prvej inštancie významné a tvorili základný podklad pre vydanie Rozsudku Súdu prvej inštancie; navzájom rozporné, pričom odporovali aj výpovediam ostatných vypočúvaných svedkov a iným listinným dôkazom (bez toho, aby Súd prvej inštancie alebo Odvolací súd tieto dôkazné rozpory odstránil).“.

3.13 Túto časť svojej argumentácie zakončil sťažovateľ vyhlásením: «Sťažovateľ je toho názoru, že postupom Odvolacieho súdu (potvrdenie zjavnej nezákonnosti pri vykonávaní výsluchov príslušníkov ŠTB) a Najvyššieho súdu (potvrdenie nezákonnosti Odvolacieho súdu) došlo k zásahu do práva na spravodlivý proces. ... nadväznosti na vyššie uvedené je Sťažovateľ toho názoru, že (i) súdy nižších inštancií porušili predpisy o dokazovaní a (ii) na nezákonne získaných dôkazoch postavili svoje rozsudky (iii) bez toho, aby Sťažovateľovi zdôvodnili, prečo sa nepovažovali za relevantné iné zásadné dôkazy vykonané zákonným spôsobom. Najvyšší súd tento vysoko intenzívny zásah do práv Sťažovateľa posúdil priamo ako „okrajový“ a „späťne zhojiteľný“ pričom Dovolanie podľa názoru Sťažovateľa odmietol nezákonne. Sťažovateľ je toho názoru, že v nadväznosti na vyššie uvedené došlo Rozsudkom Odvolacieho súdu a Najvyššieho súdu k zásahu do práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 čl. 48 ods. 2 Ústavy.»

3.14 V doplnení svojej sťažnosti sťažovateľ precizuje aj svoje výhrady proti postupu najvyššieho súdu v dovolacom konaní:

3.15 Nepripustnosť zásahu do skutkového stavu v dovolacom konaní – podľa sťažovateľa «Najvyšší súd v dovolacom konaní nezákonným spôsobom zasiahol do skutkového a procesného stavu ustáleného Odvolacím súdom tým, že dňa 7.11.2016 požiadal Ministra vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „Minister“) o zbavenie mlčanlivosti bývalých príslušníkov ŠTB vypovedajúcich v tomto konaní (ďalej len „Žiadosť“). K uvedenej argumentácii si Sťažovateľ dovoľuje uviesť nasledovné. Sťažovateľ s odkazom na ust. § 442 CSP (bývalé ust. § 243a ods. 2 OSP) uviedol, že dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Ústavný súd vo svojej judikatúre viackrát potvrdil názory samotného

Najvyššieho súdu o tom, že Najvyšší súd nemôže v dovolacom konaní vykonávať dokazovanie (napr. Ústavný súd, sp. zn.: III. ÚS 430/2016, sp. zn.: II. ÚS 501/2013). Zhodne to konštatuje aj právna teória, ktorá uvádza, že „pred dovolacím súdom je dokazovanie neprípustné.“ (Števček, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, str. 914). Právna teória ďalej uvádza, že pred dovolacím súdom je dokazovanie vylúčené, okrem preukazovania včasnosti a prípustnosti dovolania, pričom platí, že v dovolacom konaní musí ostať zachovaný stav odvolacieho spisu, ktorý je meradlom dovolacieho prieskumu (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, str. 1421). S prihliadnutím na vyššie uvedené Sťažovateľ konštatuje, že tvrdenie Najvyššieho súdu v Rozhodnutí o prípustnosti dokazovania v dovolacom konaní je nielenže nepravdivé, ale je aj v priamom rozpore s ust. § 442 CSP, ktoré prikazuje Najvyššiemu súdu, aby pri dovolacom prieskume vychádzal z toho, čo bolo zistené na súdoch nižšej inštancie. ... Najvyšší súd vo svojom Rozhodnutí uvádza, že k zbaveniu mlčanlivosti so spätnou účinnosťou, a teda k zásahu do skutkového a procesného stavu ustáleného Odvolacím súdom, pristúpil v nadväznosti na ustanovenie § 438 ods. 1 CSP, podľa ktorého „na konanie na dovolacom súde sa primerane použijú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie, ak tento zákon neustanovuje inak.“ Najvyšší súd uvedeným argumentoval, že dokazovanie v dovolacom konaní je prípustné, nakoľko sa na neho primerane vzťahujú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštancie. Podľa Sťažovateľa je uvedený prístup Najvyššieho súdu svojvoľný a právne pochybný. ... Sťažovateľ poznamenáva, že Najvyšší súd žiadnym spôsobom nepreukázal ani neodôvodnil potrebnosť, resp. nevyhnutnosť alebo vhodnosť použitia ustanovení o dokazovaní na dovolacie konanie. Najvyšší súd nevykonával žiadnu logickú ani právnu operáciu, ktorou by odargumentoval svoj postup, ktorý sa vymyká jeho doterajšej rozhodovacej praxi a názorom právnej vedy. Najvyšší súd ignoroval princípy dovolacieho konania a vzťahol naň obdobnú (rovnakú) aplikáciu inštitútov vlastných pre konanie nachádzacie bez toho, aby takéto právne pochybný krok akokoľvek vo svojom Rozhodnutí odôvodnil. Napokon, sám Najvyšší súd v Rozhodnutí uviedol, že si je vedomý „možnej názorovej rozdielnosti“ na vykonávanie dokazovania v dovolacom konaní, avšak v tejto súvislosti Najvyšší súd ani len neodkázal na právne názory, ktoré by podporovali alebo vyvrátili ním presadzovanú názorovú líniu. Sťažovateľ je toho názoru, že ak už zákonodarca v ust. § 438 ods. 1 CSP uviedol možnosť „primeranej aplikácie“ mal tým na mysli úpravu situácií, ako je napríklad nariadenie pojednávania v dovolacom konaní, ktoré sa „primerane“, vhodne, vzhľadom na situáciu, uskutoční podľa ustanovení o pojednávania na Súde prvej inštancie (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016, str. 1417). Podľa Sťažovateľa nebola „primeraná“ aplikácia ustanovení CSP o konaní na súde prvej inštancie zavedená preto, aby sa Najvyšší súd v dovolacom konaní stal opäť súdom nachádzacím a vykonával dokazovanie ako súd prvej inštancie. Pokiaľ by sme mali prijať takéto výklad, dovolacie konanie by stratilo svoj význam a zmysel. ... „Nadpráca“ Najvyššieho súdu v podobe dodatočného zbavenia mlčanlivosti bývalých príslušníkov ŠTB nemôže byť ospravedlniteľná ani ním tvrdenou „hospodárnosťou konania“, resp. tým, že bývalí príslušníci ŠTB by v konaní pravdepodobne vypovedali rovnako. Pre Sťažovateľa je zarážajúce, že Najvyšší súd sa namiesto vecnej argumentácie uchýlil k ničím nepodloženým domnienkam. ... Sťažovateľ je toho názoru, že používanie trestnoprávnej argumentácie v civilnom procese je prinajmenšom argumentačným excesom zo strany Najvyššieho súdu. ... Sťažovateľovi zdôrazňuje, že mu z obsahu Rozhodnutia Najvyššieho súdu

nie je známe, z akého dôvodu Najvyšší súd pristúpil k aplikácii trestného práva na podmienky civilného procesu. Najvyšší súd síce poukazuje na „právnú teóriu a prax“, ktorá by mala rozlišovať absolútnu a relatívnu neúčinnosť dôkazu, avšak vôbec neuvádza, o akú teóriu má ísť, neodkazuje na ňu a ani ju necituje. Rozhodnutie Najvyššieho súdu je pre Sťažovateľa v tomto smere nepreskúmateľné. ... Aj keby sa čo i len teoreticky mala na toto civilné konanie vzťahovať trestnoprávna argumentácia podaná Najvyšším súdom, nie je z nej možné vyvodiť záver o tom, že nezákonné výsluchy svedkov môžu byť v tomto konaní spätne uznané za zákonné.»

3.16 Procesná nepoužiteľnosť rozhodnutia ministra – v závere sťažovateľ upriamuje pozornosť na to, že «„dodatočné“ oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti osôb už v konaní vypovedajúcich, naráža na dva zásadné právne problémy, a síce, že (i) rozhodnutie Ministra o zbavení mlčanlivosti nemá spätné účinky a (ii) aj keby za daných okolností bolo rozhodnutie Ministra vnútra právne perfektné, je pre účely akéhokoľvek ďalšieho konania nepoužiteľné. ... V súvislosti s právnou povahou rozhodnutia Ministra o zbavení mlčanlivosti Sťažovateľ poznamenáva, že toto rozhodnutie je konštitutívnym správnym aktom s účinkami výlučne „ex nunc“ a „pro futuro“. V žiadnom prípade nemožno rozhodnutiu Ministra ako správneho aktu priradiť spätné, retroaktívne účinky. Prijatím opačného výkladu by sme dospeli k právnym konštrukciám, ktoré nemajú nič spoločné s dodržiavaním princípov právneho štátu a právnej istoty. Sťažovateľ podotýka, že nie je nemožné aby správny akt Ministra spätne legalizoval porušenie kogentných procesných ustanovení alebo nezákonných dôkazov, ktoré vzišli z tohto porušenia. ... Sťažovateľ ... poznamenáva, že niečo také ako „dodatočné oslobodenie“ od mlčanlivosti zákon nepozná a takýto prístup k spätnému zbaveniu mlčanlivosti Ministrom ani Najvyššiemu súdu nedovoľuje. Vypočítvané osoby môžu byť zbavené mlčanlivosti iba do budúcnosti, nie do minulosti. V súvislosti s vyjadrením Najvyššieho súdu Sťažovateľ dodáva, že Minister nezbavil vypočítvaných svedkov mlčanlivosti spätne, ale do budúcnosti. Potvrďuje to celá formulácia rozhodnutia Ministra, ktorá je do istej miery nevyhovuje požiadavke Najvyššieho súdu. ... Sťažovateľ konštatuje, že rozhodnutie Ministra neráta (a ani teoreticky nemôže rátať) so spätnou konvalidáciou nezákonných výpovedí svedkov. Rozhodnutie Ministra nemá spätné účinky, pôsobí len do budúcnosti. Vzaté do dôsledkov to znamená, že Najvyšší súd na podklade rozhodnutia Ministra nemohol pristúpiť ani k výsluchu svedkov ani k zásahu do už vykonaných svedeckých výpovedí. ... Sťažovateľ poznamenáva aj to, že rozhodnutie Ministra je nepoužiteľné nielen pre dovolacie konanie (Najvyšší súd nebol oprávnený požiadať o „dodatočné zbavenie mlčanlivosti“, ale ani nie je oprávnený vykonávať dokazovanie či vypočítvať svedkov), ale aj pre prípadné konanie na Súde prvej inštancie, či na Odvolacom súde, a to z dôvodu jeho faktickej procesnej nevykonateľnosti. ... Minister vnútra v Rozhodnutí najprv uvádza, že prejednávany spor je vedený „v štádiu dovolania“ a dodáva, že „menované osoby je potrebné oslobodiť od povinnosti mlčanlivosti z dôvodu ich vypočutia ako svedkov v uvedenom konaní“. Vo vymedzení účelu, rozsahu a platnosti oslobodenia od mlčanlivosti Minister ďalej uvádza, že oslobodenie je stanovené za účelom vypočutia svedkov „v uvedenom konaní“ s platnosťou „po celú dobu konania“ a záverom dodáva, že toto oslobodenie je vydané „pre účely tohto konania“. Z uvedeného vyplýva, že Najvyšší súd požiadal o zbavenie mlčanlivosti svedkov vyslovene pre účely dovolacieho konania. Minister svedkov zbavil mlčanlivosti rovnako pre účely dovolacieho konania avšak nie za účelom „konvalidácie“ nezákonne vykonaných výsluchov ako to požadoval Najvyšší súd, ale za účelom budúceho výsluchu svedkov pre účely dovolacieho konania tak ako to bolo požadované zo strany Najvyššieho súdu. ... Nepoužiteľnosť rozhodnutia Ministra v prípadných nadväzujúcich konaniach je daná tým, že toto rozhodnutie je vydané výlučne pre účely dovolacieho konania.

Rozhodnutie je tým pádom nepoužiteľné pre konanie na súde prvej inštancie alebo konanie na odvolacom súde, nakoľko je vymedzené úzko, iba na úsek dovolacieho konania. Paradoxom ostáva to, že práve v dovolacom konaní je toto rozhodnutie absolútne nepoužiteľné. ... V nadväznosti na uvedené Sťažovateľ dodáva, že žiadosť Najvyššieho súdu bola (bez ohľadu na skúmanie dôvodnosti takéhoto konania) formulovaná tak, že vydané rozhodnutie je pre dovolacie konanie a akékoľvek ďalšie konanie na súde nižšej inštancie absolútne nepoužiteľné a procesne nevykonateľné. Podľa Sťažovateľa by tak v prípadnom ďalšom konaní muselo dôjsť k opätovnému požiadaniu Ministra o zbavenie mlčanlivosti, ktoré by muselo byť vydané a formulované správne čo do hmotnoprávných ako aj procesných náležitostí.».

4. Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím postupom a rozhodnutím sp. zn. 2 Cdo 984/2015 zo dňa 31.1.2017 porušil základné právo Ústavu pamäti národa(...), na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, na rovnosť účastníkov v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy, vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy, v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 Ústavy a čl. 2 ods. 2 Ústavy.

Krajský súd v Bratislave svojím postupom a rozhodnutím sp. zn. 5 Co 635/2014 zo dňa 30. júna 2015 porušil základné právo Ústavu pamäti národa... na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, na rovnosť účastníkov v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy, vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy, v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 Ústavy a čl. 2 ods. 2 Ústavy.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 984/2015 zo dňa 31.1.2017 a rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5 Co 635/2014 zo dňa 30. júna 2015 sa zrušujú a vec sa vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky a Krajský súd v Bratislave sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť Ústavu pamäti národa(...) trovy konania a trovy právneho zastúpenia do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu, a to na účet právneho zástupcu Sťažovateľa.

eventuálne, aby Ústavný súd vydal tento nález:

Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím postupom a rozhodnutím sp. zn. 2 Cdo 984/2015 zo dňa 31.1.2017 porušil základné právo Ústavu pamäti národa(...), na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, na rovnosť účastníkov v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy, vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy, v spojení s porušením čl. 1 ods. 1 Ústavy a čl. 2 ods. 2 Ústavy.

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 984/2015 zo dňa 31.1.2017 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť Ústavu pamäti národa... trovy konania a trovy právneho zastúpenia do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu, a to na účet právneho zástupcu Sťažovateľa.“

II.

Vyjadrenia odporcov, dotknutej osoby a replika sťažovateľa

A. Vyjadrenie najvyššieho súdu

5. Prípisom č. k. KP 3/2017-42 z 8. júna 2017 doručeným ústavnému súdu 19. júna 2017 sa k sťažnosti vyjadril najvyšší súd.

5.1 Najvyšší súd vo svojom vyjadrení uviedol: „Po oboznámení s predmetom ústavnej sťažnosti, uznesením ústavného súdu a konzultácii veci s predsedom dotknutého dovolacieho senátu som toho názoru, že dovolací súd postupoval pri rozhodovaní o dovolaní s náležitou odbornosťou vedomý si všetkých aspektov daného sporu vrátane jeho závažnosti. Vo svojom rozhodnutí sa adekvátne zaoberal všetkými podstatnými skutočnosťami pre posúdenie dôvodov prípustnosti dovolania a ich opodstatnenosti, pričom bral na zreteľ aktuálne zvyrazňovaný/preferovaný princíp právnej istoty v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch. Dovolací súd sa zároveň preskúmateľným spôsobom vysporiadal so všetkými rozhodnými faktami dovolateľa tak, ako to vyplýva z odôvodnenia jeho rozhodnutia. Odvolanie napadnutého uznesenia dovolacieho súdu spĺňa kritériá ústavnej akceptovateľnosti zodpovedajúcej zákonným ustanoveniam, súčasne zodpovedá základným pravidlám logického, jasného vyjadrovania a poskytuje dostatočný základ pre svoj výrok, čím spĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Sťažovateľ sa svojimi tvrdeniami o porušení zásad dokazovania, neakceptovaní ním zdôrazňovaných dôkazov či nedostatočnom odôvodnení domáha dosiahnutia zmeny súdneho rozhodnutia, ktoré skončilo pre neho nepriaznivým výsledkom. Žiadna z týchto okolností nenapĺňa právny základ pre namietanie porušenia základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivý súdny proces. Vzhľadom na uvedené napadnutým uznesením k porušeniu práv sťažovateľa nedošlo.“

B. Vyjadrenie krajského súdu

6. Prípisom sp. zn. 1 SprV/256/2017 z 1. júna 2017 doručeným ústavnému súdu 6. júna 2017 sa k podanej sťažnosti vyjadril krajský súd.

6.1 Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol: „Podľa vyjadrenia JUDr. J. P., sťažnosť sťažovateľa smeruje predovšetkým proti postupu a rozhodnutiu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v dovolacom konaní vedenom pod sp. zn. 2Cdo/984/2015, čo je zrejmé tak zo sťažnosti zo dňa 08.03.2017, ako aj jej spresnenia a rozšírenia zo dňa 15.03.2017, obsahujúceho eventuálny návrh. K postupom, resp. rozhodovaniu či rozhodnutiu dovolacieho súdu sa nevyjadril z dôvodu neposlušnosti. Vo vzťahu k ďalším námietkam sťažovateľa poukázal na odôvodnenie rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 5Co/635/2014-553 zo dňa 30.06.2015. Vo vzťahu k sťažovateľom namietanej nepreskúmateľnosti tohto rozhodnutia, poukázal na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky, v zmysle ktorej do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04), neznamená ani právo na to, aby bolo súdom rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnym názorom (I. ÚS 50/04), nepatrí sem ani právo účastníka dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby sa súd riadil výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov predkladaných účastníkom (II. ÚS 3/97). V súvislosti s obsahom odôvodnenia predmetného súdneho rozhodnutia, uviedol, že súd v ňom nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkmi konania, ale len na tie s podstatným významom pre vec, a stačí, ak dostatočne objasňuje skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzalo do všetkých podrobností. Má za to, že odôvodnenie rozhodnutia, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ veci, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je

plne realizované právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03). Predseda senátu v závere svojho vyjadrenia konštatoval, že má za to, že v rozhodnutí odvolacieho súdu sa súd dostatočne vysporiadal so všetkými skutočnosťami a námietkami strán konania, ktoré mali podstatný vplyv na rozhodnutie vo veci. S uvedeným vyjadrením JUDr. J. P., predsedu senátu 5Co tunajšieho súdu zo dňa 01.06.2017 sa v celom rozsahu stotožňujem. Záverom si dovoľím uviesť, že v právnej veci sp. zn. 5Co/635/2014 nebola podaná sťažnosť na prietahy v konaní, resp. pre porušenie práva na verejné prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, pričom táto plní preventívnu funkciu ako účinný prostriedok na to, aby sa predišlo zásahu do základných práv a v prípade, ak k takémuto zásahu došlo, aby sa v porušovaní týchto práv ďalej nepokračovalo.“

C. Vyjadrenie dotknutej osoby

7. V zmysle § 51 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sa k sťažnosti listom zo 7. júna 2017 doručeným ústavnému súdu 12. júna 2017 vyjadril Ing. A. B. ako účastník napadnutého konania pred všeobecnými súdmi (ďalej aj „dotknutá osoba“).

7.1 Dotknutá osoba vo svojom vyjadrení uviedla:

«Dotknutá osoba si dovoľuje poukázať na skutočnosť, že sťažovateľ vo svojej sťažnosti rozsiahlo rozpisuje svoje úvahy k povinnosti bývalých príslušníkov Štátnej bezpečnosti zachovávať mlčanlivosť, pričom sa opiera najmä (fakticky výlučne) o prácu Z. P. - Povinnosť mlčanlivosti ako principiálna zložka povolania policajta. V tejto súvislosti si dotknutá osoba dovoľuje poukázať na skutočnosť, že v právnej teórii sa vyskytuje aj opačný právny názor, a to, že povinnosť mlčanlivosti policajta podľa ustanovenia § 80 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore sa nevzťahuje na konania pred orgánmi verejnej moci. ...

Z obsahu výpovedí bývalých príslušníkov Štátnej bezpečnosti (Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K.) pred súdom prvej inštancie je zrejmé, že nešlo o skutočnosti, ktoré by mohli narušiť záujmy fyzických alebo právnických osôb a ktoré by bolo potrebné utajovať pred nepovolnými osobami. V týchto prípadoch teda nešlo o skutočnosti, na ktoré sa vzťahuje povinnosť mlčanlivosti podľa § 80 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. Práve naopak, títo svedkovia sa vyjadrovali k skutočnostiam, ktoré sú na základe zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 - 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) verejnosti už dávno prístupné. ...

Zákonodarca v ustanovení § 80 zákona č. 171/1993 Z. z. však neupravil trvanie povinnosti mlčanlivosti aj po zániku statusu policajta [tzn. pre osobu, ktorá prestala byť policajtom (príslušníkom Policajného zboru)] ...

Aj keby sa skutočnosť, že zákonodarca v ustanovení § 80 zákona č. 171/1993 Z. z. nestanovil trvanie povinnosti mlčanlivosti aj po zániku statusu policajta (príslušníka Policajného zboru), prekonala extenzívnym výkladom ustanovenia § 80 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z., tak s ohľadom na právnu úpravu obsiahnutú v zákone č. 553/2002 Z. z. a ciele ňou sledované, by bolo problematické vzťahovať povinnosť mlčanlivosti podľa § 80 zákona č. 171/1993 Z. z. na skutočnosti (informácie) o činnosti bývalej Štátnej bezpečnosti, ktoré boli zákonom vo verejnom záujme odtajnené. ...

Tento zákon predpokladá sprístupnenie informácií o činnosti bezpečnostných zložiek nie len formou nahliadnutia do archívnych dokumentov na základe individuálnych žiadostí, ale aj

formou poskytnutia ich kópií. Ďalej podľa zákona č. 553/2002 Z. z. vydáva Ústav pamäti národa (sťažovateľ) tlačou a na elektronických médiách prepis evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov zväzkov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti z rokov 1939 až 1989, ako aj zoznam personálnych (kádrových) spisov príslušníkov bezpečnostných zložiek. Podľa § 8 ods. 1 písm. h) zákona č. 553/2002 Z. z. má Ústav pamäti národa (sťažovateľ) povinnosť poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie a iné doklady o dobe neslobody 1939 - 1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie, usporadúvať výstavy, semináre, odborné konferencie a diskusné fóra.

Z uvedenej zákonnej úpravy je zrejmé, že na základe zákona zverejňovaná informácia a dokumentácia o činnosti bezpečnostných zložiek v dobe neslobody (obdobie rokov 1939 - 1989) nie sú v súčasnosti utajovanými skutočnosťami chránenými osobitnými predpismi, a preto sa na ne nemôže vzťahovať povinnosť mlčanlivosti. Práve naopak. Zákon č. 553/2002 Z. z. garantuje verejnosti prístup k týmto informáciám a dokumentom. ...

Možno sa domnievať, že výklad ustanovenia § 80 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. v tom zmysle, že bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti majú v konaní pred súdmi povinnosť zachovávať mlčanlivosti o už odtajnených skutočnostiach týkajúcich sa činnosti bývalej Štátnej bezpečnosti, by nekorešpondoval s právnou úpravou obsiahnutou v osobitnom predpise (zákon č. 553/2002 Z. z.).

Dotknutá osoba poukazuje na skutočnosť, že hoci sám sťažovateľ navrhoval vypočuť ako svedkov bývalých príslušníkov Štátnej bezpečnosti, tak v konaní pred všeobecnými súdmi ich povinnosť mlčanlivosti vôbec nenamietal. Až keď nebol spokojný s obsahom výpovede týchto svedkov a rozhodnutím všeobecných súdov, tak začal namietat' porušenie povinnosti mlčanlivosti ako aj nevierohodnosť svedkov (aj keď ich sám navrhoval ako svedkov vypočuť). Zjavne sú preto tieto námietky sťažovateľa len účelové. ...

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti ďalej namietal porušenie svojich práv z dôvodu, že odvolací súd nenariadil na prejednanie odvolania pojednávanie, ale o odvolaní rozhodol podľa § 214 ods. 2 O.s.p. bez nariadenia pojednávania. ... V predmetnom prípade sa odvolací súd stotožnil so skutkovým a právnym posúdením tak, ako ho ustálil súd prvého stupňa, a preto nebolo potrebné dokazovanie dopĺňovať ani opakovať. Vzhľadom na túto skutočnosť, odvolací súd nemusel podľa § 214 ods. 1 písm. a) O.s.p. nariadiť na prejednanie odvolania pojednávanie, ale v súlade s § 214 ods. 2 O.s.p. mohol o odvolaní rozhodnúť bez nariadenia pojednávania. Keďže postup odvolacieho súdu bol v súlade so zákonom (tzn. nešlo o vadný postup súdu), nebola sťažovateľovi odňatá možnosť konať pred súdom. Zákonný postup súdu totiž nemôže mať za dôsledok odňatie možnosti konať pred súdom (uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Cdo 85/2010). ...

V danom prípade bolo predmetom konania pred všeobecnými súdmi výlučne určenie, či dotknutá osoba (žalobca) je v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti evidovaná ako agent neoprávnene. Takto vymedzený predmet konania sa týka výlučne dotknutej osoby (žalobcu) a jej osobnostných práv. Predmet konania spadá do oblasti ochrany osobnosti dotknutej osoby (žalobcu). Určenie či dotknutá osoba (žalobca) je alebo nie je oprávnená evidovaná v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti, nemá žiadny majetkový alebo iný prospech pre všetkých alebo viacerých občanov Slovenskej republiky.

Neobstojí argumentácia sťažovateľa, že z predmetného sporu sa stal proces „precedentného charakteru“. Rozhodnutia všeobecných súdov v tejto veci sú založené na posúdení (hodnotení) jedinečných skutkových okolností, ktoré sa týkajú výlučne dotknutej

osoby (žalobcu). Rozhodnutia všeobecných súdov v predmetnej veci nie sú a ani nemôžu byť precedensom pre iné prípady. Rozhodnutia sporov vo veciach ochrany osobnosti v súvislosti s evidenciou v zväzkoch bývalej Štátnej bezpečnosti sú totiž vždy založené na posúdení individuálnych (špecifických) skutočností toho ktorého konkrétneho prípadu.

Ďalej neobstoí ani tvrdenie sťažovateľa, že dotknutá osoba (žalobca) je verejným činiteľom. Dotknutá osoba (žalobca) nevykonávala a ani nevykonáva žiadnu funkciu v pozícii verejného činiteľa v Slovenskej republike. Dotknutá osoba (žalobca) nie je verejným funkcionárom v zmysle čl. 2 ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. Dotknutá osoba (žalobca) síce istý čas bola členom vlády iného štátu, avšak ani táto skutočnosť ju nekvalifikuje za verejného funkcionára, na ktorého sa vzťahuje ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. Dokonca v čase, keď dotknutá osoba (žalobca) podala predmetnú žalobu o ochranu osobnosti voči sťažovateľovi, nebola verejným funkcionárom ani v Českej republike. ...

Podľa názoru dotknutej osoby si sťažovateľ chybne zamieňa dôležitý verejný záujem, ktorý súd posudzuje na základe obsahu súdneho spisu a dosahu súdneho rozhodnutia na širšiu skupinu osôb a záujem verejnosti (médií) o informácie rôzneho druhu. Verejnosť (médiá) sa zaujíma o informácie z rôznych oblastí života (napr. šport, umenie, spoločenské dianie, prírodné katastrofy), čo však neznamená, že takýto záujem, možno automaticky stotožniť s dôležitým verejným záujmom v zmysle ustanovenia § 214 ods. 1 písm. d) O.s.p. ...

Sťažovateľ ďalej namieta porušenie svojich práv v dôsledku údajnej arbitrárnosti a nepreskúmateľnosti rozsudku odvolacieho súdu a uznesenia dovolacieho súdu, porušenia princípu voľného hodnotenia dôkazov a princípu rovnosti účastníkov konania. ... Napádané rozhodnutia dovolacieho súdu a odvolacieho súdu spĺňajú kritéria pre odôvodňovanie rozhodnutí v zmysle § 157 ods. 2 O.s.p. z hľadiska formálnej štruktúry. Obsahujú zdôvodnenie všetkých pre vec podstatných skutkových a právnych otázok. Odvolací súd rovnako aj dovolací súd v odôvodnení svojich rozhodnutí reagovali na všetku podstatnú argumentáciu sťažovateľa uvedenú v odvolaní resp. dovolaní. Z obsahu týchto rozhodnutí je zrejmé, že všeobecné sudy vykonali a vyhodnotili aj relevantné dôkazy, ktoré navrhoval v konaní sťažovateľ.

Rozhodnutia dovolacieho súdu a odvolacieho súdu spĺňajú všetky požiadavky vyplývajúce zo základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces vo vzťahu k odôvodneniu súdneho rozhodnutia, pretože dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia vo veci sťažovateľa. Tieto rozhodnutia nemožno považovať za svojvoľné či zjavne nedôvodné.»

D. Replika sťažovateľa

8. Listom zo 6. júla 2017 sa k vyjadreniam krajského súdu a najvyššieho súdu ako odporcov, ako aj dotknutej osoby vyjadril sťažovateľ (replika).

8.1 V replike sťažovateľ uviedol:

«Krajský súd v Bratislave vo svojom vyjadrení zo dňa 1.6.2017 iba stručne uviedol, že skutkový základ bol v konaní pred odvolacím súdom zistený správne a že námietky nepreskúmateľnosti sú nedôvodné. Krajský súd v Bratislave sa vôbec nevyjadril k spôsobu vylúchu bývalých príslušníkov ŠTB bez zbavenia mlčanlivosti ani k skutočnosti, že účelovo neprihliadol na argumenty žalovaného a v odôvodnení sa s nimi vôbec nevysporiadal. Rovnako sa Krajský súd v Bratislave nevyjadril ani k existujúcej dôkaznej rozpornosti v konaní a potrebe nariadenia odvolacieho pojednávania za účelom ich odstránenia. Sťažovateľ považuje vyjadrenie Krajského súdu za nedostačujúce.

Najvyšší súd vo svojom vyjadrení zo dňa 8.6.2017 k priebehu dovolacieho konania uviedol iba všeobecné konštatovania. Vôbec sa nevyjadril k dodatočnej konvalidácii nezákonných dôkazov, ku ktorej Najvyšší súd pristúpil v rozpore s procesnými predpismi a svojou dovtedajšou rozhodovacou praxou. Zo strany Najvyššieho súdu nebolo vysvetlené ani to, prečo došlo k zásahu do obsahu dovolacieho spisu a prečo Najvyšší súd odstraňoval procesné pochybenia súdov nižších inštancií, aj keď mu táto úloha ako dovolacej inštalácie nepatrí. Z priebehu dovolacieho konania je zrejmé, že v ňom došlo zo strany Najvyššieho súdu k viacerým atypickým úkonom, ktoré nemajú oporu v zákone. V zmysle uvedeného je vágne a nič nevysvetľujúce vyjadrenie Najvyššieho súdu pre Sťažovateľa viac ako prekvapivé.

K vyjadreniu pána A. B. (ďalej len „Dotknutá osoba“) zo dňa 7.6.2017 (ďalej len „Vyjadrenie“) Sťažovateľ poznamenáva, že A. B. nie je účastníkom konania pred Ústavným súdom. Status dotknutej osoby mu neprináleží zo žiadneho právneho predpisu. Vyjadrenie pána A. B. je vyjadrením bez procesnej relevancie a aj preto by sa naň malo v tomto duchu prihliadať. Aj napriek vyššie uvedenému si Sťažovateľ dovoľuje reagovať na niektoré závery z Vyjadrenia.

Sťažovateľ poukazuje na to, že Dotknutá osoba vo Vyjadrení rozlišuje medzi absolútnou a relatívnou mlčanlivosťou ... Povinnosť mlčanlivosti má jednotný charakter.

Nie je možné, aby mal jeden príslušník Slovenskej informačnej služby či policajt väčšiu povinnosť mlčanlivosti ako ten druhý. Ak je raz niekto viazaný povinnosťou mlčanlivosti, je táto povinnosť absolútna. Túto absolútnu povinnosť si nemožno zamieňať s rozsahom (okruhom) skutočností, na ktoré sa povinnosť mlčanlivosti viaže. Rozsah (okruh) utajovaných skutočností nemá žiaden vplyv na charakter povinnosti zachovávať mlčanlivosť. ...

Tvrdenie Dotknutej osoby, že rozsah skutočností, na ktoré sa mlčanlivosť viaže, by mal určovať či ide o mlčanlivosť relatívnu alebo absolútnu, je podľa Sťažovateľa absurdný. ... uvedená argumentácia Dotknutej osoby naráža aj na prístup súdov a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktoré v iných prebiehajúcich konaniach na súdoch bez výnimky zbavujú bývalých príslušníkov ŠTB povinnosti mlčanlivosti ešte predtým ako by mali v akejkoľvek veci vypovedať. Nekonzistentnosť argumentácie Dotknutej osoby dotvára aj fakt, že ešte v konaní pred všeobecnými súdmi Dotknutá osoba hájila postup dodatočného zbavovania mlčanlivosti, pričom teraz nepochopiteľne napáda potrebu zbavovania mlčanlivosti ako celok. ...

Sťažovateľ v prvom rade poukazuje na to, že bývalí príslušníci ŠTB boli členmi tajnej služby vtedajšieho totalitného režimu. Oboznamovali sa a pracovali so skutočnosťami týkajúcimi sa národnej bezpečnosti a štátneho tajomstva. Akékoľvek vyzradenie týchto skutočností sa považovalo za nepripustné a malo vážne konzekvencie. Svojím spôsobom mali bývalí príslušníci ŠTB rovnakú funkciu akú majú v súčasnosti príslušníci Slovenskej informačnej služby s tým rozdielom, že používali inú pracovnú metodiku. Na príslušníkov bývalej ŠTB je preto potrebné nazerať ako na bývalých pracovníkov štátnej tajnej polície, ktorí dennodenne prichádzali do styku so skutočnosťami chránenými najvyšším stupňom utajenia.

Z vyššie uvedeného dôvodu nemôžu bývalí príslušníci ŠTB vypovedať bez toho, aby boli zbavení mlčanlivosti, nakoľko ich výpoveď by mohla byť výpoveďou porušujúcou štátne tajomstvo. Okrem uvedeného je na mieste poukázať aj na to, že príslušníci ŠTB sa pri svojej konšpiratívnej práci oboznamovali s desiatkami či stovkami výpovedí iných príslušníkov ŠTB, či jej spolupracovníkov a prichádzali do styku s dokumentmi rôzneho stupňa utajenia a významu. ...

Ak vyšetrovateľ policajného zboru vedie konkrétny vyšetrovací spis, nie je možné, aby o jeho obsahu a o spôsobe jeho práce vypovedal bez zbavenia mlčanlivosti. Rovnako aj

príslušník Slovenskej informačnej služby nesmie vypovedať na predmet svojej agendy bez toho, aby bol zbavený mlčanlivosti. Uvedené sa vzťahuje aj na bývalých príslušníkov ŠTB (v súčasnosti evidovaných ako bývalých policajtov), ktorí nesmú vypovedať na obsah nimi vedených spisov a spôsobe ich práce bez toho, aby boli zbavení mlčanlivosti. ...

Napokon, Sťažovateľ poukazuje na to, že definícia mlčanlivosti v Zákone o policajnom zbore explicitne uvádza iba jeden prípad, kedy policajt nemusí zachovávať mlčanlivosti, a to keď oznamuje kriminalitu alebo inú protispoločenskú činnosť podľa zákona č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti. A contrario musí policajt mlčať o všetkom ostatnom, čo sa týka jeho pracovnej činnosti až do momentu, kedy bude zbavený mlčanlivosti.

Vzhľadom na vyššie uvedené Sťažovateľ konštatuje, že bývalí príslušníci ŠTB musia zachovávať mlčanlivosť absolútne, bez toho aby si mohli subjektívne stanoviť, že vypovedať môžu a ich povinnosť je „relatívna“. Musia tak robiť z dôvodu, že sa oboznamovali so štátnym tajomstvom a skutočnosťami týkajúcimi sa bližšie neurčeného počtu subjektov. Povinnosť mlčanlivosti bývalých príslušníkov ŠTB sa v tomto smere nijako nelíši od povinnosti mlčanlivosti upravenej napr. u bývalých príslušníkov Slovenskej informačnej služby. ...

Sťažovateľ podotýka, že odtajnenie sa týka výlučne rozsahu a obsahu väzkovej agendy tak ako je dokumentačne zachovaná, pričom ani toto odtajnenie ešte neznamená, že bývalí príslušníci ŠTB o svojej činnosti v súvislosti so väzkovou agendou môžu vypovedať bez toho, aby boli zbavení povinnosti zachovávať mlčanlivosť. ...

Svedecké výpovede bývalých príslušníkov ŠTB v tomto konkrétnom prípade boli zjavne v rozpore so zákonnými povinnosťami bývalých príslušníkov ŠTB ako aj s postupom súdu, ktorý nepožiadaval o zbavenie ich mlčanlivosti, a preto ich nemožno považovať za dôkazy získané v súlade so zákonom. ...

Sťažovateľ ... poukazuje na to, že už v samotných personálnych väzkoch bývalých príslušníkov ŠTB bolo uvedené, že sú viazaní povinnosťou mlčanlivosti, a to aj po skončení ich služobného pomeru. Bývalí príslušníci ŠTB k tomuto zložili prisahu a podpísali záväzok dodržiavať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedeli pri výkone svojej služby. Tvrdenie Dotknutej osoby je už len z tohto dôvodu nedôvodné. ...

Judikatúra len podporuje ustálenú právnu prax, v zmysle ktorej povinnosť zachovávať mlčanlivosť pretrváva do budúca bez ohľadu na trvanie pracovného pomeru, služobného pomeru alebo iného obdobného pomeru, pri ktorom dochádza k oboznamovaniu sa s utajovanými skutočnosťami alebo rôznymi druhmi zákonom chráneného tajomstva. ...

V povinnosti mlčanlivosti je totiž inkorporovaná povinnosť zachovávať ju pro futuro a nie iba temporálne, po dobu trvania konkrétneho služobného alebo iného pomeru. Pokiaľ by tomu tak nebolo, zmysel inštitútu mlčanlivosti by stratil svoje opodstatnenie. Nedávalo by totiž absolútny zmysel, aby úradná osoba zachovávala mlčanlivosť iba v čase, keď sa s utajovanými skutočnosťami oboznamuje a neskôr, po skončení služobného pomeru by tak už robiť nemusela.

...

Sťažovateľ poukazuje na to, že výsluch bývalých príslušníkov ŠTB navrhovala ako prvá Dotknutá osoba, pričom Sťažovateľ na výsluchu v ďalšom pokračovaní sporu netrval. Sťažovateľ na pojednávaní dňa 30.1.2014 predložil súdu prvej inštancie personálny väzok A. K., v ktorom sa výslovne uvádza, že je viazaný mlčanlivosťou o všetkom, o čom sa dozvedel pri výkone svojej služby a to aj po skončení svojho pomeru v ŠTB. Dňa 9.5.2014 doručil Sťažovateľ Súdu prvej inštancie personálne väzky F. H. a J. Š., v ktorých sa rovnako uvádzala povinnosť mlčanlivosti a to aj po skončení ich pomeru v ŠTB.

Súdy nižších inšancií mali o povinnosti mlčanlivosti svedkov vedomosť, no aj napriek tomu pokračovali v ich výsluchu. Súd prvej inšancie povinnosť mlčanlivosti svedkov vôbec neskúmal.»

III.

Verejné ústne pojednávanie

9. Dňa 14. septembra 2017 sa pred ústavným súdom vo veci sťažnosti sťažovateľa konalo verejné ústne pojednávanie, ktorého sa zúčastnil sťažovateľ spolu s jeho právnym zástupcom. Zástupcovia najvyššieho súdu a krajského súdu svoju neúčasť na verejnom ústnom pojednávaní vopred ospravedlnili.

9.1 Sťažovateľ na ústnom pojednávaní slovami svojho právneho zástupcu rekapituloval obsah sťažnosti a v piatich bodoch opísal závažné procesné pochybenia najvyššieho súdu a krajského súdu pri konaní a rozhodovaní o jeho veci. Tieto námietky sťažovateľa uvedené na verejnom pojednávaní korešpondovali s námietkami, ktoré podrobne predostrel vo svojej sťažnosti a ktoré ústavný súd citoval a parafrázoval v tomto náleze. Preto na ne ústavný súd na tomto mieste odkazuje a nepovažuje za potrebné citovať slová sťažovateľa prednesené na verejnom pojednávaní.

9.2 Sťažovateľ však ďalej v rámci odpovedí na otázky sudcov ústavného súdu na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom uviedol aj námietky a argumenty, ktorými zvýraznil svoju sťažnostnú argumentáciu, ktorú od počiatku celého konania pred všeobecnými súdmi akcentoval. Táto argumentácia sa týkala otázky jeho pasívnej vecnej legitímácie v konaní na ochranu osobnosti pred všeobecnými súdmi s akcentom na jeho prerokovávanú vec. Sťažovateľ zastáva názor, že všeobecné súdy sa nevysporiadali s jeho námietkou o nedostatku jeho pasívnej vecnej legitímácie v sporoch o ochranu osobnosti týkajúcich sa vedenia konkrétnych osôb v spisoch ŠtB, ktoré archivuje a zverejňuje. K namietanému nedostatku svojej pasívnej vecnej legitímácie a k reakcii všeobecných súdov na jeho námietky v napadnutých rozhodnutiach na verejnom pojednávaní pred ústavným súdom uviedol:

„Pasívna vecná legitímácia je otázka, ktorá je veľmi zarážajúca na celej tejto kauze. Keď to v podstate zjednoduším, tak čo robí Ústav pamäti národa, plní to, čo mu hovorí zákon. Zákon mu hovorí, aby zverejnil registračné protokoly Štátnej bezpečnosti. Registračné protokoly sú vlastne zoznamy, kde Štátna bezpečnosť zapisovala jednotlivé vzťahy, ktoré zakladala v chronologickom poradí. Tieto registračné protokoly vlastne Ústav pamäti národa zverejnil na internetovej stránke, ich skenové kópie, a tam sú vlastne obsiahnuté vzťahy spolupracovníkov, prenasledovaných osôb, osôb podozrivých, proste všetky vzťahy. A toto vlastne Ústavu pamäti národa uložil zákon. Takže Ústav pamäti národa zverejnil to, čo mu zákon povedal, splnil si zákonnú povinnosť, nemohol do tých zväzkov nijak, do tých protokolov nijak zasahovať ani proste hodnotiť, že či to je dobre napísané alebo zle napísané, či tá osoba je oprávnená evidovaná alebo neoprávnená, Ústav pamäti národa nijakým spôsobom neposudzuje autenticnosť týchto dokumentov, iba proste zverejnil archívne dokumenty tak, ako mu to prikázal zákon. A teda tuto je zarážajúce, že vlastne prečo Ústav pamäti národa žalujú za to, že si plní svoju zákonnú povinnosť. To je akože jeden taký rozmer. A druhý rozmer je, že prečo vôbec žalujú Ústav pamäti národa. Čo má Ústav pamäti národa s tým, že Štátna bezpečnosť v minulosti urobila nejakú chybu v evidencii nejakej osoby, a tam je vlastne tá judikatúra teraz vlastne, ktorá tu doteraz je, vlastne tú pasívnu vecnú legitímáciu Ústavu pamäti národa priznáva. My sme ju, je pravda, že ju nejak výrazne dlhé roky nikto to neriešil, my sme prišli s tým, že sme to začali namietat', a postupne tá judikatúra sa mení. Je tu

rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave, ktoré práve z tohto dôvodu zamietlo žalobu, je tu teraz rozhodnutie Okresného súdu v Leviciach, ktoré postupuje rovnako, takže postupne sa tá judikatúra v tejto veci mení a napr. v Českej republike keď sa žaluje neoprávnenosť evidencie, tak sa žaluje ministerstvo vnútra, Slovenská republika v zastúpení ministerstva vnútra. A to je aj náš názor, však tie zákony boli spoločné pre Československo, že by nemal byť žalovaný Ústav pamäti národa, lebo on neni nástupcom Štátnej bezpečnosti, ale v zmysle právnych predpisov by mala byť žalovaným Slovenská republika v zastúpení ministerstva vnútra. Ústav pamäti národa je iba v podstate nejaký kvázi archív, ktorý tieto dokumenty zverejnil a proste ich historicky skúma. Potom je napr. otázka, že prečo, keď teda my sme pasívne legitimovaní, prečo ich zbavuje mlčanlivosti ministerstvo vnútra, nie teda my, lebo potom je tam nejaký rozpor, hej, že keď je, teda už aj to, že zbavuje príslušníkov mlčanlivosti ministerstvo vnútra znamená, že ministerstvo vnútra je ten, kto je za toto zodpovedný a tuto by mal byť na našom mieste a nie my. “

IV.

Záverý ústavného súdu

10. Ústavný súd najprv posúdil napadnutý rozsudok krajského súdu v časti týkajúcej sa dokazovania výsluchom svedkov, ktorí neboli zbavení mlčanlivosti, a uznesenie najvyššieho súdu, ktorým boli títo svedkovia ex post pozbavení mlčanlivosti. Následne ústavný súd posúdil ústavnú akceptovateľnosť neverejného konania krajského súdu. Zároveň však považoval za nevyhnutné vyjadriť svoj postoj aj k otázke pasívnej vecnej legitimácie Ústavu pamäti národa v konaní pred všeobecnými súdmi.

A. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom a napadnutým rozsudkom krajského súdu

11.1 Sťažovateľ vyčíta krajskému súdu predovšetkým to, že (i) rozhodol o podanom odvolaní bez nariadenia verejného pojednávania napriek tomu, že podľa mienky sťažovateľa existoval dôležitý verejný záujem, (ii) neodstránil pochybenie prvostupňového súdu, ktorý vypočul svedkov bez toho, aby ich oslobodil od povinnosti zachovať mlčanlivosť a napokon, že (iii) napadnutý rozsudok je založený na výpovedi nedôveryhodných svedkov.

11.2 (i) Čo sa týka procesného postupu krajského súdu spočívajúceho v tom, že krajský súd rozhodol o sťažovateľom podanom odvolaní bez nariadenia pojednávania (s touto skutočnosťou je spojená námietka sťažovateľa, že mu bola odňatá možnosť vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, čím malo dôjsť k porušeniu jeho základného práva na prejednanie veci v jeho prítomnosti, pozn.) ústavný súd konštatuje, že uvedený postup je v súlade s § 385 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) [predtým § 214 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)]. Posúdenie toho, či sú splnené zákonné podmienky na postup podľa § 385 CSP, t. j. či existuje dôležitý verejný záujem na nariadení verejného pojednávania na prejednanie odvolania (na ktorom by sťažovateľ mal právo vznášať svoje námietky a mal by právo byť na ňom prítomný), je výsostnou úlohou konajúceho odvolacieho súdu po zohľadnení skutkového a právneho stavu a ďalších konkrétnych okolností prejednávanej veci. Ústavný súd v zásade nie je oprávnený zasahovať do tejto právomoci odvolacieho súdu, s výnimkou situácie, ak by došlo zo strany odvolacieho súdu k zjavnému excesu pri výklade a aplikácii zákona vzhľadom na skutkový a právny stav veci, ktorý by zároveň predstavoval neprípustný zásah do základných práv a slobôd účastníkov konania; k tomu však vo veci sťažovateľa podľa názoru ústavného súdu nedošlo.

11.3 Ústavný súd uznáva, že žalobcom v konaní bola verejne činná osoba (minister ... Českej republiky) a žalovaným sťažovateľ ako verejná inštitúcia (verejnoprávna ustanovizeň), ktorej poslaním je vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, na výsledkoch ktorého existuje eminentný verejný záujem. Avšak povaha veci prejednávanej pred všeobecnými súdmi (žaloba na ochranu osobnosti) v spojení predovšetkým so skutočnosťou, že prvostupňový súd vykonal vo veci ústne pojednávanie a verejnosť mala možnosť sa s „vecou“ oboznámiť prostredníctvom pojednávania na prvostupňovom súde [o priebehu pojednávania informovali aj médiá, dostupné na internete: <<https://www.tyzden.sk/casopis/14937/na-sude-s-.../>; <https://www.noviny.sk/slovensko/128109-...-som-do-stb-nenalakal-povedal-na-sude-kluca-vy-svedok>; <http://www.pluska.sk/spravy/z-domova/kluca-vy-svedok-tvrdi-...-do-stb-nenaverboval-dalsi-odvolava-vypadok-pamate.html>>] dovoľujú ústavnému súdu konštatovať, že nariadenie pojednávania by bolo v špecifikách predmetnej veci síce vhodnejšie, ale ústavný súd hranične akceptuje diskreciu krajského súdu rozhodnúť autonómne o tom, či nariadi vo veci verejné pojednávanie.

11.4 (ii) Z rozsudku okresného súdu vyplýva, že okresný súd vo veci sťažovateľa vypočul ako svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. *Najvyšší súd v napadnutom uznesení k tomu uvádza, že v danej veci je nespochybniteľné, že výsluchy svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. neboli pred súdom prvej inštancie vykonané v súlade s § 124 OSP, ktorý bol účinný v čase ich realizácie. Uvedení svedkovia ako bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky poskytli svoje svedectvo pred prvostupňovým súdom o spolupráci žalobcu (Ing. A. B.) s ŠtB a všeobecných údajoch o spôsobe verbovania dôverníkov, agentov ŠtB a ďalších súvisiacich otázkach bez toho, aby boli pred podaním svojich svedeckých výpovedí oslobodení príslušným orgánom od povinnosti mlčanlivosti.*

11.5 Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou базou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v čl. 46 až čl. 50 ústavy (porov. I. ÚS 117/05). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (porov. II. ÚS 88/01). Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

11.6 Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj vykonávanie dôkazov s cieľom ustálenia skutkových okolností súdnej veci, ktoré sú pre jej právne posúdenie podstatné a sú medzi účastníkmi konania sporné (právna veta nálezu sp. zn. II. ÚS 379/09 z 19. októbra 2010 publikovaného v Zbierke náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 56/2010).

11.7 Vo vzťahu k dokazovaniu v občianskoprávnom konaní vo všeobecnosti ústavný súd v náleze sp. zn. I. ÚS 350/08 z 30. septembra 2010 (publikovanom v Zbierke náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 49/2010) vyjadril svoj právny názor, ktorý sformuloval do nasledujúcej právnej vety: „*Dokazovanie v občianskom súdnom konaní*

prebieha vo viacerých fázach; od navrhnutia dôkazu cez jeho zabezpečenie, vykonanie a následné vyhodnotenie. Kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou účastníkov konania, len súd rozhodne, ktorý z označených (navrhnutých) dôkazov vykoná. ... Skutočnosť, že okresný súd a ani následne krajský súd neakceptovali návrhy na vykonanie dokazovania predložené sťažovateľom, nemôže sama osebe viesť k záveru o porušení jeho práv. Zásah do základného práva na súdnu ochranu či práv na spravodlivé súdne konanie by v tejto súvislosti podľa Ústavného súdu Slovenskej republiky bolo možné konštatovať len vtedy, ak by záver všeobecného súdu o nevykonaní účastníkom navrhovaného dôkazu bol zjavne neodôvodnený, chýbala by mu predchádzajúca racionálna úvaha konajúceho súdu vychádzajúca z priebehu konania a stavu dokazovania v jeho rámci, či vtedy, ak by nevykonaním navrhnutého dôkazu bol účastník postavený do podstatne nevýhodnejšej pozície ako druhá strana v konaní.“ Vo veci sťažovateľa ústavný súd nemá žiaden dôvod k tomu, aby sa od citovaného právneho názoru odklonil.

11.8 Ústavný súd k dokazovaniu v civilnom súdnom konaní v súvislosti s nezákonnými dôkazmi konštatuje, že k zásahu do základného práva na súdnu ochranu či práva na spravodlivé súdne konanie môže dôjsť aj vtedy, ak všeobecný súd vykoná nezákonný (príp. nezákonne získaný) dôkaz, ktorý má vplyv na ustálenie skutkového a právneho stavu v takom rozsahu, že sa stane podkladom (súčasťou podkladov) pre rozhodnutie súdu vo veci samej.

11.9 Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 40/1974 Zb. o Zbore národnej bezpečnosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Zbore národnej bezpečnosti“) v rámci Zboru národnej bezpečnosti je utvorená zložka Štátnej bezpečnosti a zložka Verejnej bezpečnosti.

Podľa § 60 ods. 1 zákona o Zbore národnej bezpečnosti príslušníci Zboru národnej bezpečnosti, členovia Pomocnej stráže Verejnej bezpečnosti a ostatné osoby, ktoré plnia úlohy Zboru národnej bezpečnosti na základe tohto zákona, sú povinní zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedeli pri výkone služby alebo v súvislosti s ním a ktoré v záujme zabezpečenia úloh podľa tohto zákona alebo v záujme zúčastnených osôb vyžadujú, aby zostali utajené pred nepovolanými osobami.

Podľa § 60 ods. 3 zákona o Zbore národnej bezpečnosti minister vnútra Československej socialistickej republiky ustanoví podmienky pozbavenia povinnosti mlčanlivosti.

11.10 Zákon o Zbore národnej bezpečnosti bol zrušený zákonom č. 333/1991 Zb. o Federálnom policajnom zbore a Zbore hradnej polície (ďalej len „zákon č. 333/1991 Zb.“), ktorý v § 72 ods. 1 ustanovil, že „*policajtni sa dňom účinnosti tohto zákona stávajú príslušníci Zboru národnej bezpečnosti zaradení v odbore pôsobnosti Federálneho ministerstva vnútra*“. Následne bol zákon č. 333/1991 Zb. zrušený v súčasnosti platným a účinným zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore (ďalej len „zákon o Policajnom zbore“), ktorý v § 82 ods. 1 a 2 ustanovuje: „*Ak sa v iných zákonoch alebo všeobecne záväzných právnych predpisoch hovorí o Zbore národnej bezpečnosti, Verejnej bezpečnosti alebo o príslušníkoch Zboru národnej bezpečnosti alebo Verejnej bezpečnosti, rozumie sa tým Policajný zbor alebo policajti. Ak sa v iných zákonoch alebo všeobecne záväzných právnych predpisoch hovorí o Federálnom policajnom zbore, rozumie sa tým Policajný zbor.*“ Oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti upravuje § 80 ods. 3 zákona o Policajnom zbore takto: „*Od povinnosti mlčanlivosti môže oslobodiť minister alebo prezident Policajného zboru.*“

11.11 Zo skutkového a právneho stavu v sťažovateľovej veci je zřejmé, že výpovede svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. sa stali súčasťou (dôležitých) podkladov pre rozhodnutia všeobecných súdov všetkých inštancií. Uvedení svedkovia viazaní mlčanlivosťou mali byť

podľa názoru ústavného súdu oslobodení od povinnosti mlčanlivosti v súlade s § 124 OSP (účinného v čase realizácie ich výsluchov pred okresným súdom) v spojení s § 80 ods. 3 zákona o Policajnom zbore už v konaní pred okresným súdom, t. j. pred ich vypočutím, resp. pred ich svedeckou výpoveďou.

11.12 Podľa názoru ústavného súdu išlo o také závažné pochybenie okresného súdu, na ktoré bol krajský súd v odvolacom konaní povinný reagovať a uvedené pochybenie okresného súdu odstrániť. Krajský súd však v napadnutom rozsudku prihliadal na svedecké výpovede týchto svedkov s tým, že ich výpovede vzal do úvahy pri prerokovávaní odvolania a pochybenie okresného súdu neodstránil a ani na neho žiadnym spôsobom nereagoval, čím sa dopustil ústavne neakceptovateľného pochybenia. Uvedení svedkovia teda neboli oslobodení od povinnosti mlčanlivosti ani v konaní pred odvolacím krajským súdom.

11.13 Podľa názoru ústavného súdu uvedené pochybenie krajského súdu zakladá dôvod na vyslovenie porušenia práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru, keďže okresný súd a aj krajský súd založili svoje rozhodnutia aj na takých dôkazoch (výpovede svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K.), ktoré boli nezákonné a ktoré mali podstatný vplyv na ustálenie právneho názoru oboch súdov v prerokúvanej veci sťažovateľa, a teda vplyv na spravodlivé rozhodnutie vo veci samej.

12. (iii) Sťažovateľ ďalej namietal, že napadnutý rozsudok je založený na výpovedi nedôveryhodných svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K.

12.1 Ako vyplýva z rozsudku okresného súdu (a následne i nadväzujúcich rozhodnutí všeobecných súdov), uvedení svedkovia sú bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky.

12.2 Na účely zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) v znení neskorších predpisov sa podľa jeho § 2 písm. h) Štátnou bezpečnosťou rozumejú súčasti bývalej Štátnej bezpečnosti, ako zložky Zboru národnej bezpečnosti v zmysle § 9 zákona Zbore národnej bezpečnosti, Hlavná správa rozvedky Zboru národnej bezpečnosti (I. správa), Hlavná správa kontrarozvedky Zboru národnej bezpečnosti (II. správa), Správa sledovania Zboru národnej bezpečnosti (IV. správa), Správa spravodajskej techniky Zboru národnej bezpečnosti (VI. správa), Správa pasov a víz Zboru národnej bezpečnosti, územné útvary vykonávajúce činnosti týchto súčastí alebo predchodcovia týchto súčastí a útvarov.

12.3 Štátna bezpečnosť sa v období neslobody aktívne podieľala na presadzovaní komunistického režimu, ktorý aj v zmysle (preambuly) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému (ďalej len „zákon o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému“)

„... nedával občanom možnosť slobodne vyjadriť politickú vôľu, nútil ich verejne vyhlasovať svoj súhlas aj s tým, čo považovali za klamstvo a za zločin, a to prenasledovaním alebo hrozbou perzekúcie voči nim samotným i rodinám a blízkym,

porušoval základné princípy demokratického právneho štátu, medzinárodné zmluvy aj svoje vlastné zákony,

zneužíval na prenasledovanie občanov mocenské nástroje, a to najmä... na dosiahnutie svojich cieľov neváhal páchať zločiny, umožňoval ich beztrestné páchanie a poskytoval neoprávnené výhody a ochranu tým, ktorí sa na zločinoch a perzekúciách podieľali...“.

12.4 Podľa § 1 ods. 1 zákona o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému režim založený na komunistickej ideológii, ktorý rozhodoval o riadení štátu a osudoch občanov v bývalom Československu od 25. februára 1948 do 17. novembra 1989, bol odsúdeniahodný.

12.5 Ústavný súd konštatuje, že vypočutí svedkovia Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. ako bývalí príslušníci Štátnej bezpečnosti Československej socialistickej republiky sa svojou činnosťou aktívne podieľali na presadzovaní komunistického režimu. Pracovnou metódou príslušníkov Štátnej bezpečnosti bola okrem iného aj lož, nemorálne a odsúdeniahodné praktiky a pre naplnenie cieľov komunistického režimu títo príslušníci neváhali porušovať základné princípy demokratického právneho štátu, medzinárodné zmluvy aj svoje vlastné zákony.

12.6 Pokiaľ okresný súd a krajský súd chceli vychádzať pri rozhodovaní o sťažovateľovej veci aj z výpovedí svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. ako bývalých príslušníkov Štátnej bezpečnosti, boli tieto súdy bezpodmienečne povinné úplne a vyčerpávajúco vo svojich rozhodnutiach odôvodniť, z akých dôvodov považujú týchto svedkov za dôveryhodných a ich výpovede za pravdivé a dôveryhodné. Osobitne boli oba konajúce súdy povinné dôsledne sa vyrovnávať prima facie s otázkou, prečo považuje svedkov za dôveryhodných práve pri ich výpovedi pred súdom, keď celý obsah ich výpovede naznačuje, že pri zakladaní a vedení zväzku žalobcu konali v rozpore so svojimi povinnosťami príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti a v rozpore s vnútornými riadiacimi aktmi. Takisto si okresný súd ani krajský súd nepoložili elementárnu otázku, prečo a dokedy títo svedkovia zotrvali v služobnom pomere, v ktorom boli (podľa vlastných tvrdení) nútení svojimi nadriadenými k takémuto porušovaniu ich povinností, prípadne komu tento nátlak zo strany svojich nadriadených hlásili, a ak nehlásili, prečo. Dokazovanie nemôže vyznieť presvedčivo, ak v rozpore s verifikovanými historickými skúsenosťami z doby neslobody z neho vyplýva v podstate záver, podľa ktorého činnosť bývalej ŠtB týkajúca sa záznamov o spolupráci s rôznymi občanmi akoby nebola v napätí so slobodou jednotlivcov a ŠtB akoby nebola organizáciou zameranou na udržiavanie „bezpečnosti“ totalitného štátu.

12.7 Dôvody, ktoré k dôveryhodnosti svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. uviedol okresný súd a s ktorými sa stotožnil i krajský súd vo svojom napadnutom rozsudku, ústavný súd považuje za absolútne nepostačujúce a arbitrárne, pričom pri absencii riadneho zdôvodnenia dôveryhodnosti týchto svedkov sa v zmysle už uvedeného nemožno stotožniť s tým, že princípy spravodlivého procesu boli v preskúmvanej veci zachované.

Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že krajský súd tým, že napadnutým rozsudkom neodstránil už uvedené pochybenia okresného súdu, porušil práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13. Z dôvodov prezentovaných v častiach (i) až (iii) ústavný súd rozhodol, že krajský súd porušil práva sťažovateľa označené v bode 1 výroku tohto nálezu. Ďalšími námietkami sťažovateľa a namietaným porušením ostatných sťažovateľom označených práv a článkov ústavy, sa ústavný súd už nezaoberal uplatňujúc zásadu minimalizácie zásahov do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, keďže dospel k záveru, že vady napadnutého rozsudku odvolacieho súdu a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, ktoré viedli k vysloveniu porušenia ústavných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru pohlcujú svojou intenzitou ostatné namietané zátáže (nedostatky) napadnutého rozsudku krajského súdu.

B. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom a napadnutým uznesením najvyššieho súdu

14. Jedna z kľúčových námietok sťažovateľa smeruje k tomu, že najvyšší súd neprípustne zasiahol do skutkového stavu v dovolacom konaní tým, že vykonal v rámci dovolacieho konania dokazovanie a sťažovateľ nemal možnosť zaujať k vykonanému dôkazu svoje stanovisko.

15. Dokazovaním v súdnom konaní sa podľa štandardných definícií právnej vedy rozumie postup súdu smerujúci k utvoreniu skutkových poznatkov o rozhodujúcich okolnostiach (porov. Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní. 6. aktualizované a doplnené vydanie. Praha : Linde, 2011. s. 244), pričom má ísť o jediný postup, akým súd tieto poznatky získava (tamtiež, s. 243). Podstatou dokazovania je vykonávanie dôkazov, teda procesné získavanie príslušných skutkových poznatkov z jednotlivých dôkazných prostriedkov, ktoré sú nositeľmi určitých informácií o okolnostiach vonkajšieho sveta. Vo všeobecnosti platí v slovenskom procesnom práve princíp tzv. voľného dôkazu, v zmysle ktorého na dokazovanie ktorejkoľvek rozhodujúcej skutočnosti možno použiť ktorýkoľvek vhodný dôkazný prostriedok. Len výnimočne zákon normuje princíp tzv. viazaného dôkazu, podľa ktorého možno určitú skutočnosť dokazovať len určitým typom dôkazného prostriedku (príklady pozri s. 255).

16. Otázkami, na ktoré v súvislosti s námietkami sťažovateľa musel ústavný súd hľadať odpoveď, boli otázky, (i) či najvyšší súd je oprávnený vykonať v dovolacom konaní dokazovanie, (ii) či v prejednávanom prípade najvyšší súd dokazovanie vykonal a (iii) aké práva sťažovateľa mohli byť takýmto postupom najvyššieho dotknuté/porušené.

17.1 (i) Podľa v čase podania dovolania platného a účinného § 234a ods. 2 OSP ak dovolací súd nariadi pojednávanie, postupuje obdobne podľa § 215 a § 216 ods. 2. Dokazovanie však nevykonáva.

17.1.1 Podľa v čase vydania napadnutého uznesenia platného a účinného § 442 CSP dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd.

17.1.2 K § 234a ods. 2 OSP a nevykonávaniu dokazovania v dovolacom konaní podľa tohto (v súčasnosti už neplatného a neúčinného) ustanovenia existuje bohatá judikatúra tak najvyššieho súdu, ako aj ústavného súdu, na ktorú je vhodné na tomto mieste poukázať:

17.1.3 Najvyšší súd napr. v uznesení sp. zn. 3 Cdo 227/2011 (publikované pod č. 50/2014) vyslovil právnu vetu, v ktorej konštatoval, že *«dovolacie konanie má prieskumnú povahu, so zreteľom na ktorú v dovolaní nemožno uplatniť také „nové“ skutočnosti alebo dôkazy vo veci samej, ktoré pri rozhodovaní nemali možnosť vziať na zreteľ už súdy nižších stupňov; pri posudzovaní prípustnosti dovolania sú bez významu okolnosti, ktoré nastali až po právoplatnom skončení konania»*. V odôvodnení uznesenia uvedenú právnu vetu najvyšší súd bližšie konkretizoval takto: *«Osobitne treba zdôrazniť, že dovolacie konanie má prieskumnú povahu, so zreteľom na ktorú v dovolaní nemožno uplatniť také „nové“ skutočnosti alebo dôkazy vo veci samej, ktoré pri rozhodovaní nemali možnosť vziať na zreteľ už súdy nižších stupňov. Sozreteľom na to sú aj pri posudzovaní prípustnosti dovolania bez významu okolnosti, ktoré nastali až po právoplatnom skončení konania. Pokiaľ sa v danom prípade do rozhodnutia odvolacieho súdu nepodarilo súdom ani účastníckam konania obstarat' žalovanými v druhom a treťom rade označený „kľúčový dôkaz“ a na základe vykonaného dokazovania dospeli súdy k záveru o neúčelnosti a zrejmej bezúspešnosti ďalšieho dokazovania zameraného na jeho zistenie, lebo všetka dokumentácia z rozhodného obdobia bola zničená (skartovaná), je zadováženie tohto „kľúčového dôkazu“ a jeho predloženie dovolateľkou až po rozhodnutí odvolacieho súdu „novou“ okolnosťou, na ktorú dovolací súd nemôže vziať zreteľ.»*

17.1.4 V rozsudku sp. zn. 6 Cdo 158/2011 najvyšší súd k dokazovaniu pred dovolacím súdom v zmysle Občianskeho súdneho poriadku uviedol: *«Hneď na úvod pritom považuje*

dovolací súd za potrebné poznamenať, že dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“, ale je mimoriadnym opravným prostriedkom určeným na nápravu len výslovne uvedených procesných (§ 241 ods. 2 písm. a/ b/ O.s.p.) a hmotnoprávných (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) väd. Preto sa dovolaním nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených odvolacím súdom, tak ani prieskumu ním vykonaného dokazovania. Ťažisko dokazovania je v konaní pred súdom prvého stupňa a jeho skutkové závery je oprávnený dopĺňať, prípadne korigovať len odvolací súd, ktorý za tým účelom môže vykonávať dokazovanie (§ 213 O.s.p.). Dovolací súd nie je všeobecnou treťou inštanciou, v ktorej by mohol preskúmať akékoľvek rozhodnutie súdu druhého stupňa. Preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to ani v súvislosti s právnym posúdením veci, nemôže dovolací súd už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený bez ďalšieho prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože na rozdiel od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu, nemá možnosť podľa zásad ústnosti a bezprostrednosti v konaní o dovolaní tieto dôkazy sám vykonávať, ako je zrejmé z obmedzeného rozsahu dokazovania v dovolacom konaní.»

17.1.5 V uznesení sp. zn. 4 Cdo 34/2011 najvyšší súd uviedol: „Z prieskumnej povahy dovolacieho konania vyplýva, že dokazovanie sa v ňom nevykonáva (§ 243a ods. 2 O.s.p.) a dovolaciemu súdu ani neprislúcha prehodnocovať dôkazy vykonané v základnom konaní.“ V rozsudku sp. zn. 4 Cdo 89/2008 najvyšší súd postuloval, že „K dovolacím námietkam týkajúcim sa spochybňovania skutkových záverov, z ktorých vychádzal odvolací súd, a k návrhom dovolateľky na vykonanie dokazovania, dovolací súd poznamenáva, že sa nimi nemohol zaoberať, lebo v dovolacom konaní sa zásadne dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.) a v dôsledku toho neprichádza v tomto konaní do úvahy ani hodnotenie dôkazov vykonaných nižšími súdmi. Dovolací súd je preto viazaný skutkovým stavom tak, ako ho ustálil súd prvého stupňa, resp. po doplnení dokazovania odvolací súd.“ V rozsudku sp. zn. 4 Cdo 285/2008 najvyšší súd vyslovil: „.... Pretože v dovolacom konaní dovolací súd dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.), nemohol sa zaoberať skutkovým tvrdením žalovanej, uplatneným až v dovolacom konaní, o nedostatku finančných prostriedkov na účte povinného. V rámci dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, bol dovolací súd oprávnený len skúmať, či zistený skutkový stav umožňoval právny záver, ku ktorému dospel odvolací súd.“

17.1.6 K (ne)možnosti vykonať dokazovanie v dovolacom konaní v zmysle Občianskeho súdneho poriadku sa vyjadril aj ústavný súd, ktorý v náleze sp. zn. II. ÚS 400/09 zo 6. mája 2010 (publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 21/2010) uviedol: „Treba napokon dodať, že najvyšší súd, ktorý v dovolacom konaní nemôže vôbec vykonávať dokazovanie (§ 243a ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku), nie je oprávnený nahrádzať chýbajúce hodnotenie dôkazov zo strany krajského súdu, teda primárne hodnotiť dôkazy, ktoré sám nevykoná.“

17.1.7 Ústavný súd konštatuje, že existujú už aj právne názory najvyššieho súdu na dokazovanie v dovolacom konaní podľa Civilného sporového poriadku.

17.1.8 Najvyšší súd v uznesení sp. zn. 5 Obdo 69/2016 uviedol: „Pre úplnosť treba dodať, že dovolací súd nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie - pozri § 442 CSP. Dovolaním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie

skutkových zistení urobených súdmi prvého a druhého stupňa, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.“

17.1.9 Obdobne v uznesení sp. zn. 5 Cdo 64/2016 najvyšší súd judikoval: „*Na lekársku správu... ako dôkaz dovolací súd v dovolacom konaní nemôže prihliadať, lebo v dovolacom konaní sa dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 O.s.p., § 442 CSP). Prieskumná činnosť dovolacieho súdu sa obmedzuje len na skutočnosti a dôkazy, ktoré tu boli do skončenia konania pred odvolacím súdom. Dovolateľka nemôže opierať dovolanie o skutočnosti a dôkazy, ktoré mohla uplatniť najneskôr v odvolacom konaní.“*

17.1.10 Aj právna teória k § 442 CSP uvádza, že „*preskúmvaciu činnosť dovolacieho súdu obmedzuje aj skutočnosť, že skutkový stav veci a rovnako ani výsledky dokazovania sa nemôžu pred dovolacím súdom meniť. Pred dovolacím súdom je dokazovanie v zásade vyhlúčené, okrem preukazovania včasnosti a prípustnosti dovolania.“* (pozri Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 1421).

17.2 (ii) V napadnutom uznesení sa uvádza, že najvyšší súd listom zo 7. novembra 2016 požiadal najvyšší súd ministerstvo vnútra o dodatočné oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. podľa § 80 ods. 3 zákona o Policajnom zbore. V nadväznosti na túto žiadosť minister vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „minister vnútra“) 2. januára 2017 rozhodol podľa § 80 ods. 3 zákona o Policajnom zbore o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedkov Ing. J. Š., JUDr. F. H. a A. K. Oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti vydal minister vnútra pre účely konania a po celú dobu konania a poznamenal, že ním nie je dotknutá povinnosť mlčanlivosti oprávnených osôb o utajovaných skutočnostiach podľa § 38 zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

17.2.1 K tomu, aby najvyšší súd získal poznatky o tom, či sú svedkovia oslobodení od povinnosti mlčanlivosti rozhodnutím ministra vnútra, musel vykonať príslušné dôkazy, teda sa s obsahom takéhoto rozhodnutia oboznámiť. Ak sa najvyšší súd oboznamoval s obsahom rozhodnutia ministra vnútra o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedkov vyjadreným v listinnej podobe, nepochybne išlo o vykonávanie dôkazu listinou (§ 204 – § 205 CSP).

17.3 (iii) Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

17.3.1 Ústavný súd konštatuje, že z hľadiska požiadaviek vyvoditeľných z čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 2 ústavy treba postup súdu, ktorý preskúmava obsah rozhodnutia ministra vnútra o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedka, považovať za vykonávanie dôkazov.

17.3.2 K dôkazom vykonaným vo „veci“ má účastník podľa už viackrát citovaného čl. 48 ods. 2 ústavy právo vyjadriť sa a zároveň má právo, aby sa „vec“ prerokovala v jeho

prítomnosti. Citované ustanovenie ústavy na prvý pohľad neumožňuje akékoľvek obmedzenie týchto práv, keďže na jednej strane v ňom možnosť ich obmedzenia nie je ustanovená (okrem možnosti vylúčiť z pojednávania verejnosť v prípadoch ustanovených zákonom), na druhej strane však čl. 48 ods. 2 nie je zaradený do čl. 51 ods. 1 ústavy, a preto sa práv v ňom zaručených nemožno domáhať len v medziach zákonov, ktoré ho vykonávajú (zhodne už PL. ÚS 14/98). Judikatúra ústavného súdu však napriek tomu záruky uvedené v tomto ustanovení neuplatňovala vždy na všetky konania, a to práve prostredníctvom interpretácie pojmu „vec“. V rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 87/97 ústavný súd napríklad vyslovil, že pojem „vec“ je potrebné interpretovať ako nárok uplatnený vo veci samej, z čoho vyplýva, že práva uvedené v čl. 48 ods. 2 ústavy sa v zásade netýkajú procesných rozhodnutí.

17.3.3 Ústavný súd nevidí dôvod odkloniť sa od tejto línie svojej judikatúry a považuje za nevyhnutné vykladať pojem „vec“ použitý v čl. 48 ods. 2 ústavy nie „procesno-technicky“, ale funkčne. „Vecou“ v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť určitú záležitosť, s ktorou sa účastník obrátil na súd, prípadne o ktorej súd koná aj bez návrhu účastníka, vymedzenú určitým skutkovým stavom a nárokom, o ktorý v nej ide, alebo očakávaným predmetom meritórneho súdneho rozhodnutia, ak jeho predmetom nie je nárok. Naopak, pojem „vec“ nemožno bez ďalšieho stotožňovať s jedným konaním, resp. s jednou inštanciou v rámci prebiehajúceho súdneho konania. Nebolo by totiž účelné, aby sa všetky komponenty základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy (právo na „verejné prerokovanie vecí“, „prítomnosť pri prerokovaní vecí“ a „vyjadrenie sa k vykonaným dôkazom“) priznávali každému účastníkovi v každom jednotlivom konaní a na každej jednotlivej inštancii. Účelom citovaného článku je totiž zaručiť určitú elementárnu férovosť súdneho (a iného) rozhodovania, reprezentovanú zásadou audiatur et altera pars, ako aj verejnú kontrolu výkonu súdnictva. Jeho účelom však nie je záruka obradného formalizmu. Preto nie je z pohľadu čl. 48 ods. 2 ústavy nevyhnutné, aby bola každému kedykoľvek, v každej inštancii a v každom jednotlivom konaní opakovane dávaná možnosť neustále trvať na verejnom prerokovaní veci a vyjadrovaní sa k vykonaným dôkazom, ak predmetom všetkých týchto konaní a inštancií je tá istá „vec“, teda ten istý nárok alebo predmet konania založený na totožnom skutkovom stave, ku ktorým sa už účastník mohol dostatočne vyjadriť v predchádzajúcom konaní a v ktorých nedošlo z pohľadu uvedeného práva k žiadnej zmene. Preto možno akceptovať určité obmedzenie práv zaručených v čl. 48 ods. 2 ústavy v určitej etape (hoci aj procesne samostatnej) alebo inštancii súdneho konania za predpokladu, že takéto obmedzenie je primerané a že účastník mal možnosť tieto práva efektívne realizovať v predchádzajúcej etape alebo inštancii predmetného súdneho konania alebo bude mať možnosť ich efektívne realizovať v jeho následnej etape alebo inštancii.

18. Na základe prezentovaných záverov zhrnutých k častiam (i) až (iii) ústavný súd konštatuje, že v dovolacom konaní sa dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 OSP, § 442 CSP), dovolacie konanie má prieskumnú povahu, so zreteľom na ktorú v dovolaní nemožno uplatniť také „nové“ skutočnosti alebo dôkazy vo veci samej, ktoré pri rozhodovaní nemali možnosť vziať na zreteľ už súdy nižších stupňov; pri posudzovaní prípustnosti dovolania sú bez významu okolnosti, ktoré nastali až po právoplatnom skončení konania. Najvyšší súd vo veci sťažovateľa však vykonal dokazovanie, keďže požiadal ministra vnútra o oslobodenie od povinnosti mlčanlivosti svedkov a následne sa oboznámil s obsahom rozhodnutia ministra vnútra o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti konkrétnych svedkov. Na základe takto vykonaného dokazovania následne najvyšší súd rozhodol v neprospech sťažovateľa, t. j. aj na tomto dokazovaní založil svoje napadnuté uznesenie. Týmto nezákonným postupom

v dovolacom konaní najvyšší súd nevytvoril podmienky pre spravodlivé rozhodovanie vo veci, pričom toto jeho pochybenie je tak závažné, že dosahuje intenzitu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

18.1 Ústavný súd nespochybňuje, že sťažovateľ mal formálne možnosť oboznámiť s rozhodnutím ministra vnútra o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedkov a mal formálne aj možnosť sa písomne k uvedenému postupu najvyššieho súdu vyjadriť, materiálne však požiadavky vyvoditeľné zo základného práva vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy podľa názoru ústavného súdu neboli naplnené (resp. boli od začiatku popreté), keďže uvedený dôkaz mohol a mal byť vykonaný pred súdom prvého, príp. pred súdom druhého stupňa, kde priestor pre vyjadrenie sa k vykonanému dokazovaniu je kvalitatívne širší a väčší. Navyše, celé dokazovanie pred najvyšším súdom bolo v rozpore so zákonom predpísaným postupom dovolacieho súdu.

18.2 Ústavný súd tiež konštatuje, že rovnako neboli postupom najvyššieho súdu zachované garancie práva na prerokovanie veci v prítomnosti sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, keďže najvyšší súd rozhodoval na neverejnom zasadnutí a vykonaným dokazovaním oboznámením sa s rozhodnutím ministra vnútra o oslobodení od povinnosti mlčanlivosti svedkov „reparoval“ skutkový stav veci, ktorý bol ustálený na súdoch nižšej inštancie, v konaní pred ktorými by sťažovateľ mal možnosť toto právo efektívne realizovať, zvlášť v konaní pred okresným súdom v rámci ústneho pojednávania. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na § 122 OSP, ale aj § 188 CSP, v zmysle ktorých sa dokazovanie vykonáva zásadne na pojednávaní; mimo pojednávania je možné vykonať ho výnimočne, strany však majú právo byť prítomné pri jeho vykonávaní. Po rozhodnutí najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu navyše sťažovateľ už nemal možnosť toto právo efektívne realizovať v žiadnej neskoršej etape alebo inštancii súdneho konania. Námietky sťažovateľa, že svedkovia mohli vypovedať inak (širšie), ak by vedeli, že boli zbavení povinnosti mlčanlivosti, totiž ústavný súd považuje za racionálne a logické. Najvyšším súdom vytvorená situácia si teda priamo vyžadovala, aby sa skôr vykonané dôkazy opakovali, prípadne doplnili v konaní pred súdmi nižšej inštancie. Argument najvyššieho súdu, že by to na výsledku nič nezmenilo, považuje ústavný súd len za ničím nepodložené dohady.

19. Okrem toho, že najvyšší súd nerešpektoval procesné pravidlo, podľa ktorého sa v dovolacom konaní dokazovanie nevykonáva, nie je napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podľa názoru ústavného súdu v súlade ani s *princípom legality*, pretože právne závery v ňom obsiahnuté nemajú adekvátny právny podklad. Najvyšší súd pri rozhodovaní *a limine*, ktorým sa má len rozhodovať, či možno pokračovať ďalej v konaní, v zásade vstúpil do právoplatne uzavretého konania, hoci k tomu nemal žiadny zákonný podklad. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia navyše vyplýva, že najvyšší súd nezákonný procesný úkon (zbavenie mlčanlivosti) vykonal v priestore obiter dictum, t. j. v priestore skôr vedeckom (teoretickom) než justičnom.

20. Uvedené procesné pochybenia majú ústavnú intenzitu, t. j. už samy osebe sú dostatočné k tomu, aby ústavný súd rozhodol tak, ako je to uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

21. Ústavný súd však vzhľadom na svoje ústavné postavenie nemohol opomenúť zaujať stanovisko aj k účelu a zmyslu zákona o pamäti národa a v tejto súvislosti najmä k otázke vecnej pasívnej legitimácie sťažovateľa. Predmetom záverečnej časti tohto nálezu je tak otázka, či odvolací súd (a pred ním aj súd prvého stupňa) mohol vecne konať a rozhodovať o zodpovednosti sťažovateľa (Ústavu pamäti národa) ako žalovaného za to, že žalobca bol

(ne)oprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej ŠtB, a teda či aj z tohto hľadiska nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva na súdnu ochranu sťažovateľa.

C. K účelu a zmyslu zákona o pamäti národa

22. Zmysel a účel zákona o pamäti národa je explicitne vymedzený predovšetkým v jeho preambule, ktorá znie:

Národná rada Slovenskej republiky, majúc na pamäti

- veľké množstvo obetí, strát a škôd, ktoré utrpel slovenský národ a príslušníci národnosti žijúci na Slovensku v rokoch druhej svetovej vojny a po jej ukončení,

- vlastenecké tradície boja slovenského národa s okupantmi, fašizmom a komunizmom, činy občanov, ktoré konali v záujme slobodného a demokratického Slovenska a na obranu slobody a ľudskej dôstojnosti,

- povinnosť stíhať zločiny proti mieru, ľudskosti a vojnové zločiny a tiež

- povinnosť nášho štátu urobiť zadost' všetkým, ktorí boli poškodení štátom, čo porušoval ľudské práva a vlastné zákony,

- povinnosť nášho štátu sprístupniť utajenú činnosť represívnych orgánov v dobe neslobody 1939 – 1989 a určiť zodpovednosť za porobenie vlasti, vraždenie, zotročovanie, lúpenie a ponižovanie, morálny a hospodársky úpadok sprevádzaný justičnými zločinmi a terorom proti nositeľom odlišných názorov, deštrukciu tradičných princípov vlastníckeho práva, zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely ako výraz nášho presvedčenia, že ten, kto nepozná svoju minulosť, je odsúdený ju opakovať, a že žiadne protiprávne konanie štátu proti občanom nemôže byť chránené tajomstvom ani nemôže byť zabudnuté, uzniesla sa na tomto zákone:

Z hľadiska vymedzenia zmyslu a účelu zákona o pamäti národa považuje ústavný súd za potrebné poukázať aj na § 1 označený nadpisom „Predmet zákona“, ktorý znie:

„Tento zákon upravuje

a) zriadenie Ústavu pamäti národa,

b) evidovanie, zhromažďovanie, sprístupňovanie, zverejňovanie, správu a využívanie dokumentov bezpečnostných orgánov Nemeckej tretej ríše a Zväzu sovietskych socialistických republík a tiež bezpečnostných orgánov štátu, ktoré boli vytvorené a zhromaždené v období od 18. apríla 1939 do 31. decembra 1989 (ďalej len „rozhodné obdobie“) a ktoré sa týkali zločinov spáchaných na osobách národnosti slovenskej alebo slovenských občanoch iných národností, teda

1. nacistických zločinov,

2. komunistických zločinov,

3. iných zločinov, ktoré sú zločinmi proti mieru, zločinmi proti ľudskosti alebo vojnovými zločinmi,

4. iných represíí z politických dôvodov, ktorých sa dopustili príslušníci slovenských a česko-slovenských orgánov činných v trestnom konaní alebo osoby, ktoré konali z ich poverenia a ktoré boli zverejnené v súdnych rozhodnutiach, voči osobám postihnutým za konanie v záujme slobody, demokracie a existencie slobodného a demokratického Slovenska,

5. činnosti bezpečnostných zložiek, ako sú uvedené v § 2,

c) spôsob konania pri odhaľovaní alebo stíhaní trestných činov podľa písmena b),

d) ochranu osobných údajov prenasledovaných osôb (§ 5),

e) činnosť v oblasti verejného vzdelávania.“

Zmysel a účel zákona o pamäti národa dotvárajú aj ustanovenia jeho druhého oddielu označeného nadpisom „Ústav pamäti národa“, zvlášť § 8, v ktorom sú vymedzené úlohy Ústavu pamäti národa (sťažovateľa).

Podľa § 8 ods. 1 zákona o pamäti národa úlohy zverené ústavu štátom sú:

a) vykonávať úplné a nestranné hodnotenie doby neslobody, hlavne analyzovať príčiny a spôsob straty slobody, prejavy fašistického a komunistického režimu a ich ideológií, účasť domácich a zahraničných osôb na nich,

b) sprístupňovať prenasledovaným osobám dokumenty o ich prenasledovaní,

c) zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania a ich činnosti,

d) dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov podľa § 1; spolupracuje pritom s Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky,

e) poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci,

f) systematicky zhromažďovať, odborne, vedecky a dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na dobu neslobody,

g) spolupracovať s obdobnými inštitúciami v Slovenskej republike aj mimo nej, hlavne s archívami, múzeami, knižnicami, pamätníkmi odboja, pamätníkmi koncentračných a pracovných táborov, poskytovať im informácie, bádateľské možnosti a metodickú pomoc a propagovať ich činnosť,

h) propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie pred režimami podobnými nacizmu a komunizmu,

i) rozhodovať o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja,

j) rozhodovať o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja, veterána protikomunistického odboja in memoriam a vydávať preukaz veterána protikomunistického odboja a preukaz veterána protikomunistického odboja in memoriam,

k) v súvislosti s plnením úloh ústavu podľa písmen a) až j) poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie a iné doklady o dobe neslobody 1939 – 1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie a audiovizuálne diela vrátane vlastnej tvorby dokumentárnych filmov, poriadať vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia, prednášky, výstavy, semináre, odborné konferencie alebo diskusné fóra.

Podľa § 8 ods. 2 zákona o pamäti národa v rámci svojej pôsobnosti určenej týmto zákonom je ústav oprávnený vydávať správne rozhodnutia a udeľovať pokuty za priestupky.

Podľa § 8 ods. 3 zákona o pamäti národa dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek štátu [§ 2 písm. f) a g)] vo vlastníctve ústavu sú nenahraditeľným svedectvom o historickom období, v ktorom vznikli, a preto ako dôležité pre uchovanie pamäti národa sú jeho kultúrnym dedičstvom.

22.1 Z hľadiska problémov nastolených vecou sťažovateľa ústavný súd považuje za potrebné poukázať predovšetkým na § 19 označený nadpisom „Zverejnenie evidenčných podkladov a zoznamov personálnych spisov“ a § 23 zákona o pamäti národa označený nadpisom „Ochrana osobných údajov“.

Podľa § 19 ods. 1 zákona o pamäti národa ústav vydá tlačou a na elektronických médiách prepis evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov vzázkov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti z rokov 1939 až 1989, hlavne s údajmi o dátume zavedenia vzázku, jeho pohybe a archivovaní, druhu vzázku a jeho zmene, osobách, ak nejde o cudzincov, alebo objektoch, ku ktorým sú vzázky evidované. Zo zachovaných protokolov vzázkov Hlavnej správy rozviedky Zboru národnej bezpečnosti (I. správa) vydá ústav prehľad objektových vzázkov evidovaných do 31. decembra 1989 a prehľad aktívnych

a vplyvových opatrení. Ústav vydá tiež tlačou a na elektronických médiách prepis protokolu zväzkov odboru vnútornej ochrany Zboru nápravnej výchovy v rozsahu objektových zväzkov a zväzkov osôb evidovaných ako spolupracovníci tohto odboru, ak boli využité v prospech Štátnej bezpečnosti.

Podľa § 19 ods. 2 zákona o pamäti národa ústav priebežne vydáva tlačou a na elektronických médiách zoznam personálnych (kádrových) spisov príslušníkov bezpečnostných zložiek, sprístupnených podľa § 17 ods. 1 písm. b) bodu 2, zároveň s uvedením dátumu zaradenia príslušníka do bezpečnostnej zložky, služobných funkcií vykonávaných príslušníkom v bezpečnostnej zložke a dátumu ukončenia tohto zaradenia.

Podľa § 23 ods. 1 zákona o pamäti národa ústav pred sprístupnením zväzku oprávnenému žiadateľovi znečiteľní v kópii dokumentu dátum narodenia a bydlisko iných osôb a tiež aj všetky údaje o ich súkromnom a rodinnom živote, o ich trestnej činnosti, zdraví a majetkových pomeroch. Keď je sprístupňovaným dokumentom personálny (kádrový) spis príslušníka bezpečnostnej zložky, znečiteľnia sa v ňom tiež všetky údaje o osobách stojacich mimo služobnej a verejnej činnosti príslušníka.

Podľa § 23 ods. 2 zákona o pamäti národa ak fyzická osoba, ku ktorej je evidovaný osobný zväzok alebo zväzok s osobnými údajmi, odovzdá ústavu vlastné vyjadrenie k obsahu zväzku alebo k faktu registrácie v evidencii v informačných systémoch zväzkov bezpečnostných zložiek, je ústav povinný zaradiť vyjadrenie k údajom o tejto osobe ako nedeliteľnú súčasť dokumentu a sprístupňovať ju oprávneným žiadateľom spolu s dokumentmi alebo záznamami o evidencii.

23. Slovenská republika sa v ústave definuje ako právny štát, t. j. ako štát, ktorý je viazaný právom, čo je v zjavnom kontraste s dobou neslobody. Už samotná preambula ústavy najmä slovami „usilujúc sa o uplatňovanie demokratickej formy vlády, záruk slobodného života“ akcentuje významné ústavné hodnoty.

24. Štátna moc viazaná právom je v prvom rade moc, ktorá je viazaná ústavou garantovanými slobodami *jednotlivcov*. Ústava chráni jednotlivca ako takého a nie jednotlivcov, ktorí tvoria súčasť určitej spoločenskej triedy, resp. spoločenskú vrstvu. Aj v súčasnej občianskej, pluralitnej a modernej spoločnosti (II. ÚS 356/2016) sú jednotlivci stále veľmi citliví (a oprávnené), na poznatky o nich, ktoré sú právne formalizované. Preto napríklad i príbuzní môžu žiadať obnovu konania v prospech zomrelého (§ 396 ods. 3 Trestného poriadku), aby bola posmrtné očistená česť zomrelého, ako aj česť jeho rodiny. Z hľadiska diskontinuity ústavno-politického vývoja, sú vo vzťahu k dobe neslobody typické rehabilitačné konania. Nestačí totiž len všeobecne konštatovať, že represie voči disidentom boli nelegitímne, a predpisy a ich aplikácia boli neprávom, ale bolo a je potrebné dotknutých jednotlivcov očistiť aj z právneho hľadiska (porov. rehabilitačné zákony č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov, č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov, ale aj č. 82/1968 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov). Podobne aj žalobami na ochranu osobnosti sledujú jednotlivci svoje očistenie formalizované vo svete práva. Želajú si deklarovať formalizovanú, oficiálnu pravdu, ktorá vytvára pocit, že je pravdou skutočnou. Ak sa použije všeobecná žaloba na ochranu osobnosti vo vzťahu k otázkam evidencie jednotlivcov vo zväzkoch bývalej ŠtB, vytvára sa tým zvláštne, quasi-lustračné konanie.

25. Súčasťou aktuálneho konceptu právneho štátu v širšom zmysle je aj viera v schopnosti občianskej spoločnosti (BVerfGE 2 BvB 1/13). V dobách neslobody všetky kľúčové štátno-mocenské rozhodnutia prijímala štátna moc s prechádzajúcim súhlasom komunistickej strany

ako vedúcej sily spoločnosti (čl. 4 Ústavy ČSSR), všetky úspechy a neúspechy boli štátno-stranícke a spoločnosť bola objektom vládnutia. Štátna moc v období komunistického režimu nedôverovala (občianskej) spoločnosti, hranice boli uzavreté a to čo je dnes verejné, bolo z veľkej miery utajované. V súčasnosti možno dôvodne predpokladať, že slobodná spoločnosť dokáže o sebe diskutovať a poznávať aj svoje minulé a súčasné temné stránky, dokáže vnímať seba samú takú akou v skutočnosti je a nemusí si dať o sebe vnucovať oficiálny obraz. Nepochybne platí, že „Na rozdiel od diktatúry, ktorá majstrovsky organizuje nadšenie a zanietenosť, demokracia organizuje kritiku“ (Alexander Brösl v predhovore k Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2000, s. 10).

Práve na základe načrtnutých úvah prijal zákonodarca zákon o pamäti národa. Na základe presvedčenia, že občianska spoločnosť zvládne a potrebuje diskusiu o vzťahoch so štátnou bezpečnosťou a zároveň aj preto, aby sa zabránilo svojvoľnému nakladaniu s archiváliami bývalej ŠtB zákonodarca rozhodol, že sa zverejnia. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že zákon neurčuje, čo si kto má o dobách neslobody myslieť, ale ponúka pramene k formovaniu slobodných názorov.

26. V súvislosti so zverejnením evidenčných záznamov ŠtB vzniká špecifické napätie medzi (i) právnym štátom, ktorý si chce upevniť svoju legitimitu tým, že sa priamočiaro vysporiada s minulosťou na jednej strane a na druhej strane (ii) ústavnými právami dotknutých jednotlivcov, ktorým tieto práva garantuje práve právny štát. Zákonodarca sa záujem na pravdivom reflektovaní histórie v spojení s ochranou práv jednotlivcov pokúsil racionálne a nejudiciabilne vyvážiť prostredníctvom už citovaných ustanovení § 23 zákona a § 19 zákona o pamäti národa. Ústavný súd akceptuje, že z princípu materiálneho právneho štátu, presnejšie z jeho striktnnej verzie, ktorá slúži na vysporiadanie sa s dobou neslobody, môže výnimočne vyplývať aj nižší štandard ochrany niektorých individuálnych práv v záujme ochrany princípov demokratického štátu sformovaného po roku 1989 (porov. predĺženie premlčacích lehôt voči páchatelom zločinov komunizmu.). Ustanovenia § 23 a taktiež § 19 zákona o pamäti národa sú podľa názoru ústavného súdu práve takýmto premietnutím princípu materiálneho právneho štátu vzťahu spoločnosti k dokumentom bývalej ŠtB a prejavom diskontinuity s mocou v dobe neslobody.

26.1 Ústavný súd v okolnostiach posudzovanej veci bral do úvahy aj súvisiacu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý práve vo veci proti Slovensku, vo veci Turek (rozsudok zo 14. 2. 2006, sťažnosť č. 57986/00) naznačil užitočnosť sprístupnenia materiálov ŠtB.

D. K námietke pasívnej vecnej legitímácie sťažovateľa

27. Sťažovateľ konštantne od začiatku konania o žalobe žalobcu Ing. A. B. (ktorou sa tento domáhal nielen ochrany osobnosti proti sťažovateľovi, ale aj určenia, že je neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti) pred všeobecnými súdmi namietal nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie.

Krajský súd na tieto námietky argumentoval citáciou judikátu R 39/2012 a pasívnu vecnú legitímáciu sťažovateľa odvodil zo skutočnosti, že žalobca žiada splnenie povinnosti (uverejnenie oznamu o tom, že bol neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti) od sťažovateľa, pričom podľa odvolacieho súdu je s uverejnením oznamu organicky spätá otázka oprávnenosti evidencie. Sťažovateľ v dovolaní namietal, že konanie je zmätočné, pretože všeobecné súdy nemali právomoc o veci rozhodovať, a tak došlo podľa jeho názoru k naplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 237 ods. 1 písm. a) OSP. Najvyšší súd podľa

názoru ústavného súdu síce (nezohľadňujúc širšie okolnosti) správne posúdil, že medzi sťažovateľom a žalobcom ide o súkromnoprávny vzťah, čo zakladá právomoc súdov. Právomoc súdu rozhodnúť určitú vec však nemožno stotožňovať s otázkou pasívnej vecnej legitimácie. Pasívna vecná legitimácia je vždy otázkou právnou, a nie skutkovou. Ak súd dospeje k záveru, že správny názor na otázku vecnej legitimácie má sťažovateľ, tak by mal vždy žalobu zamietnuť, čo však neznamená, že súd na takéto zamietajúce rozhodnutie nemá právomoc. Na verejnom zasadnutí senátu ústavného súdu (bod 9 nálezu) sa na otázku vecnej legitimácie pýtali všetci členovia senátu, pričom členka senátu sa snažila načrtnúť a akcentovať rozdiel medzi sťažovateľom ako právnickou osobou na jednej strane a ako správnym orgánom na strane druhej. Právny zástupca uviedol, že sťažovateľ tým, že zverejňuje evidenčné záznamy bývalej ŠtB, naplňa zákon, t. j. plní svoju zákonom ustanovenú povinnosť a nezodpovedá (nemôže zodpovedať) za to, že ŠtB v minulosti mohla urobiť (urobila) chybu v evidencii konkrétnej osoby. Uviedol, že v Českej republike v obdobných prípadoch je v postavení žalovaného Ministerstvo vnútra Českej republiky. Sťažovateľ poukázal aj na paradox spočívajúci v tom, že v predmetnej veci zbavoval svedkov mlčanlivosti minister vnútra, ale zodpovednosť by mal niesť sťažovateľ. O zverejnení sa nevydáva žiadne správne rozhodnutie. Dodal, že okrem drobných výnimiek je sťažovateľ zákonom zriadenou „osvetovou“ inštitúciou.

28. Ústavný súd vo vzťahu k pasívnej vecnej legitimácii poukazuje predovšetkým na vývoj judikatúry všeobecných súdov, ktorá (porov. za všetky napr. R 38/1996 a R 114/1999) pripúšťala, aby sa osoby tvrdiace, že boli neoprávnene evidované vo zväzkoch ŠtB, domáhali občianskoprávnej ochrany titulom ochrany osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka. Tieto žaloby boli prípustné najskôr voči Slovenskej informačnej službe (porov. cit. R 38/1996), pretože za rozhodujúcu sa považovala „skutočnosť, kto v súčasnej dobe spravuje archívny materiál bývalej Štátnej bezpečnosti. Týmto orgánom je Slovenská informačná služba, ktorá vznikla na základe zák. č. 46/1993 Z. z. a ktorá má aj v súčasnosti možnosť tieto materiály využívať.“. Už v tejto judikatúre teda všeobecné súdy uznali za zodpovedného za zásah spočívajúci v neoprávnenom evidovaní osoby vo zväzku ŠtB orgán, ktorý bol držiteľom a správcom týchto zväzkov, aj keď sám tento orgán o evidovaní určitej osoby nerozhodoval a ani rozhodovať nemohol (keďže vznikol tri roky po zrušení Štátnej bezpečnosti). Zákomom o pamäti národa bol zriadený sťažovateľ ako verejnoprávna ustanovizeň a samostatná právnická osoba (§ 7 ods. 1 a 2), ktorého úloha spočíva výslovne len v povinnosti spravovať zväzky ŠtB a ďalšie súvisiace dokumenty, sprístupňovať a zverejňovať ich, ako aj odborne spracúvať obdobie neslobody 1939 až 1989. Tieto úlohy sú mu podľa výslovného (vyššie už citovaného) znenia zákona zverené štátom (§ 8 ods. 1 úvodná veta). Ustanovením § 26 ods. 1 citovaného zákona sa potom štátnym orgánom, medzi inými aj ministerstvu vnútra a Slovenskej informačnej službe uložila povinnosť odovzdať sťažovateľovi všetky dokumenty presne vymedzené v tomto ustanovení tak, aby mohol plniť svoje úlohy. Práve v dôsledku toho potom judikatúra všeobecných súdov v nadväznosti na právne názory vyslovené v citovaných judikátoch R 38/1996 a R 114/1999 dospela k záveru, že od účinnosti zákona o pamäti národa je v sporoch o ochranu osobnosti z titulu neoprávneného evidovania určitej osoby vo zväzkoch ŠtB pasívne legitimovaným práve sťažovateľ (porov. R 39/2012). Bez ohľadu na uvedené je však potrebné vždy dôsledne rozlišovať, aký zásah je predmetom konania, teda akým konaním ktorej osoby došlo k zásahu, pred ktorým sa žalobca domáha ochrany. V prerokúvanej veci totiž krajský súd na viacerých miestach svojho rozsudku zmiešava otázku neoprávneného evidovania a neoprávneného zverejnenia.

29. Ústavný súd v súvislosti s formovaním svojho postoja k otázke pasívnej legitimácie sťažovateľa považuje za vhodné poukázať na inšpiratívne rozhodnutie okresného súdu sp. zn. 20 C 149/2005 z 30. augusta 2011, „ktorým bol zamietnutý návrh na určenie neoprávnenosti vedenia vo zväzkoch ŠtB s argumentáciou, že pasívna legitimácia v tomto spore svedčí jednoznačne Slovenskej republike, ktorá je nositeľom zodpovednosti za neoprávnený zásah do cti navrhovateľa, jeho zaevidovaním v registroch bývalej Štátnej bezpečnosti, pričom konkrétna zodpovednosť za zásah do osobnostných práv navrhovateľa prešla z bývalého Federálneho ministerstva vnútra ČSFR na Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky; na základe uvedených skutočností mal súd za to, že odporca nie je subjektom, ktorý by bol zodpovedný za zásah do osobnostných práv navrhovateľa. Pre úplnosť rozhodnutia konštatoval, že podľa § 23 ods. 2 zák. č. 553/2002 Z.z. o pamäti národa má navrhovateľ ako fyzická osoba u ktorej je evidovaný osobný zväzok, možnosť odovzdať odporcovi vlastné vyjadrenie k obsahu zväzku, alebo k faktu registrácie v evidencii v informačných systémoch zväzkov bezpečnostných služieb - ak by navrhovateľ takéto vyjadrenie odporcovi odovzdal, bol by odporca povinný ho zaradiť k údajom o navrhovateľovi ako neoddeliteľnú súčasť dokumentu, a ďalej ju sprístupňovať už iba s týmto vyjadrením. Uplatnením si týchto práv mohol navrhovateľ dostatočne účinne zamedziť zásahu do svojich osobnostných práv.“.

Krajský súd však citovaný rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vrátil na ďalšie konanie s poukazom na to, že pretože „zákon v § 27 ods. 1 uložil vymenovaným štátnym orgánom - Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvu obrany Slovenskej republiky, Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky a Slovenskej informačnej službe odovzdať odporcovi dokumenty o činnosti bezpečnostných zložiek, ktoré majú vo vlastníctve, držbe alebo správe, a že uložil odporcovi okrem iného povinnosť sprístupňovať tieto dokumenty, zverejňovať údaje z nich a poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, určil ho zároveň za subjekt zodpovedný za riziko spojené s plnením týchto úloh, ak údaje v týchto materiáloch, resp. evidencia v nich je neoprávnená. S možnosťou prípadných sporov o pravosť dokumentov alebo sporov na ochranu osobnosti zákon o pamäti národa výslovne počíta napr. v ust. § 17 ods. 2 a 3. Dispozícia s týmito dokumentmi dáva zároveň odporcovi možnosť efektívnej obrany v súdnom konaní proti prípadným neopodstatneným návrhom v tomto smere. Plnenie povinností vyplývajúcich z § 19 zákona o pamäti národa nevyklučuje zodpovednosť odporcu za zásah do osobnostných práv v prípadoch neoprávnenej evidencie v materiáloch ŠtB. ... Odporca ako vlastník, prípadne správca dokumentov bývalých bezpečnostných zložiek zodpovedá za zásah do osobnostných práv, ktorý je daný už samotnou neoprávnenou evidenciou fyzickej osoby v týchto materiáloch, aj keď túto skutočnosť nezavinil a ani zaviniť nemohol, a ku ktorému v takomto prípade dochádza aj v prípade plnenia povinnosti vyplývajúcej z § 19 zákona o pamäti národa.“.

Ústavný súd zastáva názor, že sťažovateľ nie je vo veci žaloby o ochranu osobnosti pasívne vecne legitimovaný z hľadiska zodpovednosti za (i) neoprávnenú evidenciu, ako ani z hľadiska zodpovednosti za (ii) zverejnenie tejto evidencie.

(i) K neoprávnenej evidencii žalobcu

30. Z § 13 Občianskeho zákonníka, na ktorom všeobecné súdy založili svoje rozhodnutie, vyplýva, že fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky a aby jej bolo priznané primerané zadost'učinenie. Žaloba na ochranu osobnosti môže byť okrem iného aj určovacou žalobou, výsledkom ktorej je určenie či sa žalobcovi neoprávnene zasiahlo do osobnej sféry,

pričom naliehavý právny záujem na tomto určení sa neskúma, keďže prípustnosť takejto žaloby sa vyvodzuje priamo z § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Podľa všeobecne akceptovaného názoru právnej teórie je povinným subjektom podľa citovaného ustanovenia Občianskeho zákonníka vždy pôvodca zásahu, teda ten, ktorého konanie spôsobilo zásah do osobnosti fyzickej osoby. Z tohto dôvodu ústavný súd nepovažuje za výsledok racionálnej interpretácie záver krajského súdu v napadnutom rozsudku, že *„odporca je pasívne vecne legitimovaný i vtedy, keď má povinnosť, ktorej splnenia sa navrhovateľ na ňom domáha, a to ku dňu vyhlásenia rozsudku súdu. V danom prípade (keď predmetom konania je okrem určenia, že navrhovateľ je neoprávnené evidovaný v materiáloch bývalej ŠtB aj uloženie povinnosti odporcovi zverejniť výrok tohto rozsudku na svojej internetovej stránke) je týmto vymedzená pasívna vecná legitimácia len označeného odporcu v spore...“*. Pasívna legitimácia žalovaného (sťažovateľa) totiž podľa názoru ústavného súdu nemôže byť založená tým, že žalobca (dotknutá osoba) žiada zverejnenie určitého rozhodnutia na jeho stránke. Naopak, z už citovaného § 13 Občianskeho zákonníka pri jeho racionálnej interpretácii celkom zreteľne vyplýva, že pasívne legitimovaný musí byť (len) pôvodca zásahu. Úlohou súdov v konaní o ochranu osobnosti, s osobitným zreteľom na konania ohľadom neoprávneného evidovania osoby vo zväzkoch ŠtB, je teda najskôr ustáliť, aký zásah je predmetom konania, kto je, resp. bol pôvodcom tohto zásahu (t. j. koho konanie je podstatou daného zásahu). Podľa názoru ústavného súdu však všeobecné súdy vo svojich rozsudkoch nedávajú jasnú odpoveď ani na jednu z týchto otázok.

31. Krajský súd totiž v odôvodnení svojho rozsudku na jednej strane uvádza, že (zvýraznenia pridal ústavný súd) *„uviedenie v zoznamoch ŠtB a jeho zverejnenie je závažným zásahom do osobnosti fyzickej osoby... Uvedenie mena konkrétnej osoby v zoznamoch osôb spolupracujúcich s ŠtB je verejnosťou vnímané negatívne a ak ide o nedôvodný záznam, má táto osoba právo na ochranu svojej cti, dôstojnosti, povesti, mena a vážnosti v spoločnosti“*. V ďalšej časti však krajský súd uvádza, že *„vychádza z toho, že Ústav pamäti národa je pasívne vecne legitimovaný v sporoch o ochranu osobnosti v prípadoch, kde k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv došlo zverejnením registračného protokolu na internetovej stránke tohto ústavu (napr. rozsudky odvolacieho súdu z 20.11.2007, sp. zn. 5Co/144/2006 a z 12.11.2009, sp. zn. 6 Co 13/07).“*

V nadväznosti na citované ústavné rozhodnutie súd zdôrazňuje, že žalobca sa v prerokúvanej veci nedomáhal určenia, že k neoprávnenému zásahu do jeho osobnostných práv došlo zverejnením dokumentov sťažovateľom v zmysle § 19 zákona o pamäti národa, ale neoprávneným evidovaním sťažovateľa. Pod (neoprávneným) evidovaním treba rozumieť činnosť príslušných zložiek a príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, na základe ktorej bol založený zväzok žalobcu, boli vytvárané jednotlivé dokumenty (záznamy, správy, informácie, potvrdenia a pod.), ktoré sú obsahom tohto zväzku, resp., že tento zväzok, prípadne ďalšie dokumenty bol zaevidovaný v iných registračných pomôckach ŠtB a pod. Len takáto činnosť totiž mohla viesť k tomu, čo tvrdí žalobca, teda že zväzok založený na jeho meno nie je pravdivý (je vymyslený), že v ňom obsiahnuté záznamy o stretnutiach, spolupráci, ako aj správy a potvrdenia o výplate prostriedkov nezodpovedajú skutočnosti. Len komplex týchto činností viedol (mohol viesť) k tomu, že takýto (podľa žalobcu fiktívny) zväzok vznikol a informácie o jeho (údajnej) spolupráci v ňom obsiahnuté sú nesprávne a mohli teda zasiahnuť do práva žalobcu na ochranu osobnosti. Je zrejmé, že pôvodcom tohto zásahu, ktorý viedol k neoprávnenému vytvoreniu zväzku na meno žalobcu a jeho neoprávnenému zavedeniu do evidencie ŠtB, nemohol byť sťažovateľ, ktorý bol ako verejnoprávna ustanovizeň zriadený o (približne) 20 rokov potom, čo

sa tento zväzok vytváral, a o 13 rokov potom, čo došlo k zrušeniu Štátnej bezpečnosti. Na tomto základe možno skonštatovať, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu je vnútorne nekonzistentné, pretože ak zásah do osobnosti spočíva v neoprávnenom evidovaní, nie je zákonný dôvod pre zodpovednosť sťažovateľa, keďže sťažovateľ o evidovaní nerozhodoval. Jeho zodpovednosť pritom nemôže zakladať sama okolnosť, že spravuje archívne materiály, ako to naznačuje odvolací súd. To by bolo rovnako neakceptovateľné, ako by mohla byť analogicky (hypoteticky) zodpovednosť archívu za rozhodnutia, ktoré opatruje, alebo zodpovednosť Obchodného vestníka alebo Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za aktuálne povinné zverejňovania zmlúv.

Samotná okolnosť, že určitý orgán (verejnoprávna inštitúcia) sa stal ex lege držiteľom fyzických nosičov, na ktorých sú zachytené výstupy (úradnej) činnosti orgánov verejnej moci, totiž sama osebe nezakladá aj prechod zodpovednosti za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti, ku ktorému došlo (malo dôjsť) touto (úradnou) činnosťou. Krajský súd v napadnutom rozsudku pritom neuviedol žiadne ustanovenie právneho predpisu, z ktorého by takýto prechod zodpovednosti za predmetný zásah mal vyplývať, okrem už spomínanej skutočnosti, že sťažovateľ spravuje tieto archívne materiály. V tejto súvislosti ústavný súd len dodáva, že ani rozhodnutia, na ktoré sa krajský súd odvoláva (napríklad už cit. judikát R 39/2012 – 6 Cdo 83/2010), žiadnu takúto argumentáciu neobsahujú. Všetky totiž napospol opakujú len túto istú okolnosť, bez toho, aby obsahovali vysvetlenie, prečo by samotné archivovanie materiálov bývalej ŠtB sťažovateľom malo mať za následok aj prechod jeho zodpovednosti za neoprávnený zásah do osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka. Všeobecné súdy zrejme vychádzali z úvah vyslovených v už citovanom judikáte R 38/1996, prostredníctvom ktorého sa vyvodila pasívna legitímácia Slovenskej informačnej služby. Slovenská informačná služba však v danom čase bola (a je) štátnym orgánom, teda orgánom konajúcim za štát, ktorá mala oprávnenie s evidenciou bývalej ŠtB nakladať ako štátny orgán v medziach svojej právomoci. V tomto prípade teda nešlo o určenie pôvodcu zásahu a zodpovednej osoby, keďže nebolo sporné, že pôvodcom zásahu bol štát (konkrétne federatívny štát, keďže do federálnej pôsobnosti patrilo riadenie Štátnej bezpečnosti, porov. § 2 prvý bod zákona č. 128/1970 Zb. o vymedzení pôsobnosti Československej socialistickej republiky vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti v znení neskorších predpisov); išlo teda len o určenie štátneho orgánu, ktorý je (ako štátny orgán) pasívne legitimovaný. Postavenie sťažovateľa je však odlišné; sťažovateľ nie je štátnym orgánom, ktorému by boli zverené akékoľvek právomoci v otázkach evidencie spolupracovníkov bývalej ŠtB. Navyše, vzťah medzi osobami evidovanými v registračných protokoloch ŠtB a štátnym orgánom zjavne nemožno označiť za súkromnoprávny, a teda aplikovať na neho ochranu osobnosti.

Podľa názoru ústavného súdu neobstojí ani argumentácia krajského súdu založená na § 17 ods. 2 a 3 zákona „*[(2) Pri spore o pravosti dokumentu alebo jeho časti je ústav povinný na žiadosť právnickej osoby vydať pre potreby znaleckej činnosti podľa osobitného predpisu originál zachovaného osobného zväzku alebo originál zachovaného personálneho (kádrového) spisu alebo tých častí, pravosť ktorých je sporná. (3) Po smrti osoby uvedenej v odseku 1 má ústav povinnosti uvedené v odseku 1 tiež na základe žiadosti podanej osobou oprávnenou uplatniť právo na ochranu osobnosti zomrelého. (4) Ak je vedený súdny spor v súvislosti s rehabilitačným konaním podľa osobitného predpisu, bude osobám oprávneným v zmysle tohto predpisu umožnený prístup do zväzkov založených a vedených Štátnou bezpečnosťou o osobách, ktoré už nežijú a ktorým bola spôsobená majetková alebo iná krivda, za účelom získania prípadného dôkazného materiálu, týkajúceho sa skutočností uvedených v osobitnom*

predpise.]“, keďže zo skutočnosti, že Ústav pamäti národa má edičnú povinnosť, nemožno odvodiť jeho pasívnu vecnú legitimáciu v konkrétnom type sporu.

(ii) K zverejneniu evidencie o žalobcovi

32. Z už uvedeného vyplýva, že odôvodnenie rozsudku krajského súdu by mohlo pripúšťať aj taký interpretačný záver, že krajský súd za neprípustný „zásah“ do práv žalobcu v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka považoval práve zverejnenie zväzkov ŠtB, v ktorých je ako agent uvedený aj žalobca, hoci s ŠtB (podľa svojho tvrdenia) nespolupracoval. Ústavný súd (vo všeobecnosti) nevylučuje, že zásah v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka môže spočívať aj v samotnom akte zverejnenia už existujúcej informácie alebo dokumentu. Typickým prípadom môže byť zásah do súkromia spočívajúci vo zverejnení (inak pravdivého) súkromného, dokonca intímneho listu, ktorý bol zjavne určený len jeho adresátovi. Takisto nemožno považovať za a priori vylúčené ani to, že takýto zásah môže spočívať aj v zverejnení informácií získaných štátnym orgánom pri výkone jeho zákonom ustanovených úloh. V tejto súvislosti však treba mať na pamäti, že § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka výslovne poskytuje ochranu (len) pred neoprávneným zásahom.

Zákomom o pamäti národa zriadil štát ústav (tak ako iné verejnoprávne inštitúcie) a splnomocnil ho na plnenie úloh verejnoprávneho charakteru, v danom prípade na úlohy súvisiace s vyrovnávaním sa s minulosťou. V už citovanom § 19 ods. 1 zákona o pamäti národa je ustanovená povinnosť Ústavu pamäti národa vydať tlačou a na elektronických médiách prepis evidenčných záznamov zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov zväzkov. Sťažovateľ pri plnení tejto zákonnej povinnosti nijakú diskreciu, označené ustanovenie zákona neobsahuje žiadnu hypotézu. Sťažovateľ teda správne v dovolaní argumentoval, že *„registračné protokoly zverejnil na základe zákonnej licencie uvedenej v zákone č. 553/2002 Z.z., kde § 19 ods. 1 obsahuje jasnú a jednoznačnú povinnosť pre žalovaného a neumožňuje mu zákonnú povinnosť si nesplniť a registračné protokoly nezverejniť“*. Ústavný súd opakovane zdôrazňuje, že sťažovateľ nemá pri zverejňovaní registračných protokolov žiadne diskrečné oprávnenie, teda oprávnenie rozhodnúť, či určitú ich časť zverejní alebo nie. Nejde teda o „diskrečnú“ aplikáciu právnej normy ustanovenej v § 19 ods. 1 zákona o pamäti národa, ale o priame („technické“) plnenie zákona. Ústav pamäti národa dokonca neprepisuje údaje v týchto protokoloch (kde prípadný chybný prepis by prípadne mohol zakladať zodpovednosť za zásah do osobnosti), ale uverejňuje priamo fotografie archiválií.

Úlohou sťažovateľa nie je skúmať osobné príbehy evidovaných osôb, dôvody, kvôli ktorým súhlasili či nesúhlasili so spolupracou, alebo ako sa ich meno v zozname evidovaných osôb ocitlo, ale len uverejniť konkrétne, zákonom presne určené materiály. Zodpovednosť sťažovateľa za skúmanie správnosti zverených mu materiálov výslovne vylučuje aj § 26 ods. 3 zákona o pamäti národa, podľa ktorého *„Ústav nie je povinný overovať, či údaje obsiahnuté v dokumente a údaje získané do informačného systému dokumentov zo zachovaných evidenčných pomôcok uvedených v odseku 2 sú presné alebo pravdivé.“* Plnenie tejto zákonnej povinnosti teda samo osebe vylučuje, aby jej plnením sťažovateľ konal protiprávne, teda aby toto zverejnenie (ak je vykonané presne v súlade s § 19 a ďalšími ustanoveniami zákona o pamäti národa) mohlo predstavovať neoprávnený zásah v zmysle § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka (aj v judikáte R 38/96 sa v zamietacej časti voči ministerstvu vnútra uvádza, že: *„za neoprávnený zásah nemožno preto považovať postup pri vydávaní osvedčenia podľa § 9 ods. 1 zák. č. 451/1991 Zb. V takomto prípade, keď príslušný štátny orgán vo vydanom osvedčení uviedol, že žiadateľ je osobou vedenou v bývalých archívnych materiáloch Štátnej*

bezpečnosti ako osoba uvedená v § 2 ods. 1 zák. č. 451/1991 Zb., ide totiž o plnenie zákonom uloženou povinnosťou.“ pozn.)

33. Určovací žalobou sa nemôže meniť objektívne právo (právne normy). Ak právny predpis jasne a zrozumiteľne ustanovuje nejakú povinnosť, tak súd nemôže vo svojom rozhodnutí o určovacej žalobe konštatovať, že žalovaný splnením zákonom ustanovenej povinnosti porušil subjektívne právo žalobcu.

34. Ústavný súd považuje z ústavného hľadiska za neakceptovateľný postup krajského súdu v jeho napadnutom rozsudku založený na pokuse o „vyvažovanie“ medzi záujmom na ochrane osobnosti a záujmom verejnosti poznať obsah evidencie represívnych zločínov prednovembrového režimu („... hoci osoba spolupracovníkom bezpečnostných zločínov štátu v skutočnosti nebola a nebola ani zodpovedná za udalosti či činnosť označené v preambule zák. č. 553/2002 Z. z., práve taký záujem ostatných občanov, osôb či záujem spoločnosti, ktorý by potrebu či účel zverejnenia údajov rozumne zdôvodňoval“). Odvolací súd totiž nemal právomoc vyvažovať tieto hodnoty, tak ako sa o to pokúša v odôvodnení svojho rozsudku. Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy boli totiž sudcovia odvolacieho súdu viazaní zákonom, teda aj § 19 zákona o pamäti národa. Odvolací súd bol teda povinný vychádzať z toho, že ak zákonodarca v § 19 zákona o pamäti národa uložil sťažovateľovi povinnosť zverejniť všetky dokumenty týkajúce sa činnosti ŠtB, tak tým sám vyvážil záujem na ochrane osobnosti na jednej strane a s potrebou vysporiadať sa s minulosťou na druhej strane, pričom preferoval záujem na transparentnosti tohto procesu (porov. bod 9.5; porov. II. ÚS 480/2014 bod 33), t. j. zákonodarca vytvoril normatívnu situáciu, v ktorej už neostáva priestor na vyvažovanie pre aplikačné orgány. Ak bol krajský súd toho názoru, že § 19 zákona o pamäti národa je v „rozpore“ s § 13 Občianskeho zákonníka, nemôže tento (zdanlivý) konflikt riešiť „vyvažovaním“, ale len použitím všeobecných derogačných pravidiel. V prerokúvanej veci pritom tak zásada *lex posterior derogat priori*, ako aj *lex specialis derogat generali* vedú k jednoznačnému záveru, že § 19 zákona o pamäti národa predstavuje právny základ postupu sťažovateľa pri zverejnení uvedených archívnych materiálov. Ak bol odvolací súd toho názoru, že § 19 zákona o pamäti národa (príp. aj v spojení s jeho ďalšími ustanoveniami) nie je v súlade s ústavou, ústavnými zákonmi alebo medzinárodnými zmluvami (resp. je s nimi v napätí), mal možnosť (a aj povinnosť) postupovať podľa čl. 144 ods. 2 ústavy, t. j. podať ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy a nie riešiť tento problém v rámci rozhodovania o určovacej žalobe žalobcu (porov. aj II. ÚS 16/2011). Iba ústavný súd v konaní o súlade právnych predpisov je totiž oprávnený posúdiť otázku, či zákonodarca pri vydávaní označeného ustanovenia zákona správne vyvážil jednotlivé základné práva a slobody, ktoré sú v danej veci „v hre“. Odvolací súd však napadnutým rozsudkom v podstate „súdil“ zákonodarcu (normotvorcu), k čomu nie je oprávnený, pretože je podľa čl. 144 ods. 1 ústavy viazaný „zákomom“. Z tohto hľadiska napadnutý rozsudok odvolacieho súdu vo svojej podstate zasahuje do ústavného princípu delby moci, keďže len zákonodarca má právo vydávať, meniť a rušiť zákony (čl. 72 ústavy) a súdy sú naopak povinné ich rešpektovať, pokiaľ ústavný súd nerozhodne o ich nesúlade s ústavou (čl. 144 ods. 1 a 2 ústavy).

35. Na základe uvedeného ústavný súd, vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľ nie je (nebol) pôvodcom zásahu, a že mu zverejnenie prepisu evidencií bývalej Štátnej bezpečnosti ukladá zákon o pamäti národa, dospel k záveru, že krajský súd porušil sťažovateľovo základné právo na súdnu ochranu aj preto, že rozhodoval o veci, ktorú mal *prima facie* zamietnuť pre absenciu pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, vyvolal extrémny rozpor medzi skutkovými

zisteniami a právnym hodnotením, čo zakladá dôvod na vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (m.m. II. ÚS 501/2010).

36. Nad rámec uvedeného ústavný súd už len podčiarkuje, že predmetom konania pred všeobecnými súdmi bolo (okrem iného) určenie, či bol žalobca neoprávnene evidovaný v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti ako agent. Štát však právomoc (úlohu) rozhodovať o evidencii žalobcu, resp. iných osôb v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti Ústavu pamäti národa zákonom o pamäti národa a ani iným zákonom nezveril. Následné uverejnenie a sprístupnenie dokumentov bývalej Štátnej bezpečnosti Ústavom pamäti národa zodpovedá jeho zákonom ustanoveným úlohám a postupu, ktorý ustanovuje zákon o pamäti národa, a je len právnym dôsledkom rozhodnutia iných štátnych orgánov splnomocnených k tomu štátom, za ktoré nemôže niesť zodpovednosť Ústav pamäti národa (sťažovateľ) o to viac, že je „len“ verejnoprávnou ustanovitzňou, ktorá môže plniť len tie úlohy, ktoré jej štát prostredníctvom zákona explicitne zveril (§ 9 zákona o pamäti národa).

37. Ústavný súd napokon poznamenáva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v zásade nie je oprávnený „vystupovať“ mimo rámec petitom sťažnosti vymedzeného predmetu konania, a preto ponecháva všeobecným súdom v rámci ich následnej rozhodovacej činnosti, resp. príp. aj zákonodarcovi priestor k hľadaniu odpovede na otázku ako má byť poskytovaná efektívna súdna ochrana fyzickým osobám, ktoré sa domáhajú určenia, že sú neoprávnene evidované v registračných protokoloch bývalej Štátnej bezpečnosti.

E. K zrušeniu napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, zrušeniu napadnutého rozsudku krajského súdu a vráteniu veci krajskému súdu na ďalšie konanie

38. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak Ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

38.1 Ústavný súd po vyslovení porušenia práv sťažovateľa postupom a napadnutým uznesením najvyššieho súdu a postupom a napadnutým rozsudkom krajského súdu zrušil obe napadnuté rozhodnutia v zmysle § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

38.2 Ústavný súd zároveň vrátil vec na ďalšie konanie krajskému súdu, keďže by nebolo účelné vracať vec najvyššiemu súdu do dovolacieho konania po tom, čo ústavný súd vyslovil porušenie (procesných) ústavných práv aj napadnutým rozsudkom krajského súdu, a navyše najvyšší súd by bol v rámci dovolacieho konania pri preskúmvaní napadnutého rozsudku krajského súdu viazaný právnym názorom ústavného súdu rovnako, ako je ním viazaný aj krajský súd (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

38.3 Ústavný súd vrátil vec až do odvolacieho konania krajskému súdu aj z dôvodu efektívnosti a hospodárnosti konania, právnej istoty strán napadnutého súdneho konania a v neposlednom rade aj z dôvodu predchádzania zbytočným priťahom v konaní pred všeobecnými súdmi, keďže pochybenia, ktorých sa dopustil krajský súd, už konštatoval ústavný súd v tomto náleze, a tieto pochybenia odôvodňujú potrebu zrušenia napadnutého rozsudku. Je preto bezpredmetné dávať najvyššiemu súdu priestor, aby v dovolacom konaní opätovne skúmal prípustnosť dovolania a prítomnosť konkrétneho dovolacieho dôvodu vzhľadom na sťažovateľove dovolacie námietky, keďže bez ohľadu na potenciálne závery najvyššieho súdu o prítomnosti či neprítomnosti dovolacích dôvodov napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo podľa tohto nálezu ústavného súdu k porušeniu ústavných (procesných)

práv sťažovateľa, a preto bolo nutné napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vrátením veci krajskému súdu zabezpečiť efektívne ochranu ústavou garantovaných práv sťažovateľa.

V.

Trovy konania

39. Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním advokátskou kanceláriou POLÁČEK & PARTNERS, s. r. o. (ďalej len „advokát“), v konaní pred ústavným súdom (bod 3 výroku nálezu).

39.1 Ústavný súd konštatuje, že predmet sporu pred ústavným súdom nie je možné oceniť peniazmi. Ústavný súd vo veci sťažovateľa viedol jedno konanie na základe jednej sťažnosti podanej sťažovateľom. Ústavný súd preto pri priznaní úhrady trov právneho zastúpenia vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

39.2 Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov právneho zastúpenia za 4 úkony právnej služby v roku 2017 [prevzatie a príprava zastúpenia; podanie sťažnosti (spolu s jej doplnením); replika sťažovateľa; účasť na verejnom ústnom pojednávaní]. Ústavný súd k tomu upresňuje, že doplnenie sťažnosti sťažovateľom ústavný súd na účely trov konania posudzoval vzhľadom na obsah doplnenia spolu so sťažnosťou ako 1 úkon právnej služby.

39.3 Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku roka 2016 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky 884 € (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 147,33 € a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 8,84 €).

39.4 Ústavný súd priznal úhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľovi za 4 úkony právnej služby v roku 2017 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 589,32 € (4 úkony x 147,33 €) a 4 x režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 35,36 € (4 x 8,84 €). Podľa zoznamu daňových subjektov registrovaných pre DPH vedeného Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky je advokát sťažovateľa daňovým subjektom registrovaným pre DPH (IČ DPH ...). Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov právneho zastúpenia spolu v sume 749,62 € (624,68 € + 20 % DPH).